

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΜΕΣ

ΟΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ
GEMME

1 Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

A) ΓΕΡΜΑΝΙΑ	B) ΑΥΣΤΡΙΑ
I. Δικαστική διαμεσολάβηση	I. Δικαστική Διαμεσολάβηση
II. Συμβατική Διαμεσολάβηση «Schlichtung»	II. Συμβατική Διαμεσολάβηση
α) Ορισμός - β) Επαγγελματική προέλευση Διαμεσολαβητών - γ) Εκπαίδευση διαμεσολαβητών - δ) Δεοντολογία	α) Ορισμός της διαμεσολάβησης- β) Επαγγελματική προέλευση διαμεσολαβητών - γ) Εκπαίδευση διαμεσολαβητών - δ) Δεοντολογία - Κανονισμός διαμεσολάβησης - ε) Τα Κέντρα Διαμεσολάβησης- στ) Οι (Ε.Τ.Ε.Δ.) στους άλλους τομείς
III. Τα Κέντρα Διαμεσολάβησης	
IV. Οι Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών (Ε.Τ.Ε.Δ.) σε άλλους τομείς	

A) ΓΕΡΜΑΝΙΑ

I. Δικαστική διαμεσολάβηση

Η γερμανική διαδικασία είναι πολύ ιδιαίτερη. Οδηγεί τον δικαστή να μεσολαβήσει δραστικά στην αναζήτηση μίας συμφωνίας μεταξύ των μερών.

Νομοθεσία

Σε θέματα αστικής φύσης, υπάρχουν δύο γενικές διατάξεις, που εφαρμόζονται σε όλες τις υποθέσεις :

- το άρθρο 278 ZPO (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας):

το δικαστήριο πρέπει να επιδιώκει την εξεύρεση φιλικού διακανονισμού καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας (στην

πράξη, σε εμπορικής φύσης ζητήματα περίπου το 30% των διαφορών επιλύονται με φιλικό διακανονισμό)

- § 794 ZPO (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας): η συμφωνία μεταξύ των μερών είναι αιτία εξαφάνισης της δίκης.

Τα μέρη μπορούν να ζητήσουν να είναι υποχρεωτικά εκτελεστή η συμφωνία.

Η διαμεσολάβηση μπορεί ακόμη να είναι απαραίτητη προηγούμενη προϋπόθεση σε ορισμένες διαφορές μικρότερης σημασίας από την 1η Ιανουαρίου 2000.

Από την 1η Ιανουαρίου 2000, τα Länder έχουν την δυνατότητα να υιοθετήσουν τοπικούς νόμους, που να προβλέπουν ένα υποχρεωτικό στάδιο συμβιβασμού σε ορισμένα

Groupement Europeen des Magistrats pour la Mediation
Cour de Cassation * 5, quai de l' horloge * 75001 Paris

Σημείωση: Οι σελίδες της Διαμεσολάβησης είναι ένθετοι και γι' αυτό έχουν αυτοτελή αρίθμηση, ώστε να μπορεί να αποχωρίζεται από το τεύχος. Θεωρούμε, ότι θα ήταν ιδιαίτερος χρήσιμο, στη περίπτωση που το τεύχος του «Δελτίου Α.Ε. και Ε.Π.Ε.» παραδίδεται στο Λογιστήριο της Α.Ε. ή της Ε.Π.Ε., να δίνεται φωτοτυπία των ένθετων σελίδων (45 - 48) στην Νομική Υπηρεσία / στο Νομικό Σύμβουλο / στο Διευθύνοντα Σύμβουλο / στο Γενικό Διευθυντή / στον Οικονομικό Διευθυντή προς ενημέρωσή του / της και να αρχειοθετούνται για μελλοντική χρήση.

ζητήματα (άρθρο 15 Α) του νόμου σχετικά με την εφαρμογή του κώδικα πολιτικής δικονομίας.

Πρόκειται κυρίως για όλες τις διαφορές αστικής φύσης για ποσό μικρότερο από 750 ευρώ, για γειτονικές διαφορές και για διαφορές προσβολής της φήμης ή της τιμής.

Τα πιο σημαντικά Länder της Γερμανίας (Μπάντεν-Βιρτεμπεργκ, Βαυαρία, Βόρεια Ρηνανία, Βεσφαλία) έχουν ήδη υιοθετήσει διατάξεις τέτοιου είδους στις αντίστοιχες τοπικές νομοθεσίες τους.

Οι περιπτώσεις, που δικαστές επιχειρούν οι ίδιοι την διαμεσολάβηση, είναι πολύ σπάνιες.

Οστόσο, δύο περιπτώσεις μπορούν να αναφερθούν:

- **Ένα πιλοτικό πρόγραμμα προαιρετικής δικαστικής διαμεσολάβησης** ήρθε εις πέρας μέχρι το τέλος του έτους 2001 στην περιοχή της Στουτγκάρδης, το οποίο όμως θεωρήθηκε αποτυχία από τους μελετητές: 4 τοπικά δικαστήρια, 12 δικαστές και 15 διαμεσολαβητές. Οι δικαστές μπορούν να επιλέξουν ένα διαμεσολαβητή από τον κατάλογο. 12 περιπτώσεις μπήκαν στη διαδικασία της διαμεσολάβησης (αριθμοί του Δεκεμβρίου 2000).

Το ποσοστό της επιτυχίας είναι πολύ υψηλό (95 %). Παρ' όλα αυτά, στην πράξη αυτό το πιλοτικό πρόγραμμα είναι δύσκολο να εξελιχθεί λόγω της συμπεριφοράς των δικαστών, οι οποίοι προτιμούν να χειρίζονται οι ίδιοι τις διαφορές και να προσπαθούν να οδηγήσουν τα μέρη σε φιλικό διακανονισμό χωρίς προσφυγή στον διαμεσολαβητή.

- Αντίθετα, στο τοπικό δικαστήριο της Στουτγκάρδης το πιλοτικό πρόγραμμα περίπου 1000 διαμεσολαβητών είχε μεγάλο ποσοστό επιτυχίας, σχεδόν 90%, με εμφανές κέρδος χρόνου

- η «**Schlichtung**» (**Διευθέτηση, Συμβιβασμός**), μία ιδιαίτερη διαδικασία του Γερμανικού και Αυστριακού δικαίου, είναι πολύ αναπτυγμένη και εφαρμόζεται από τους ιδιωτικούς οργανισμούς. Βρίσκεται κάπου ανάμεσα στην διαμεσολάβηση και τη διαιτησία: ο τρίτος προσπαθεί να προσεγγίσει τα μέρη και, εάν καμία φιλική λύση δεν μπορεί να επιτευχθεί, μπορεί να εκδώσει μία υποχρεωτική απόφαση εναντίον τους. Κατ' αρχήν, η διαδικασία αυτή είναι εξωδικαστική, αλλά ένας ομοσπονδιακός νόμος της 15 Δεκεμβρίου 1999 (BGBl I S.2400) έθεσε την Schlichtung στα πλαίσια του δικαστηρίου: η δικαστική συνδρομή δεν γίνεται δεκτή παρά μόνο εάν έχει προηγουμένως γίνει προσπάθεια συμβιβασμού. Τρία Länder έχουν υιοθετήσει τη διαδικασία αυτή : η Βαυαρία, Βόρεια Ρηνανία Βεσφαλία και το Μπαντεν Βιρτεμπεργκ.

Μία αναδιτύπωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (2002) (§ 278 (5) ZPO) επιτρέπει στον δικαστή να παραπέμψει τα μέρη σε διαμεσολαβητή για εξωδικαστική επίλυση της διαφοράς.

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας δεν προβλέπει διαδικασία διαμεσολάβησης αποκλειστικά για τον δικαστή.

Οστόσο, στην Γερμανία η προσπάθεια του δικαστή για φιλική επίλυση της διαφοράς θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα καθήκοντά του.

Η συμφωνία των μερών καταχωρείται από τον δικαστή

και έτσι καθίσταται εκτελεστός τίτλος (εδάφιο 794 (1) 1 ZPO). Η Γερμανική διαδικασία προβλέπει επίσης την δυνατότητα μίας δικαστικής εντολής που λαμβάνει υπ' όψη τις παρατηρήσεις των μερών που καθόρισαν τη συμφωνία (εδάφιο 278 (6) ZPO).

Τέλος, τα επιχειρήματα των μερών που καταγράφονται στα πρακτικά της διαδικασίας συμβιβασμού που απέτυχε, εκτιμώνται από τον δικαστή στο τέλος της επακόλουθης διαδικασίας για τα δικαστικά έξοδα.

II. Συμβατική Διαμεσολάβηση «Schlichtung»

Η «Schlichtung» εφαρμόστηκε αρχικά από πολλά ιδιωτικά κέντρα. Πρόσφατα μόνο άρχισε να αναπτύσσεται στα δικαστικά πλαίσια.

α) Ορισμός

Προαιρετική και ιδιωτική διαδικασία, στα πλαίσια της οποίας ένας ουδέτερος τρίτος βοηθά τα μέρη να βρουν μία λύση μέσω διαπραγματεύσεων, ενώ ο τρίτος δεν έχει την εξουσία να επιβάλει απόφαση.

Δεν υφίσταται πραγματική διαφορά ανάμεσα στην έννοια της διαμεσολάβησης και του συμβιβασμού : μόνο μία μικρή διαφορά μπορούμε να εντοπίσουμε στα πλαίσια του συμβιβασμού, ότι ο τρίτος καθοδηγεί ενεργά τα μέρη προς μία λύση.

β) Επαγγελματική προέλευση Διαμεσολαβητών

Δεν υπάρχει επίσημος κατάλογος μεσολαβητών. Όμως η εκπαίδευση τίθεται ως προϋπόθεση από τους οργανισμούς διαμεσολάβησης ή τα εμπορικά επιμελητήρια που ζητούν από τους διαμεσολαβητές να εκπαιδεύονται πριν εγγραφούν στους καταλόγους τους. Η πλειονότητα είναι δικηγόροι, αλλά η δραστηριότητα αυτή δεν είναι προνόμιο μόνο των νομικών επαγγελματιών. Οι ψυχολόγοι είναι επίσης δραστήριοι διαμεσολαβητές. Ανάλογα με τη φύση της διαφοράς συμμετέχουν και άλλα επαγγέλματα : συμβολαιογράφοι, μηχανικοί, πραγματογνώμονες λογιστές. Η δράση του διαμεσολαβητή ρυθμίζεται λίγο πολύ από κείμενα αυτορίθμησης, που δημοσιεύονται από τους επαγγελματικούς οργανισμούς διαμεσολάβησης που καταβάλλουν προσπάθειες να καθορίσουν απλούς κανόνες δεοντολογίας και εκπαίδευσης.

Οι μόνες υποχρεώσεις που υφίστανται αυτή τη στιγμή για τους διαμεσολαβητές – και για τα μέρη – είναι συναλλακτικής φύσης, καθόσον για κάθε διαμεσολάβηση απαιτείται προηγούμενη υπογραφή σύμβασης.

Ένα άλλο θέμα – που δεν θίγεται πουθενά, αλλά που είναι παρόν σε όλες τις σκέψεις - είναι αυτό της χρηματοδότησης, που μπορεί να βαρύνει τα μέρη ή τη δικαιοσύνη.

γ) Εκπαίδευση Διαμεσολαβητών

Ιδιωτική εκπαίδευση:

η εκπαίδευση είναι προαιρετική. Αλλά στην πράξη, είναι μία από τις προϋποθέσεις που θέτουν τα ιδιωτικά κέντρα διαμεσολάβησης για να είναι κανείς υποψήφιος διαμεσολαβητής. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες εκπαίδευσης αναφορικά με την εμπορική διαμεσολάβηση μέσω ιδιωτικών ινστιτούτων. Μπορούμε να αναφέρουμε : GMWK, BMWA, DGMV.

Πανεπιστημιακή εκπαίδευση:

Πανεπιστήμια του Μίνστερ, Τύμπινγκεν, Χάγκεν, Λύνεμπουργκ, Ολντενμπουργκ.

Για τους «**Schlichter**» (συμβιβαστές, που μεσολαβούν στα πλαίσια της διαδικασίας Schlichtung) καμία επίσημη εκπαίδευση δεν απαιτείται. Οι υποψήφιοι πρέπει να ζητήσουν από τον Πρόεδρο του τοπικού Πρωτοδικείου την εγγραφή τους στον κατάλογο των γραφείων συμβιβασμού.

Για να γίνουν δεκτοί, απαιτούνται ορισμένες βασικές γνώσεις δικαίου. Οι συμβιβαστές είναι επομένως γενικά δικηγόροι, συμβολαιογράφοι ή δικαστές.

Αλλά αυτό εξαρτάται από τις περιοχές, που έχουν η καθεμία τη δική της νομοθεσία. Έτσι, στην Βαυαρία, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί γίνονται επίσης δεκτοί στον κατάλογο των συμβιβαστών.

δ) Δεοντολογία

Όλοι οι «Schlichter» πρέπει να βεβαιώνουν, ότι λειτουργούν με τρόπο ανεξάρτητο και ουδέτερο.

III. Τα Κέντρα Διαμεσολάβησης

Τα Εμπορικά Επιμελητήρια είναι πολύ δραστήρια στον τομέα της διαμεσολάβησης και της διαιτησίας και εφαρμόζουν κυρίως της διαδικασίας **Schlichtung**.

Πολλοί ιδιωτικοί οργανισμοί προτείνουν τις υπηρεσίες τους στην διαμεσολάβηση σε επιχειρήσεις (καταμετρούμε περίπου τριάντα).

IV. Οι Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης των Διαφορών σε άλλους τομείς (Ε.Τ.Ε.Δ.)

- **Οι διαφορές κατανάλωσης**, η διαδικασία Schlichtung έχει την τάση να εφαρμόζεται

- **Ο νόμος για τον αθέμιτο ανταγωνισμό** προβλέπει ένα όργανο συμβιβασμού: ο πρόεδρος του οργάνου αυτού μπορεί να διατάξει την συμμετοχή των μερών στον συμβιβασμό ακόμη και παρά την θέλησή τους (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, art. 27)

- **Στο τραπεζικό δίκαιο**, ο πελάτης μπορεί να προσφύγει στο όργανο συμβιβασμού της Bundesbank σε περίπτωση διαφοράς με την τράπεζά του (§ AGBG)

- **Στο εργατικό δίκαιο**, στις διαφορές μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, έχει καθιερωθεί μία προηγούμενη υποχρεωτική διαδικασία συμβιβασμού, η οποία αποδεικνύεται αρκετά αποτελεσματική αφού 70% των διαφορών ρυθμίζονται στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής (§ 54 Arbeitsgerichts-Gesetz).

B) ΑΥΣΤΡΙΑ**I. Δικαστική Διαμεσολάβηση**

Η διαιτησία, η εισαγωγή της στην δικαστική διαδικασία και τα αποτελέσματά της, καθώς και οι υποχρεώσεις εκπαίδευσης των μεσολαβητών και οι οργανισμοί εκπαίδευσης ρυθμίζονται – όπως συνήθως συμβαίνει για ένα επάγγελμα – από το νόμο.

Αυτές οι διατάξεις περιέχονται **στον νόμο για τη διαμεσολάβηση σε αστικές υποθέσεις (ZivMediatG1, BGBL. I No 29/2003)**. Οι ιδιαίτερες υποχρεώσεις εκπαίδευσης των

διαμεσολαβητών προβλέπονται από το διάταγμα εφαρμογής για την εκπαίδευση που αφορά τη διαμεσολάβηση σε αστικά θέματα (ZivMediatG, BGBL. II No 47/2004).

Γενικά η «Schlichtung» είναι μία έννοια ειδική του γερμανικού δικαίου, που μπορεί να μεταφραστεί σε συμβιβασμό. Είναι μία υποχρεωτική διαδικασία σε ορισμένους τομείς (για παράδειγμα, στις διαφορές εργατικού δικαίου και στις μισθωτικές διαφορές).

II. Συμβατική Διαμεσολάβηση

Σε ζητήματα συμβάσεων, εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις του δικαίου για τις συμβάσεις.

Το ανώτατο δικαστήριο της Αυστρίας αναγνώρισε την εγκυρότητα των όρων που αφορούν τους Εναλλακτικούς Τρόπους Επίλυσης Διαφορών, καθώς και ότι εάν ασκηθεί αγωγή πριν τη λήξη της διαμεσολάβησης θεωρείται ως μη ασκηθείσα. Ορισμένες αποφάσεις αναγνώρισαν το δικαίωμα των μερών να απευθυνθούν στον δικαστή ώστε αυτός να ορίσει έναν ουδέτερο διαμεσολαβητή.

α) Ορισμός της διαμεσολάβησης

Η διαμεσολάβηση ορίζεται στην παράγραφο 1 εδάφιο 1 του νόμου για τη διαμεσολάβηση σε αστικά ζητήματα ως «μία ενέργεια, που βασίζεται στην οικειοθελή συμφωνία των μερών, με την οποία ένας ουδέτερος και εκπαιδευμένος διαμεσολαβητής / διαμεσολαβήτρια με επαγγελματικό τρόπο ευνοεί συστηματικά, με αναγνωρισμένες μεθόδους, την επικοινωνία μεταξύ των μερών, με σκοπό να εξασφαλίσει μία λύση την οποία αναλαμβάνουν να εκτελέσουν τα ίδια τα μέρη».

β) Επαγγελματική προέλευση διαμεσολαβητών

Δεν υπήρχε επίσημος κατάλογος διαμεσολαβητών στον τομέα της εμπορικής διαμεσολάβησης, αλλά σήμερα μετράμε 3.847 διαμεσολαβητές εγγεγραμμένους στον κατάλογο του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Δικαιοσύνης

Από τον μήνα Δεκέμβριο του 2000, το Εθνικό Επιμελητήριο Πραγματογνομώνων – Λογιστών σύστησε ένα κατάλογο εκπαιδευμένων διαμεσολαβητών.

Η προέλευση ποικίλει (ψυχολόγοι, πραγματογνώμονες-λογιστές, συμβολαιογράφοι, σύμβουλοι διοίκησης σε επιχειρήσεις ...), αλλά η πλειονότητα των διαμεσολαβητών αποτελείται από δικηγόρους.

γ) Εκπαίδευση διαμεσολαβητών**- Ιδιωτική εκπαίδευση**

AVM (Anwaltliche Vereinigung fuer Mediation und kooperatives Verhandeln)

Μία εκπαίδευση τουλάχιστον 120 ωρών απαιτείται για να μπορέσει κανείς να εγγραφεί στον κατάλογο ως διαμεσολαβητής (διάρκειας 6 μηνών) με κόστος από 2.500 έως 3.800 ευρώ περίπου, + 80 ώρες συμπληρωματικής εκπαίδευσης για ανώτατο χρονικό διάστημα 3 ετών και άρα συνολικά 200 ώρες εκπαίδευσης.

Επιπλέον οι διαμεσολαβητές πρέπει στη συνέχεια να λαμβάνουν εκπαίδευση μίμησης μέρας κάθε χρόνο.

- Πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Πρόγραμμα 2 ετών στο Πανεπιστήμιο του Κλάγκενφουρτ (Klagenfurt) (750 ώρες εκπαίδευσης) κα-

θώς και στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης.

- Εκπαίδευση από τα επιμελητήρια των οργανωμένων επαγγελματιών

Το εθνικό επιμελητήριο των πραγματογνωμόνων – λογιστών οργανώνει μία εκπαίδευση 200 ωρών

Η εκπαίδευση διαρκεί 14 μήνες και για 2 μέρες ανά μήνα, ήτοι σύνολο 28 μερών εκπαίδευσης έναντι τιμήματος 8.720 ευρώ.

Ο εθνικός σύλλογος δικηγόρων προσφέρει εκπαίδευση για τη διαμεσολάβηση· ένα επίσημο δίπλωμα απονέμεται από το σύλλογο, 10% των Αυστριακών δικηγόρων εκπαιδεύονται στην διαμεσολάβηση.

Ορισμένα εμπορικά επιμελητήρια προσφέρουν επίσης εκπαίδευση διαμεσολάβησης για τους επιχειρηματίες ή τους συμβούλους διοίκησης επιχειρήσεων.

δ) Δεοντολογία - Κανονισμός διαμεσολάβησης

Σύμφωνα με την παράγραφο 18 του νόμου για τη διαμεσολάβηση σε αστικά ζητήματα, ο διαμεσολαβητής υποχρεούται στην εχεμύθεια των γεγονότων που του έχουν εμπιστευτεί ή των οποίων έλαβε γνώση στα πλαίσια της διαμεσολάβησης. Υποχρεούται να χειρίζεται **με εμπιστευτικό** τρόπο τα έγγραφα που καταρτίζει ή που του παραδόθηκαν στα πλαίσια της διαμεσολάβησης.

Το ίδιο ισχύει και για τους βοηθούς του διαμεσολαβητή, καθώς και για τα πρόσωπα που, στα πλαίσια πρακτικής άσκησης κατά την εκπαίδευση, προσλαμβάνονται από κάποιο διαμεσολαβητή και ενεργούν υπό τις εντολές του.

Απαγορεύεται η ακρόαση σε δίκες αστικής φύσης των διαμεσολαβητών για τα γεγονότα που τους έχουν εμπιστευτεί ή των οποίων έλαβαν γνώση στα πλαίσια της διαμεσολάβησης (όπως συμβαίνει με το απόρρητο της εξομολόγησης ή το επαγγελματικό απόρρητο – παράγραφος 320, γραμμή 4, κώδικας πολιτικής δικονομίας).

Υφίσταται επίσης **το δικαίωμα σιωπής σε ποινική δίκη** ή στη διάρκεια διαδικασίας ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου (χωρίς να γίνεται ρητά αναφορά στους διαμεσολαβητές). Η προστασία της εμπιστευτικότητας στα πλαίσια μίας διαδικασίας ενώπιον πολιτικών δικαστηρίων υπαγορεύεται με πιο έντονο τρόπο για τους δικηγόρους. Η παραβίαση της εμπιστευτικότητας από την πλευρά του διαμεσολαβητή τιμωρείται δικαστικά (παράγραφος 31 του νόμου για τη διαμεσολάβηση σε αστικής φύσης ζητήματα). Δεν υφίσταται υποχρέωση εμπιστευτικότητας για τα μέρη, αλλά κάτι τέτοιο μπορεί να συμφωνηθεί στη σύμβαση για την υπαγωγή της διαφοράς στη διαμεσολάβηση.

Οι δικηγόροι, που ενεργούν ως διαμεσολαβητές, υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δικηγόρων «Rechtsanwaltsordnung». Αυτές οι διατάξεις είναι δημοσίας τάξης και αφορούν στην συμπεριφορά που πρέπει να επιδεικνύουν, την εμπιστευτικότητα, την αντικειμενικότητα. Προβλέπουν επίσης, ότι μία έγγραφη συμφωνία είναι απαραίτητη προκειμένου να αρχίσει η διαδικασία διαμεσολάβησης (RL-BA §§ 63-69, Artikel XII).

Ο Σύλλογος Πραγματογνωμόνων – Λογιστών έχει καταρτίσει συστάσεις για τα μέλη του, αλλά αυτές δεν έχουν υποχρεωτικό νομικό χαρακτήρα.

ε) Τα Κέντρα Διαμεσολάβησης

Όλα τα Κέντρα είναι ιδιωτικοί οργανισμοί, τα οποία συνήθως έχουν συσταθεί με τη μορφή εταιρείας, της οποίας το καταστατικό πρέπει να έχει κατατεθεί στο Πρωτοδικείο. Καταμετρούμε περίπου είκοσι.

Τα Εμπορικά Επιμελητήρια και τα Επαγγελματικά Επιμελητήρια συμβάλλουν επίσης στην ανάπτυξη του δικαίου των Εναλλακτικών Τρόπων Επίλυσης Διαφορών.

στ) Οι Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης Διαφορών στους άλλους τομείς

Στον τομέα του οικογενειακού δικαίου και του δικαίου του καταναλωτή υφίσταται νομοθεσία για τη διαμεσολάβηση. Προβλέπεται έτσι, ότι ο δικαστής μπορεί να διατάξει υποχρεωτική διαμεσολάβηση σε ζητήματα διαζυγίων (νόμος για την οικογένεια του 1992 «Ehegesetz»).

Μπορούμε να πούμε, ότι κατά προσέγγιση η διαμεσολάβηση εφαρμόζεται πιο συχνά στις οικογενειακές υποθέσεις. Επί της ουσίας ευνοείται από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Γεννήσεων, σύμφωνα με την παράγραφο 39 Γ, εδάφιο 1 του νόμου του 1967 για την ίση διανομή των οικογενειακών βαρών.

Επιπλέον, υπάρχουν Κανονισμοί προσφυγής στην διαμεσολάβηση στην παράγραφο 24 ΣΤ του νόμου για τη πρόσληψη αναπήρων και στις παραγράφους 15 και 16 του Ομοσπονδιακού Νόμου για την ενσωμάτωση των αναπήρων.

ΣΗΜ. : *Η παρούσα έκθεση αντικατοπτρίζει μία προσπάθεια να καθοριστούν οι πιο σημαντικές πτυχές της διαμεσολάβησης στην πλειονότητα των χωρών της Ευρώπης. Η σύνθεση λαμβάνει υπ' όψη την κατάσταση των περιοχών των νομοθεσιών και των πρακτικών που έχουν αναπροσαρμοστεί μέχρι το 2006.*

Οι κυριότερες πηγές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα εργασία είναι οι ακόλουθες:

- 1) *Μελέτη (επεξεργασία) του ΚΜΔΠ (Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας του Παρισιού). Η παρούσα σύνθεση άντλησε επίσης πληροφορίες από τον πίνακα που εκπονήθηκε από το ΚΜΔΠ.*
- 2) *Η έκθεση Floch*
- 3) *Jayne Singer, Ο Άτλας της Διαιτησίας στην ΕΕ, Πρακτική και Νομοθεσία, CEDR, CMS, LexisNexis, Clochester (UK) 2004.*

Τέλος, πραγματοποιήθηκε έλεγχος για να τεθούν σε αντιπαράβολη τα δεδομένα των πηγών με αυτά των οργανισμών των διαφόρων χωρών της Ευρώπης.

Τα λάθη που τυχόν διαπιστωθούν από τους αναγνώστες αποτελούν αποκλειστική ευθύνη του Μάρκο Μπουσάρντ (Marco Bouchard), μέλους του διοικητικού Συμβουλίου της GEMME, που συνέθεσε στην πράξη τα στοιχεία που ευρέθηκαν.

Τορίνο – Φλωρεντία, 22 Σεπτεμβρίου 2007

ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΕΣ Α.Ε.

13 ΠΛΟΙΟ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΚΑΘΕ ΚΙΝΟΥΜΕΝΟ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΣΚΑΦΟΣ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΧΥΜΑ ΩΣ ΦΟΡΤΙΟΥ

σύμφωνα με τις διατάξεις της Διεθνούς Συμβάσεως των Βρυξελλών του 1969 ή CLC, που έχει κυρωθεί και από την Ελλάδα «περί αστικής ευθύνης συνεπεία ζημιών εκ ρυπάνσεως πετρελαίου»

Α.Π. 1436/2005 (Τμ. Α' Πολ.)

**Προεδρεύων : ΔΗΜ. ΣΟΥΛΤΑΝΙΑΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής : ΚΩΝ. ΒΑΡΔΑΒΑΚΗΣ, Αρεοπαγίτης**

ΕΠΕΙΔΗ, η υπογραφείσα το 1969 Διεθνής Σύμβαση των Βρυξελλών ή CLC «περί αστικής ευθύνης συνεπεία ζημιών εκ ρυπάνσεως υπό πετρελαίου», κυρωθείσα με τον ν. 314/1976, όπως ισχύει μετά την επικύρωση των Πρωτοκόλλων της των ετών 1976, 1984 και 1992 (Π.Δ. 81/1989 και 197/1995), ήδη Διεθνής Σύμβαση 1992, ορίζει για την εφαρμογή της στο άρθρο 1.1 «Πλοίο σημαίνει κάθε κινούμενο στη θάλασσα σκάφος καθώς και οποιοδήποτε τύπου θαλάσσιο ναυπηγήμα, που έχει κατασκευαστεί ή διαρρυθμιστεί για τη μεταφορά πετρελαίου χύμα ως φορτίου, με την επιφύλαξη ότι πλοίο ικανό να μεταφέρει πετρελαιο χύμα και άλλα φορτία θεωρείται ως πλοίο μόνο, όταν μεταφέρει πράγματι πετρέλαιο χύμα ως φορτίο καθώς και κατά τη διάρκεια κάθε ταξιδιού, που ακολουθεί μια τέτοια μεταφορά, εκτός αν αποδεικνύεται ότι δεν υπάρχουν σ' αυτό κατάλοιπα πετρελαίου χύμα από τη μεταφορά αυτή».

Εξάλλου, με το δεύτερο άρθρο του κυρωτικού της συμβάσεως ν. 324/1976 ορίζεται και ότι «Υπόχρεα προς συμμόρφωσιν προς τας διατάξεις της, δια το παρόντος, κυρουμένης Δ.Σ. πλοία είναι α) Εμπορικά πλοία υπό Ελληνικήν σημαίαν, οπουδήποτε της υδρογείου πλέουσι, και β) εμπορικά πλοία υπό Ξένας σημαίας Χωρών κυρωσασών ή μη την Δ. Σύμβασιν, οσάκις πλέουσι

εντός των Ελληνικών χωρικών υδάτων ή ευρίσκονται αγκυροβολημένα ή προσορμισμένα, δι' οιονδήποτε λόγον, εντός Ελληνικών λιμένων ή όρων».

Περαιτέρω, με τον ν. 1638/1986 κυρώθηκε η Σύμβαση των Βρυξελλών της 18.11.1971 (Διεθνής Σύμβαση Κ. 1971 και ήδη Διεθνής Σύμβαση Κ. 1992 μετά το Π.Δ. 270/1995, το οποίο κύρωσε το τροποποιητικό πρωτόκολλο έτους 1992), η οποία ίδρυσε το αναιρεσίβλητο Διεθνές Κεφάλαιο ως συμπληρωματικό σύστημα προς τη σύμβαση ευθύνης για την αποζημίωση των ζημιών από τη ρύπανση πετρελαίου (δευτερογενής ευθύνη προς αποζημίωση σε σχέση με την πρωτογενή ευθύνη του πλοιοκτήτη), που έχει νομική προσωπικότητα στην ημεδαπή (Π.Δ. 98/1990), με το άρθρο 1, παρ. 2, της οποίας συμβάσεως ορίζεται, ότι «πλοίο» έχει την έννοια, που δίνεται στον όρο αυτό με το άρθρο 1 της Σύμβασης για την ευθύνη.

Στη σύμβαση ευθύνης, άρα, προσδιορίζεται ειδικότερα η έννοια του θαλάσσιου ναυπηγήματος ως οιοδήποτε τύπου θαλάσσια κατασκευή, που επιπλέει, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα αυτοδύναμης ή μη πλεύσεώς του, αλλά με το χαρακτηριστικό **Η έννοια του θαλάσσιου ναυπηγήματος** ότι αυτό πρέπει να έχει κατασκευασθεί ή διαρρυθμιστεί για τη μεταφορά πετρελαίου χύμα ως φορτίου για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της συμβάσεως.

Με την προσβαλλόμενη απόφασή του, όπως προκύπτει από αυτή, το Εφετείο [παραλείπεται το κείμενο].

14 ΧΕΡΣΑΙΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΝΑΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΜΙΣΘΩΤΟΥ ΩΣ ΦΥΛΑΚΑ ΠΑΡΟΠΛΙΣΜΕΝΟΥ ΠΛΟΙΟΥ

και μάλιστα ειδικώς και αποκλειστικώς για όσο χρόνο το πλοίο είναι προσδεδεμένο στο λιμάνι για επισκευή, συντήρηση ή είναι παροπλισμένο και ο φύλακας δεν έχει υποχρέωση συμμετοχής σε πλόες του πλοίου

Α.Π. 1285/2006 (Τμ. Β1 Πολ.)

**Πρόεδρος : ΡΩΜ. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ
Εισηγητής : ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ, Αρεοπαγίτης**

ΕΠΕΙΔΗ κατά τη διάταξη του άρθρου 559, αριθ. 5, Κ.Πολ.Δ., ανάρτηση επιτρέπεται [παραλείπεται το κείμενο].

Εξάλλου από το άρθρο 51, παρ. 1, 2, 6 και 9 β' του ν. 2172/1993, ο οποίος, ως προς το άρθρο 51, άρχισε να ισχύει από 16.3.1994, συνάγονται τα εξής: Για την υπαγόμενη στην καθ' ύλην αρμοδιότητα των πρωτοδικείων πρωτοβάθμια δίκη επί ναυτικών διαφορών, συνιστάται ειδικό τμήμα στο Πρωτοδικείο Πειραιώς, με περιφέρεια εκείνη του Νομού Αττικής, το οποίο και καθίσταται καθ' ύλην αρμόδιο γι' αυτή τη δίκη, ενώ η αντίστοιχη καθ' ύλην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου Αθηνών καταργείται, για δε τη σχετική δευτεροβάθμια δίκη συνιστάται ειδικό τμήμα στο Εφετείο Πειραιώς, το οποίο και καθίσταται καθ' ύλην αρμόδιο γι' αυτή τη δίκη, ενώ η αντίστοιχη καθ' ύλην αρμοδιότητα του Εφετείου Αθηνών

επίσης καταργείται.

Ενώπιον του Εφετείου Πειραιώς ασκούνται υποχρεωτικά και εισάγονται στο τμήμα ναυτικών διαφορών αυτού και οι εφέσεις, που αφορούν ναυτική διαφορά, για την οποία εκδόθηκε απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 51 του ν. 2172/1993.

Περαιτέρω κατά τη διάταξη του άρθρου 3Α του ίδιου νόμου, ναυτικές διαφορές είναι οι ιδιωτικές διαφορές, που πηγάζουν από πράξεις του θαλάσσιου εμπορίου, τη χρησιμοποίηση, λειτουργία ή ναυσιπλοΐα πλοίου ή την παροχή εργασίας σ' αυτό.

Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής δεν είναι ναυτική η διαφορά, που πηγάζει από την παροχή χερσαίας - και όχι ναυτικής - εργασίας σε πλοίο.

Τέλος από τις διατάξεις των άρθρων 1, 37 επ. και 53 επ. του Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου (Κ.Ι.Ν.Δ) προκύπτει, ότι ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης ναυτικής εργασίας είναι ότι ο ναυτι-

κός αναλαμβάνει την υποχρέωση να συμμετέχει ως μέλος συγκροτημένου οργανικά πληρώματος στους πλόδες του πλοίου, χωρίς να είναι απαραίτητη η πραγματική εκτέλεση του πλού και η αντιμετώπιση θαλάσσιων κινδύνων.

Έτσι η σύμβαση δεν αποβάλλει το χαρακτήρα της ως ναυτικής, ούτε μεταλλάσσεται σε σύμβαση χερσαίας εργασίας, αν για οποιοδήποτε λόγο, όπως για συντήρηση ή επισκευή, παραμένει το πλοίο αργό στο λιμάνι, έχει όμως συγκροτημένο πλήρωμα και βρίσκεται σε διαρκή ετοιμότητα προς πλούν, μόλις περατωθεί η συντήρηση ή η επισκευή του.

Στην περίπτωση αυτή ο προσλαμβανόμενος για να εργαστεί στο πλοίο ως μέλος συγκροτημένου πληρώματος, έστω και αν δεν παρέχει αμιγή ναυτική εργασία (όπως ηλεκτρολόγος, αρτοποιός, μουσικός κ.λπ.), θεωρείται ναυτικός και η σύμβαση του έχει ως αντικείμενο την παροχή ναυτικής εργασίας και όχι χερσαίας.

Όταν, όμως, η πρόσληψή του μισθωτού γίνεται ειδικώς και αποκλειστικώς για όσο χρόνο το πλοίο είναι προσδεδεμένο στο λιμάνι για επισκευή, συντήρηση ή είναι παροπλισμένο και αυτός δεν έχει υποχρέωση συμμετοχής σε πλόδες του πλοίου, τότε πρόκειται για παροχή χερσαίας εργασίας, η από την οποία γεννώμενη διαφορά δεν είναι ναυτική.

Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της ένδικης αγωγής, επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη

απόφαση, ο ενάγων και ήδη αναιρεσίβλητος άσκησε αξιώσεις από σύμβαση εργασίας, την οποία παρέσχε ως φύλακας παροπλισμένου πλοίου, που εκμεταλλευόταν η εναγομένη και ήδη αναιρεσείουσα ναυτική εταιρεία.

Το Εφετείο Αθηνών δέχθηκε, ότι είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής αυτής. Με το μοναδικό λόγο της αναιρέσεως, από τον αριθμό 5, του άρθρου 559, Κ.Πολ.Δ., προβάλλεται, ότι το Εφετείο Αθηνών, με την προσβαλλόμενη απόφαση, εσφαλμένως δέχθηκε αφενός, ότι το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, που δίκασε στον πρώτο βαθμό, ήταν καθ' ύλην αρμόδιο για εκδίκαση της ένδικης αγωγής, η οποία στηριζόταν σε αξίωση από ναυτική διαφορά και αφετέρου, ότι και το ίδιο το Εφετείο ήταν καθ' ύλην αρμόδιο για εκδίκαση της διαφοράς αυτής.

Ο λόγος αυτός, κατά την πρώτη από τις παραπάνω αιτιάσεις, εφόσον δεν αναφέρεται σε σφάλμα του Εφετείου σχετικά με τη δική του αρμοδιότητα, είναι απαράδεκτος και πρέπει γι' αυτό να απορριφθεί.

Κατά τη δεύτερη δε αίτωση, που αναφέρεται σε σφάλμα του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σχετικά με τη δική του αρμοδιότητα, είναι αβάσιμος και πρέπει γι' αυτό να απορριφθεί, αφού το Εφετείο Αθηνών, επιλαμβανόμενο της εφέσεως του αναιρεσίβλητου κατά της πρωτόδικης αποφάσεως, ήταν αρμόδιο να δικάσει την ένδικη διαφορά, η οποία πηγάζει από σύμβαση χερσαίας εργασίας και επομένως δεν είναι ναυτική.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ - ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΑ

15

ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΠΛΑΣΤΩΝ Ή ΝΟΘΕΥΜΕΝΩΝ ΤΙΜΟΛΟΓΙΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

με βάση την αρχή της ειδικότητας, όχι, όμως, και όταν η απατηλή ενέργεια του δράστη κατατείνει όχι μόνο στη φοροδιαφυγή, αλλά και στην παράνομη ωφέλεια ή βλάβη τρίτων ή την πρόκληση και άλλης ζημίας του Δημοσίου ή στον προσπορισμό και άλλου οφέλους

Α.Π. 249/2006 (Τμ. Στ' Ποιν.)

Προεδρεύων : ΕΥΡ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής: ΗΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Αρεοπαγίτης

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 331 του Κ.Π.Δ. η διαδικασία στο ακροατήριο γίνεται προφορικά. Για τη συζήτηση συντάσσονται πρακτικά και η απόφαση απαγγέλλεται προφορικά και διατυπώνεται εγγράφως σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 140 -144.

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 141, παρ. 1, εδάφιο πρώτο, του Κ.Π.Δ., τα πρακτικά συνεδρίασης πρέπει να περιέχουν με συνομία τις καταθέσεις των μαρτύρων.....τις απολογίες και τις δηλώσεις των κατηγορουμένων και .... Στην παρ. 2, εδάφιο πρώτο, του ίδιου άρθρου ορίζεται, ότι ο εισαγγελέας και οι διάδικοι έχουν το δικαίωμα να ζητούν την καταχώρηση κάθε δήλωσης όσων εξετάζονται ή εκείνων που μετέχουν στη δίκη, και αν έχουν συμφέρον και δεν είναι αντίθετο στο νόμο, και να παραδίδουν γραπτώς σε αυτόν που διευθύνει τη συζήτηση τις δηλώσεις τους που αναπτύχθηκαν προφορικά.

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει με σαφήνεια, ότι οι διάδικοι δικαιούνται να εγχειριστούν σε αυτόν, που διευθύνει τη συζήτηση εγγράφως τις δηλώσεις τους, επομένως και τους ισχυρισμούς τους πρέπει όμως να προβάλουν και να αναπτύξουν αυτούς και

προφορικά κατά τα ουσιώδη στοιχεία της νομικής και πραγματικής θεμελιώσεως τους, ώστε να γίνουν αντικείμενο έρευνας κατά τη συζήτηση.

Αυτό άλλωστε επιβάλλεται και από την αρχή της προφορικότητας της επί ακροατηρίω κυρίας διαδικασίας, η οποία καθιερώνεται από το άρθρο 331 του Κ.Π.Δ. Έτσι, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν, αυτοτελής ισχυρισμός του κατηγορουμένου, ο οποίος περιλαμβάνεται σε έγγραφο υπόμνημα, που δόθηκε στον διευθύνοντα τη συζήτηση και καταχωρήθηκε στα πρακτικά, θεωρείται ότι έχει προβληθεί παραδεκτώς, εφόσον από τα ίδια τα πρακτικά προκύπτει, ότι έγινε και προφορική ανάπτυξη του κατά τα ουσιώδη στοιχεία της νομικής και πραγματικής θεμελιώσεώς του.

Διαφορετικά ο ισχυρισμός αυτός θεωρείται ότι δεν έχει προβληθεί παραδεκτώς και το δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να αναπλήσει σε αυτόν (Ολ. Α.Π. 2/2005).

Στην προκείμενη περίπτωση με τον πρώτο λόγο αίτησης αναιρέσεως προβάλλεται η πλημμέλεια, ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση, απορρίφθηκε χωρίς ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, ο αυτοτελής ισχυρισμός περί υπάρξεως δεδικασμένου.

Ο λόγος όμως αυτός από το άρθρο 510, παρ. 1, στοιχ. Δ', Κ.Π.Δ. είναι αβάσιμος, γιατί όπως προκύπτει από τα πρακτικά της προσβαλλομένης απόφασης, δεν είχε προβληθεί παραδεκτώς, αφού ναι μεν είχε περιληφθεί σε υπόμνημα του αναιρεσείοντος

που ενσωματώθηκε στα πρακτικά, πλην όμως δεν αναπτύχθηκε και προφορικά, ούτε προκύπτει ότι το εν λόγω υπόμνημα αναγνώσθηκε στο ακροατήριο, ή ότι έγινε προφορική αναφορά του αναιρεσιδεντος ή του συνηγούρου του στο ουσιώδες περιεχόμενο αυτού.

Επομένως, το δικαστήριο δεν είχε υποχρέωση (να απαντήσει) και να αιτιολογήσει την απόρριψη του ανωτέρω απαραδέκτως προβληθέντος αυτοτελούς ισχυρισμού, που εν τούτοις, εν σχέσει με τις παραδοχές της απόφασως, με επαρκή αιτιολογία απέρριψε τούτον διαλαμβάνον ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτού (δεδικασμένου), όπως αθάσιμα υποστηρίζει ο κατηγορούμενος και επομένως είναι απορριπτέος ο ανωτέρω λόγος αναιρέσεως.

Φαινομένη κατ' ιδεάν συρροή ή απλή συρροή νόμων επί των οποίων δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 94 του Π.Κ. περί συρροής εγκλημάτων υπάρχει, όταν εμφανίζονται κατ' αρχήν για την ίδια ή περισσότερες αξιόποινες πράξεις περισσότεροι νόμοι ως εφαρμοστέοι, πλην όμως από τη λογική και αξιολογική σχέση μεταξύ τους προκύπτει ότι τελικά ένας από αυτούς είναι εφαρμοστέος, ο οποίος έτσι αποκλείει την εφαρμογή των λοιπών, που φαινομενικά μόνο συρρέουν.

Με την έννοια αυτή φαινομένη κατ' ιδεάν συρροή υπάρχει στην περίπτωση, κατά την οποία περισσότεροι ποινικοί νόμοι καλύπτουν την όλη απαξία και υπόσταση (αντικειμενική και υποκειμενική) της αξιόποινης πράξεως και τελούν μεταξύ τους σε σχέση γενικού και ειδικού, οπότε ισχύει η αρχή της ειδικότητας, κατά την οποία ο ειδικός νόμος αποκλείει την εφαρμογή του γενικού με βάση τον κανόνα, τα ειδικά των γενικών επικρατέστερα.

Εξ άλλου κατά το άρθρο 31, παρ. 1, εδ. ζ', του ν. 1591/1986, το αδίκημα της φοροδιαφυγής διαπράττει, κατά το εδάφιο ζ' όποιος εκδίδει πλαστό ή εικονικό ή νοθεύει τιμολόγιο πώλησεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, ή οποιοδήποτε από τα φορολογικά στοιχεία που αναφέρονται στην περ. γ' της ίδιας παραγράφου μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα τιμολόγια πώλησεως (άρθρο 23, παρ. 1, Κ.Φ.Σ.).

Οι άνω διατάξεις επανεληφθησαν ουσιαστικά με το άρθρο 19 του ν. 2523/1997, το οποίο σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, έθεσε το θέμα της εκδόσεως ή αποδοχής πλαστών, νοθευμένων ή εικονικών φορολογικών στοιχείων σε ορθολογικότερη βάση και επέφερε μεταβολές στις επιβαλλόμενες ποινικές και διοικητικές κυρώσεις. Οι ειδικές αυτές διατάξεις, που αναφέρονται στην αξιόποινη φοροδιαφυγή αποκλείουν την εφαρμογή της γενικής περί πλαστογραφίας διατάξεως του άρθρου 216 του Π.Κ.

Αν όμως η κατάρτιση των πλαστών φορολογικών στοιχείων ή η απατηλή ενέργεια του δράστη κατατείνει όχι μόνο στη φοροδιαφυγή αλλά και στην παράνομη ωφέλεια ή βλάβη τρίτων ή την πρόκληση και άλλης ζημίας του Δημοσίου ή στον προσπορισμόν και άλλου οφέλους του, εκτός της μειώσεως ή αποφυγής του φορολογικής επιβαρύνσεως του, τότε οι ειδικές διατάξεις περί αξιόποινης φοροδιαφυγής δεν εκτοπίζουν εξ ολοκλήρου την εφαρμογή των γενικών περί πλαστογραφίας διατάξεων του άρθρου 216 Π.Κ., γιατί τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία της φοροδιαφυγής στην περίπτωση αυτή δεν συμπίπτουν με εκείνα της πλαστογραφίας, η οποία πέραν των στοιχείων της φοροδιαφυγής περιέχει και άλλη ποινικώς κολάσιμη εγκληματική δραστηριότητα αυτού.

Η ρύθμιση δε αυτή του μη αποκλεισμού της περί πλαστογραφίας γενικής διάταξης του Π.Κ. από τις περί φοροδιαφυγής ως άνω ειδικές διατάξεις κρατεί και υπό την ισχύν του ν. 2523/1997, σύμφωνα με τον οποίο για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της φοροδια-

φυγής δεν απαιτείται πλέον, και σκοπός του δράστη για απόκρυψη μη φορολογητέας ύλης στις περιπτώσεις εκείνες, που ο δράστης με την ενέργεια του αυτή ακόμη και αν δεν αποβλέπει στην αποφυγή πληρωμής φόρου, αποσκοπεί να παραπλανήσει άλλον σχετικά με γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες προκειμένου να προσπορίσει στον εαυτόν του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος με βλάβη τρίτου.

Στη προκειμένη περίπτωση η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση δέχθηκε κατά την ανέλεγκτη κρίση της, ότι αποδείχθηκαν τα εξής: **[παραλείπεται το κείμενο].**

Με τον δεύτερο λόγο της αιτήσεως αναιρέσεως προβάλλεται η πλημμέλεια για παραβίαση του δεδικασμένου από την προσβαλλομένη απόφαση, διότι έκρινε τον αναιρεσιδεντο ένοχο έκδοσης πλαστών φορολογικών στοιχείων κατ' εξακολούθηση, μολονότι αυτός είχε καταδικασθεί με την υπ' αριθμ. **59482/2000 απόφαση του Τριμελούς Πλημ/κειού Αθηνών**, η οποία κατέστη αμετάκλητη για την πράξη της πλαστογραφίας μετά χρήσεως κατ' εξακολούθηση, που αφορούσε τα ίδια επίδικα τιμολόγια-δελτία αποστολής, αλλά και με την υπ' αριθμ. **4684/2001** επίσης αμετάκλητη απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιώς κηρύχθηκε अपαράδεκτη η εκ νέου ασκηθείσα ποινική δίωξη σε βάρος του, για έκδοση πλαστών φορολογικών στοιχείων, που αφορούσε τα ίδια επίδικα τιμολόγια, λόγω εκκρεμοδικίας επικαλούμενη την ως άνω **59482/2000** απόφαση, αφού υπάρχει ταυτότητα πράξεως και ταυτότητα προσώπου, ενώ έπρεπε να κηρύξει την εις βάρος του ποινική δίωξη απαράδεκτη.

Σύμφωνα όμως με τα εκτιθέμενα στη νομική σκέψη της παρούσης και σε συνδυασμό με τις παραδοχές ως άνω τις προσβαλλομένης απόφασης εν προκειμένω τα πραγματικά περιστατικά των εν λόγω αδικημάτων της εκδόσεως πλαστών φορολογικών στοιχείων και της πλαστογραφίας δεν συμπίπτουν, ενόψει των συνθηκών τελέσεως και του σκοπού στον οποίο απέβλεπε ο κατηγορούμενος αναιρεσιδεντος, ήτοι όχι μόνο στη φοροδιαφυγή αλλά ο ίδιος αποσκοπούσε να παραπλανήσει άλλον με την έκδοση των εν λόγω πλαστών φορολογικών στοιχείων, για να προσπορίσει στον εαυτόν του περιουσιακό όφελος σε βλάβη τρίτου.

Επομένως ο εκ του άρθρου 510, παρ. 1, περ. ΣΤ', Κ.Π.Δ. λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο υποστηρίζονται τ' αντίθετα, είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

Από τις διατάξεις των άρθρων 111 και 112 Κ.Π.Δ. προκύπτει, ότι το αξιόποινο εξαλείφεται με την παραγραφή η οποία προκειμένου για πλημμελήματα είναι πενταετής και αρχίζει από την ημέρα που τελέσθηκε η αξιόποινη πράξη.

Άλλωστε η παραγραφή ως θεσμός δημοσίου δικαίου λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως.

Στη προκειμένη περίπτωση με την προσβαλλομένη απόφαση ο αναιρεσιδεντος κηρύχθηκε ένοχος για κατ' εξακολούθηση έκδοση πλαστών φορολογικών στοιχείων, που κατάρτισε, το πρώτο δε εκ τούτων στις 16.1.1997 και η προσβαλλομένη απόφαση εκδόθηκε στις 18.1.2005, δηλαδή μετά τη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής και της αναστολής της (οκταετία).

Επομένως το Εφετείο, που δεν ερεύνησε αυτεπαγγέλτως τη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής και κήρυξε ένοχο τον αναιρεσιδεντο και για την ως άνω πράξη, υπέπεσε στην πλημμέλεια της αρνητικής υπέρβασης εξουσίας, κατά τον βάσιμο περί τούτου τρίτο λόγο αναιρέσεως, που πρέπει να γίνει δεκτός.

Συνεπώς, εφόσον η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως του κατηγορουμένου ασκήθηκε νομίμως και εμπροθέσμως και ως εκ τού-

του είναι παραδεκτή, περιέχει δε και τον εκ του άρθρου 510, παρ. 1, στοιχ. Η', λόγω αναίρεσως που έγινε δεκτός ως βάσιμος (άρθρο 511 Κ.Π.Δ.), πρέπει να ανααιρεθεί εν μέρει η προσβαλλόμενη απόφαση, να παύσει οριστικώς λόγω παραγραφής η ασκηθείσα ποινική δίωξη για τις μερικότερες πράξεις της έκδοσης πλαστών φορολογικών στοιχείων, που φέρεται, ότι τελέσθηκαν στις 16.1.1997, 31.3.1997, 11.4.1997, 15.4.1997, 15.5.1997, 29.11.1997 και 7.1.1998, ν' απορριφθεί η αναίρεση για τις λοιπές

μερικότερες πράξεις (12.2.1998 και 6.3.1998) και να παραπεμφθεί η υπόθεση για νέα επιμέτρηση της ποινής που επεβλήθη, στο ίδιο δικαστήριο συντιθέμενο από άλλους δικαστές πλην εκείνων που την δίκασαν.

ΣΗΜ. : Αντίγραφο της Α.Π. 2/2005 Ολ. μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από την Νομική Υπηρεσία του Συνδέσμου..

ΤΕΧΝΙΚΕΣ - ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΕΣ Α.Ε.

16

ΔΕΝ ΙΣΧΥΕΙ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΑ Η ΚΡΑΤΗΣΗ ΥΠΕΡ ΤΟΥ Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. ΕΠΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΟΛΑΒΩΝ

που επιβλήθηκε με τον ν. 2166/1993, του οποίου οι διατάξεις ερμηνεύονται εν όψει και της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου προς το Κράτος δικαίου

Σ.τ.Ε. 492/2006 (Ολομ.)

Πρόεδρος: Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Εισηγητής: Φ. ΑΡΝΑΟΥΤΟΓΛΟΥ, Σύμβουλος

4. ΕΠΕΙΔΗ, στη διάταξη του άρθρου 34, παρ. 5, του Π.Δ. 609/1985 (Α' 223) ορίζεται, ότι: «Τον ανάδοχο βαρύνουν οι

φόροι, τέλη, κρατήσεις και οποιεσδήποτε άλλες νόμιμες επιβαρύνσεις όπως ισχύουν κατά τον χρόνο που δημιουργείται η υποχρέωση καταβολής τους. Κατ' εξαίρεση, αυξομειώσεις στο χαρτόσημο τιμολογίων ή άλλοι φόροι του Δημοσίου που βαρύνουν άμεσα το εργολαβικό αντάλλαγμα, βαρύνουν τον ανάδοχο μόνο στο μέτρο που ίσχυαν κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς. Τυχόν μεταγενέστερες αυξομειώσεις, αυξομειώνουν αντίστοιχα το οφειλόμενο εργολαβικό αντάλλαγμα. Τα δύο προηγούμενα εδάφια δεν ισχύουν για το φόρο εισοδήματος ή τις τυχόν παρακρατήσεις έναντι του φόρου αυτού».

Εξ άλλου, με το άρθρο 27, παρ. 34, του ν. 2166/1993 (Α' 137) προσετέθη στο άρθρο 7, παρ. 1, του α.ν. 2326/1940 (Α' 145), που απαρτιζόταν από τους πόρους του ΤΣΜΕΔΕ, μετά την περίπτωση 6, νέα περίπτωση 61 ως εξής: «61. Εκ κρατήσεως έξι τοις χιλίοις (6%) υπέρ τρίτων επί παντός ανεξαιρέτως λογαριασμού πληρωμής εργολάβου φυσικού ή νομικού προσώπου είτε ούτος κέκτηται πτυχίο εργολάβου Δημοσίων Έργων είτε μη και επί των οπωσδήποτε εκτελουμένων έργων υπό του Δημοσίου, Δήμων, Κοινοτήτων και νομικών εν γένει προσώπων δημοσίου δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των εκτελουμένων έργων από τις εταιρείες αναπτύξεως έργων υποδομής του ν. 2160/1993 κατά το μέρος που χρηματοδοτούνται είτε από τον Τακτικό Προϋπολογισμό, είτε από τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων, είτε από τον προϋπολογισμό Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. είτε από κοινοτικούς πόρους, μη ισχυούσης ως προς τας κρατήσεις και τους πόρους εν γένει του Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. οιασδήποτε εναντίας διατάξεως γενικών ή ειδικών νόμων καθιερούμενων εξαιρέσεις ή απαλλαγές».

Ο ίδιος νόμος (2166/1993) όρισε, περαιτέρω, στο άρθρο 27, παρ. 35 – το οποίο, αργότερα, ερμηνεύθηκε με το άρθρο 15, παρ. 5, περ. β', του ν. 2308/1995 (Α' 114), ως προς τις ειδικότερες κατηγορίες προσωπικών στις οποίες αναφέρεται – ότι: «Τα ποσά των εισπραξιών από την ως άνω κράτηση κατατίθενται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σε ειδικό έντοκο λογαριασμό, που τηρείται σε αναγνωρισμένη Τράπεζα με την ονομασία «Δικαιώματα εισπραξης εσόδων Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.

υπέρ τρίτων» και διατίθενται: α) Για την παροχή κινήτρων, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, στους μηχανικούς διπλωματούχους Α.Ε.Ι. υπαλλήλους (μόνιμους και συμβασιούχους) του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. Στην περίπτωση αυτήν το διατιθέμενο ποσό δεν δύναται να υπερβαίνει το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του συνολικά εισπραττόμενου πόρου της παρ. 1. β) Για την προσέλκυση και παραμονή των υπηρετούντων μηχανικών διπλωματούχων Α.Ε.Ι. (μόνιμων και συμβασιούχων) στις με την υπ' αριθμ. ΔΙΔΑΔ/Φ50/265/29847/30.10.1992 κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης και Οικονομικών, καθοριζόμενες προβληματικές περιοχές σε εφαρμογή του άρθρου 9 του ν. 2085/1992. Στην περίπτωση αυτήν το διατιθέμενο ποσό δεν δύναται να υπερβαίνει το είκοσι τοις εκατό (20%) του συνολικά εισπραττόμενου πόρου της παρ. 1. γ) Για την καταβολή ειδικού επιδόματος ευθύνης σε μηχανικούς διπλωματούχους Α.Ε.Ι. υπαλλήλους μόνιμους ή συμβασιούχους του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α., που κατέχουν θέση αυξημένης υπευθυνότητας μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου καθ' ύλην υπουργού. Στην περίπτωση αυτήν οι χαρακτηριζόμενες ως θέσεις αυξημένης υπευθυνότητας δεν δύναται να υπερβαίνουν το δέκα τοις εκατό (10%) του συνόλου των θέσεων των ανωτέρω μηχανικών και το διατιθέμενο ποσό δεν δύναται να υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) του συνολικά εισπραττόμενου πόρου της παρ. 1. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθορίζεται κάθε λεπτομέρεια σχετική με τη διαχείριση, διάθεση και κατανομή των εισπραττόμενων ποσών της προβλεπόμενης στην παρ. 1 κρατήσεως».

Ο αυτός νόμος (2166/1993) όρισε στην αμέσως επόμενη διάταξη του άρθρου 27, παρ. 36, ότι «Για την είσπραξη των κατά την παράγραφο 1 του παρόντος δικαιωμάτων ΤΣΜΕΔΕ υπέρ τρίτων εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των παραγράφων 9 και 10 του άρθρου 7 του α.ν. 2326/1940».

Κατά δε την διάταξη της παραγρ. 9 του άρθρου 7 του α.ν. 2326/1940: «Από της ισχύος του παρόντος νόμου ουδεμία ανεξαιρέτως πιστοποίησης πληρωμής δια τα υπό του Δημοσίου, των Δήμων, Κοινοτήτων και λοιπών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου οπωσδήποτε εκτελούμενα έργα συντάσσεται ή θεωρείται υπό δημοσίας ή άλλης αρχής ή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, εάν δεν συνοδεύεται υπό αποδείξεως καταβολής του υπέρ του Ταμείου κατά το εδαφ. 6' της παρ. 1 του παρόντος αρ-

θρου καθοριζόμενου ποσού».

5. ΕΠΕΙΔΗ, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων του ν. 2166/1993, ερμηνευόμενων εν όψει της αρχής της προστατευομένης εμπιστοσύνης, εφόσον ο νομοθέτης δεν αναφέρεται ρητά στις ήδη κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος των διατάξεων αυτών συναφθείσες συμβάσεις, δεν επιβάλλει στους σχετικούς λογαριασμούς πληρωμής των συμβάσεων αυτών την κράτηση που θεσπίζει.

Συνεπώς, οι λογαριασμοί πληρωμής σε εκτέλεση συμβάσεων, που είχαν συναφθεί προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 2166/1993, ήτοι, κατά το άρθρο 35 του αυτού ν. 2166/1993, προ της 24.8.1993, δεν θarύνονται με την ως άνω κράτηση.

Η ΜΕΙΟΝΟΨΗΦΗΣΑΣΑ ΓΝΩΜΗ

Αν και κατά την γνώμη του Προέδρου και των Συμβούλων Φ. Αρναούτογλου, Α. Ράντου, Γ. Σγουρόγλου και Γ. Τσιμέκα και της Παρέδρου Σ. Χρυσικοπούλου, η αναφορά της διατάξεως του άρθρου 27, παρ. 34, του ν. 2166/1993 ότι, ως προς την επίμαχη κράτηση (και τις κρατήσεις και τους πόρους εν γένει του ΤΣΜΕΔΕ), δεν ισχύει «οιαδήποτε εναντία διάταξις γενικών ή ειδικών νόμων καθιερούμενων εξαιρέσεις ή απαλλαγές», που έγινε εν όψει της ρυθμίσεως του θ' εδαφίου του άρθρου 34, παρ. 5, του Π.Δ. 609/1985, την οποία θέλησε να αποκλείσει, μαρτυρεί την πρόθεση του νομοθέτη να επιβαρύνει, εν πάσει περιπτώσει, με την επίμαχη κράτηση όλους τους από 24.8.1993 και εφεξής συντασσόμενους λογαριασμούς πληρωμής των αναδόχων των εκτελούντων τα ανωτέρω έργα, ανεξαρτήτως αν η σχετική σύμβαση είχε συναφθεί προ ή μετά την ως άνω ημερομηνία.

6. ΕΠΕΙΔΗ, στην προκειμένη περίπτωση, με την προσβαλλόμενη απόφαση έγινε δεκτό, ότι η αναιρεσείουσα, που είχε αναλάβει με την από 25.11.1991 σύμβασή της με το Ελληνικό Δημόσιο την εκτέλεση του έργου «Αρδευτικά έργα πεδιάδας Παραμυθιάς Α.2.2., Α.3 και Α.4 (Γ' φάση)», ζήτησε από την Διευθύνουσα Υπηρεσία να περιληφθεί στον 3ο Σ.Π. του έργου ποσό 2.205.388 δρχ., που είχε καταβάλει για κρατήσεις του άρθρου 27, παρ. 34, του ν. 2166/1993 κατά την εξόφληση των 11ου ως και 16ου λογαριασμών της εργολαβίας. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία αρνήθηκε με την πράξη της 798/31.5.1994 να περιλάβει στον Συγκριτικό αυτό Πίνακα το εν λόγω χρηματικό ποσό.

Μετά τήρηση της σχετικής ενδικοφανούς διαδικασίας, η αναι-

ρεσείουσα άσκησε προσφυγή στο Διοικητικό Εφετείο, η οποία περιείχε επί πλέον και αίτημα επιστροφής ποσού 2.505.378 δρχ., το οποίο η αναιρεσείουσα είχε καταβάλει για τον ίδιο λόγο κατά την εξόφληση των 17ου ως και 22ου λογαριασμών της εργολαβίας. Το Διοικητικό Εφετείο, με την προσβαλλόμενη απόφασή του απέρριψε το μεν τελευταίο αυτό αίτημα ως τυπικά απαράδεκτο, γιατί η σχετική αξίωση της αναιρεσείουσης δεν είχε ακόμη γεννηθεί, όταν εκδόθηκε η προαναφερθείσα πράξη της Διευθύνουσας Υπηρεσίας, το δε άλλο αίτημα (που αφορούσε τις κρατήσεις ύψους 2.205.388 δρχ. που είχαν καταβληθεί κατά την εξόφληση των 11ου ως και 16ου λογαριασμών) ως αβάσιμο, με την σκέψη ότι η ρύθμιση του άρθρου 27, παρ. 34, του ν. 2166/1993, ως μεταγενέστερη και ειδική, κατισχύει εκείνης του άρθρου 34, παρ. 5, του Π.Δ. 609/1985, με αποτέλεσμα η επίμαχη κράτηση, ασχέτως του δημοσιονομικού της χαρακτήρα, να επιβάλλεται σε όλους ανεξαιρέτως τους λογαριασμούς που υποβάλλονται μετά την ισχύ της ως άνω διατάξεως, ανεξάρτητα από τον χρόνο καταρτίσεως της οικείας σύμβασης, ενώ δεν συντρέχει εν προκειμένω νόμιμος λόγος αποζημιώσεως του αναδόχου για την περιορισμένη μείωση που επήλθε στο εργολαβικό του αντάλλαγμα με βάση τις γενικές ρήτρες της καλής πίστης, των συναλλακτικών ηθών και άρθρου 388 Α.Κ.

Με την κρινόμενη αίτησή της, η αναιρεσείουσα βάλλει κατά των δύο αυτών αιτιολογικών ερεισμάτων της προσβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς, πάντως να αμφισβητεί την κρίση της περί τυπικού απαράδεκτου του αιτήματός της περί επιστροφής του ποσού των 2.505.378 δρχ. που αφορούσε τα καταβληθέντα κατά την εξόφληση των 17ου ως και 22ου λογαριασμών της εργολαβίας.

Επομένως, η αίτηση κατά το μέρος αυτό πρέπει ν' απορριφθεί.

Κατά τα λοιπά, όμως, εν όψει όσων έγιναν δεκτά στις προηγούμενες σκέψεις, βάσιμα προβάλλεται, ότι το Διοικητικό Εφετείο, απορρίπτοντας το αίτημα, που αφορούσε τις κρατήσεις ύψους 2.205.388 δρχ. που είχαν καταβληθεί κατά την εξόφληση του 11ου ως και 16ου λογαριασμών, εσφαλμένα ερμήνευσε και εφήρμοσε το άρθρο 27, παρ. 34, του ν. 2166/1993.

Για τον λόγο αυτό πρέπει η κρινόμενη αίτηση, κατά το μέρος αυτό, να γίνει δεκτή, η προσβαλλόμενη, κατά το αντίστοιχο μέρος, να αναιρεθεί και η υπόθεση, που χρειάζεται, κατά το αυτό μέρος, διευκρίνιση ως προς το πραγματικό, να παραπεμφθεί στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών για νέα νόμιμη κρίση.

17 ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ «ΠΡΑΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ» ΤΗΣ

με την κύρωση της οποίας και την μεταγραφή της επέρχονται όλες οι αναφερόμενες σε αυτή μεταβολές στις ιδιοκτησίες, εκτός από εκείνες τις ιδιοκτησίες, στις οποίες οφείλεται αποζημίωση, οι οποίες μπορεί να καταβληθούν μόνο μετά την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών και την καταβολή των αποζημιώσεων

Α.Π. 1175/2005 (Τμ. Γ' Πολ.)

Προεδρεύων: ΣΠΥΡ. ΓΚΙΑΦΗΣ, Αρεοπαγίτης
Εισηγητής: ΚΩΝ. ΜΟΥΛΑΓΙΑΝΝΗΣ, Αρεοπαγίτης

ΕΠΕΙΔΗ από το όλο πνεύμα του ν. 1337/1983, που εντάσσεται στην πρόνοια του άρθρου 24 του Συντάγματος για ορθολογική πολεοδομική διαμόρφωση της Χώρας στα πλαίσια της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ειδικότερα δε από τις διατάξεις των άρθρων 1, 7, 8, 9 και 12 του ανωτέρω νόμου, συνδυαζόμενες και προς την υπ' αριθ. 79881/3445/1984 απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ και το Π.Δ/γμα 5/1985, που εκδόθηκαν κατ' επιταγή του, προκύπτει, ότι με αυτόν θεσμοθετήθηκε νέα διαδικασία (διαφορετική από τη ρυμοτομία των ν.δ. της 17.7.1923 και 797/1971) συνολικής διαχειρίσεως των ακινήτων της οικιστικής περιοχής, με την υποχρέωση των ιδιοκτητών να διαθέσουν χωρίς αποζημίωση

μέρος του ακινήτου τους, και προβλέπεται ο τρόπος υλοποιήσεως της διαχειρίσεως με την έκδοση Πράξεως Εφαρμογής, στην οποία καθορίζεται αφενός μεν το ποσοστό εισφοράς σε γη, που αναλογεί για καθεμία ιδιοκτησία, και ο τρόπος διαθέσεώς του χωρίς αποζημίωση σε τμήματα είτε απευθείας για τη δημιουργία κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων, είτε για μετατροπή τους σε χρηματική εισφορά, είτε για αποκατάσταση άλλων ιδιοκτησιών, που δεσμεύθηκαν για τον ίδιο σκοπό για την καλύτερη αξιοποίηση της γης, αφετέρου δε τα προσκυρωτέα τμήματα σε γειτονικά οικοπέδα σύμφωνα με τις σχετικές πολεοδομικές διατάξεις (άρθρα 8, παρ. 7 και 8 και 12, παρ. 3).

Μετά την κύρωση και μεταγραφή της Πράξεως Εφαρμογής επέρχονται όλες οι αναφερόμενες σ' αυτήν μεταβολές στις ιδιοκτησίες, εκτός από αυτές, που οφείλεται αποζημίωση και για τη συνέλευση των οποίων πρέπει να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες

των **ν.δ. της 17.7.1923 και 797/1971**, έκτοτε δε καθένas από τους ενδιαφερομένους μπορεί να καταλάβει τα νέα ακίνητα που διαμορφώθηκαν και περιέχονται σ' αυτούς, με την προϋπόθεση ότι έχουν καταβληθεί οι ως άνω αποζημιώσεις.

Και σε περίπτωση αρνήσεως του κατόχου ή νομέα να παραδώσει το ακίνητο, που του αφαιρείται σύμφωνα με την Πράξη

Εφαρμογής εντός 15 ημερών από την έγγραφη πρόσκλησή του, διατάσσεται η αποβολή του με απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου, που εκδίδεται μετά από αίτηση των παραπάνω ενδιαφερομένων, κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (**άρθρο 12**, παρ. 7).

Στην κρινόμενη υπόθεση [**παραλείπεται το κείμενο**].

18

ΕΠΙ ΧΩΡΙΣΤΗΣ ΚΑΘΕΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ ΜΗ ΕΦΑΠΤΟΜΕΝΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΕΧΕΙ Ο ΣΥΝΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

στο καθορισμένο γι' αυτόν τμήμα του κοινού οικοπέδου και δικαιούται να καλύψει τόση επιφάνεια αυτού, όση αναλογεί στο συμβατικώς καθορισμένο ποσοστό συγκυριότητάς του στο ενιαίο οικόπεδο

Α.Π. 26/2006 (Τμ. Α' Πολ.)

Προεδρεύων : Δ. ΣΟΥΛΤΑΝΙΑΣ, Αντιπρόεδρος

Εισηγητής : Δ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Αραιοπαγίτης

I. Από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2, παρ. 1, 3, 4, 5 και 13 του **ν. 3741/1929**, 1, παρ/φοι 1 και 3, του **ν.δ. 1024/1971**, 1002 και 1117 του **Α.Κ.** προκύπτει ότι, σε περίπτωση σύστασης κάθετης ιδιοκτησίας, δηλαδή χωριστής ιδιοκτησίας σε περισσότερα οικοδομήματα, που έχουν ανεγερθεί ή πρόκειται να ανεγερθούν σε ενιαίο οικόπεδο, αλλά σε ορισμένο ξεχωριστό για κάθε συνιδιοκτήτη τμήμα, ο κύριος κάθε χωριστής οικοδομής θεωρείται έναντι μεν της πολιτείας συγκύριος του όλου οικοπέδου, έναντι δε του συνιδιοκτήτη του οικοπέδου και αποκλειστικού κυρίου χωριστής οικοδομής, αυτοτελής κύριος.

Κάθε συνιδιοκτήτης του ενιαίου οικοπέδου έχει δικαίωμα να προβεί σε ανέγερση οικοδομής στο καθορισμένο γι' αυτόν τμήμα του κοινού οικοπέδου, δικαιούται δε να καλύψει, με την ανέγερση της οικοδομής, τόση επιφάνεια, όση αναλογεί στο συμβατικώς καθορισμένο ποσοστό συγκυριότητάς του στο ενιαίο οικόπεδο, αφήνοντας δηλαδή ακάλυπτο το ποσοστό εκείνο το οποίο, σύμφωνα με τις πολεοδομικές διατάξεις, είναι υποχρεωμένος να αφήσει, ανάλογα με το εμβαδόν και τις διαστάσεις της δικής του ιδιοκτησίας, και μη υπερβαίνοντας το συντελεστή δόμησης που αναλογεί, επίσης κατά τις σχετικές πολεοδομικές διατάξεις, στην ιδιοκτησία του.

Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 914, 297 και 298 του **Α.Κ.**, εκείνος ο οποίος θα ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει. Η αποζημίωση παρέχεται σε χρήμα και περιλαμβάνει τη μείωση της υπάρχουσας περιουσίας του ζημιωθέντος και το διαφυγόν κέρδος.

Η ζημία είναι παράνομη, όταν η παράβαση της διατάξεως του νόμου επιφέρει προσβολή σε δικαίωμα του προσώπου ή συμφέρον του που προστατεύεται από τη διάταξη, που παραβιάστηκε.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 1000 του **Α.Κ.**, ο κύριος του πράγματος μπορεί, εφόσον δεν προσκρούει στο νόμο ή σε δικαίωμα τρίτου να το διαθέτει κατά την αρέσκειά του και να αποκλείει κάθε ενέργεια άλλου πάνω σ' αυτό. Δικαιούται, επομένως, ο κύριος του πράγματος να το εκμεταλλεύεται και να ωφελείται από όλες τις χρησιμότητες, που αυτό μπορεί να του παράσχει. Τέτοια χρησιμότητα οικοπέδου είναι και η ανοικοδόμησή του, η αποστέρηση δε του κυρίου από τη νομική δυνατότητα ανοικοδόμησής του, χωρίς τη θέλησή του, από τρίτον, συνιστά προσβολή της κυριότητάς του επί του οικοπέδου, είναι επομένως παράνομη και προκαλεί περιουσιακή ζημία, μειώνει δηλαδή την περιουσία του, αν δε είναι και υπαίτια δημιουργεί ευθύνη του τρίτου, από τις πιο πάνω διατάξεις, να αποζημιώσει τον κύριο.

Τέτοια ευθύνη αποζημιώσεως από αδικοπραξία υπάρχει και όταν η αποστέρηση της νομικής δυνατότητας ανοικοδομήσεως προέρχεται από παραβίαση από συγκύριο πολεοδομικών διατάξεων, στην περίπτωση που αυτός ανοικοδομήσει στο δικό του οικοπεδικό τμήμα, έστω και με νομίμως εκδοθείσα άδεια, ποσοστό με-

γαλύτερο από εκείνο που αναλογεί στο εξ αδιαιρέτου ποσοστό αυτού επί του όλου οικοπέδου.

Περαιτέρω, κατά μεν το άρθρο 8, παρ. 2, του **ν. 1577/1985** (ΓΟΚ), «ο υποχρεωτικός ακάλυπτος χώρος του οικοπέδου αφήνεται σε επαφή με ένα ή περισσότερα όρια του οικοπέδου, έχει διαστάσεις τουλάχιστον Δ (όπως ορίζεται στο άρθρο 9, παρ. 1) και πρέπει να είναι προσπελάσιμος από τους χώρους κοινής χρήσεως του κτιρίου», κατά δε το άρθρο 9, παρ. 1, του ίδιου νόμου, το κτίριο τοποθετείται ελεύθερα μέσα στο οικόπεδο, όπου δε «δεν εφάπτεται με τα πίσω και πλάγια όρια του οικοπέδου, αφήνεται ποσοστό $\Delta=3 + 0,10 H$ (όπου H το πραγματοποιούμενο ύψος του κτιρίου, σε περίπτωση που εξαντλείται ο συντελεστής δόμησης, ή το μέγιστο επιτρεπόμενο, σε περίπτωση που δεν εξαντλείται ο συντελεστής αυτός)», ενώ, κατά την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, «όταν κατασκευάζονται περισσότερα από ένα κτίρια στο ίδιο οικόπεδο, η απόσταση μεταξύ τους καθορίζεται από τη σχέση $\Delta=3 + 0,10 H$ (όπου H το ύψος του υψηλότερου κτιρίου, όπως καθορίζεται στην παρ. 1)».

Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών του Γ.Ο.Κ. προκύπτει, ότι, όταν ανεγείρονται στο ίδιο οικόπεδο περισσότερα του ενός κτίρια, μη εφάπτομενα, τα κτίρια αυτά πρέπει να απέχουν μεταξύ τους απόσταση Δ, έστω και αν ανεγείρονται σε διαφορετικό χρόνο και με βάση διαφορετικές οικοδομικές άδειες.

Η απόσταση αυτή Δ αποτελεί συνάρτηση του ύψους του υψηλότερου κτιρίου μεταξύ των οποίων θα τηρηθεί η απόσταση, στην περίπτωση που εξαντλείται ο αναλογών σε ολόκληρο το ακίνητο συντελεστής δόμησης, ή του μέγιστου επιτρεπόμενου στην περιοχή ύψους, στην περίπτωση που με την ανέγερση του κτιρίου, στο οποίο αφορά η συγκεκριμένη άδεια, δεν εξαντλείται ο εν λόγω συντελεστής δόμησης (Σ.Τ.Ε. 3857/2002).

Το μέγιστο δε επιτρεπόμενο ύψος του κτιρίου ορίζεται από την παράγραφο 7 του πιο πάνω άρθρου 9, του **ν. 1577/1985**, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί με το άρθρο 13, παρ. 3α, του **ν. 1647/1986**.

Τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 559, αριθ. 11, περ. γ', του **Κ.Πολ.Δ.**, αναίρεση επιτρέπεται, αν το δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη αποδεικτικά μέσα, που οι διάδικοι επικαλέστηκαν και προσκόμισαν.

Από τις διατάξεις δε των άρθρων 335 και 338 έως και 340 **Κ.Πολ.Δ.** προκύπτει, ότι το δικαστήριο της ουσίας, προκειμένου να σχηματίσει την κρίση του για τους πραγματικούς ισχυρισμούς των διαδίκων, που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη του όλα τα αποδεικτικά μέσα, τα οποία νόμιμα επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι, χωρίς να επιβάλλεται να γίνεται ειδική αναφορά και χωριστή αξιολόγηση του καθενός απ' αυτά, πρέπει όμως να καθίσταται αδιαστάκτως βέβαιο από όλο το περιεχόμενο της απόφασης, ότι συνεκτιμήθηκαν όλα τα αποδεικτικά μέσα, που με επίκληση προσκομίστηκαν νόμιμα από τους διαδίκους.

II. Στην προκειμένη περίπτωση [παραλείπεται το κείμενο**].**

ΣΗΜ. : Αντίγραφο της Σ.Τ.Ε. 3857/2002 αποφάσεως μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από την Νομική Υπηρεσία του Συνδέσμου.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ

19 ΑΥΤΟΔΙΚΑΙΑ ΑΚΥΡΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ Σ.Ε. ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

όλων των εργαζομένων με εργασία ορισμένου χρόνου, ανεξάρτητα αν απασχολούνται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα. Οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις

Σ.Τ.Ε. 1253/2006 (Τμ. Γ')

**Προεδρεύων: Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής: Κ. ΠΙΣΠΙΡΙΓΚΟΣ, Πάρεδρος**

6. ΕΠΕΙΔΗ, στις 18.3.1999 συνήφθη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου μεταξύ τριών διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα που λειτουργούν σε Κοινοτικό επίπεδο ως εκπρόσωποι των «κοινωνικών εταιρών» (εργαζομένων και εργοδοτών), ήτοι της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικάτων (CES, στην οποία μετέχει η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος), της Ένωσης των Συνομοσπονδιών της Βιομηχανίας και των Εργοδοτών (UNICE, στην οποία μετέχει ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών) και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Επιχειρήσεων (CEEP). Οι εν λόγω διεπαγγελματικές οργανώσεις διεβίβασαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το κείμενο της συμφωνίας τους και υπέβαλαν κοινό αίτημα να «υλοποιηθεί» η συμφωνία αυτή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 139, παράγρ. 2, της Συνθήκης ΕΚ.

Το αίτημά τους προωθήθηκε αρμοδίως με πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, τελικά, έγινε δεκτό από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εξέδωσε σχετικά την **Οδηγία 1999/70/ΕΚ** (ΕΕ Λ 175/10.7.1999). Η εν λόγω Οδηγία περιέλαβε προοίμιο και τέσσερα (4) άρθρα, περαιτέρω δε ενσωμάτωσε, ως Παράρτημα, την από 18.3.1999 συμφωνία πλαίσιο των διεπαγγελματικών οργανώσεων, που περιλαμβάνει προοίμιο, δώδεκα (12) γενικές παρατηρήσεις και οκτώ (8) ρήτρες.

7. ΕΠΕΙΔΗ, στο άρθρο 2 της **Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου ορίζεται**, ότι στα Κράτη Μέλη παρέχεται προθεσμία συμμορφώσεως προς το περιεχόμενο της Οδηγίας αυτής μέχρι την 10.7.2001, με δυνατότητα παρατάσεως της εν λόγω προθεσμίας μέχρι την 10.7.2002.

Η Ελλάδα έκαμε χρήση της ευχερείας παρατάσεως της προθεσμίας συμμορφώσεως. Τελικά, για την προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία εκδόθηκαν, κατ' επίκληση των διατάξεων των άρθρων 3, 4 και 5 του ν. 1338/1983 (Α' 34), όπως ισχύουν, το Π.Δ. 81/2003 «Ρυθμίσεις για τους εργαζόμενους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου» (Φ.Ε.Κ. 77Α' /2.4.2003), το οποίο τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 180/2004 (Φ.Ε.Κ. 160 Α' /23.8.2004), και το Π.Δ. 164/2004 «Ρυθμίσεις για τους εργαζόμενους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στο δημόσιο τομέα» (Φ.Ε.Κ. 134 Α' /19.7.2004 και διορθώσεις σφαλμάτων στο Φ.Ε.Κ. 135 Α' /19.7.2004). Το Π.Δ. 81/2003, παρά την γενικότητα του τίτλου του, περιέλαβε ρυθμίσεις που δεν αφορούν τους εργαζόμενους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στον δημόσιο τομέα.

Συγκεκριμένα, όπως συνάγεται από το άρθρο 5, παράγρ. 1, εδάφ. α', του Π.Δ. αυτού, εξαιρέθηκαν από τις απαγορεύσεις σχετικά με την ανανέωση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, που θεσπίστηκαν με το ίδιο Π.Δ. σε συμμόρφωση προς την Οδηγία,

οι περιπτώσεις όπου «η σύναψη σύμβασης για ορισμένο χρόνο επιβάλλεται από διάταξη νόμου ή κανονιστική διάταξη» και «ο εργαζόμενος αμείβεται από πιστώσεις του κρατικού προϋπολογισμού ή προϋπολογισμού ν.π.δ.δ., που προορίζονται σύμφωνα με τον προϋπολογισμό για εργασία ορισμένου χρόνου».

Το Π.Δ. 164/2004, του οποίου διατάξεις προσβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως, αφορά αποκλειστικά την εργασία ορισμένου χρόνου στο Δημόσιο και στα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα, όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο του, όσο και από τις διατάξεις των άρθρων του 2, παράγρ. 1 και 3γ' που αναφέρονται στο πεδίο εφαρμογής του. Μετά την θέση σε ισχύ του Π.Δ. 164/2004 εκδόθηκε το Π.Δ. 180/2004, με το οποίο ορίστηκε ότι οι διατάξεις του Π.Δ. 81/2003 εφαρμόζονται στους εργαζόμενους με σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, οι οποίοι απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα (βλ. άρθρο 1 του Π.Δ. 180/2004 που αντικατέστησε το άρθρο 2, παράγρ. 1, του Π.Δ. 81/2003, βλ. επίσης άρθρο 3 του Π.Δ. 180/2004, που αντικατέστησε το άρθρο 5 του Π.Δ. 81/2003).

8. ΕΠΕΙΔΗ, όπως προκύπτει από τα εκτιθέμενα στην προηγούμενη σκέψη, το Π.Δ. 164/2004 εκδόθηκε μετά την λήξη της προθεσμίας προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στην **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου**. Ως εκ τούτου, για να είναι πλήρης η συμμόρφωση της Ελλάδας στην ως άνω Οδηγία, επεβάλλετο να ρυθμισθούν οι εργασιακές σχέσεις ορισμένου χρόνου με το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα όχι μόνο για το μέλλον, αλλά και αναδρομικώς, οπωσδήποτε από τον χρόνο λήξεως της προθεσμίας συμμορφώσεως (10.7.2002).

9. ΕΠΕΙΔΗ, εξ άλλου, οι εργασιακές σχέσεις με το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα αποτελούν αντικείμενο ενδιαφέροντος του συνταγματικού νομοθέτη (βλ. άρθρο 103 του Συντάγματος). Οι δε διατάξεις του Π.Δ. 164/2004, με τις οποίες ρυθμίζονται αυτές οι σχέσεις, ελέγχονται από το Σ.Τ.Ε. τόσο από την άποψη της συμφωνίας αυτών με τις διατάξεις του Συντάγματος, όσο και από την άποψη της επιτεύξεως του επιδιωκόμενου δι' αυτών σκοπού της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στο περιεχόμενο της **Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου**.

10. ΕΠΕΙΔΗ, η από 18.3.1999 συμφωνία για την εργασία ορισμένου χρόνου των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, UNICE και CEEP, που ενσωματώθηκε, σύμφωνα με τα εκτεθέντα, ως Παράρτημα στην **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου** και προσέλαβε, κατ' αυτόν τον τρόπο, την ισχύ παράγωγου Κοινοτικού Δικαίου, ορίζει στην ρήτρα 1 αυτής, ότι σκοπός της είναι «α) η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης, β) η καθιέρωση ενός πλαισίου για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή εργασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου».

Περαιτέρω, στην ρήτρα 2 της συμφωνίας πλαισίου ορίζεται ότι

αυτή «εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζόμενους ορισμένου χρόνου που έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου όπως αυτές καθορίζονται από τη νομοθεσία, τις σ.σ. ή την πρακτική σε κάθε Κράτος Μέλος» (παράγρ. 1) και ότι «τα Κράτη Μέλη ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αποφασίσουν ότι η παρούσα συμφωνία δεν εφαρμόζεται: α) στις σχέσεις βασικής επαγγελματικής κατάρτισης και τα συστήματα μαθητείας· β) στις συμβάσεις ή τις σχέσεις εργασίας που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο ενός ειδικού δημόσιου ή από το δημόσιο υποστηριζόμενου προγράμματος κατάρτισης, ένταξης και επαγγελματικής επανεκπαίδευσης».

Στην ρήτρα 3 δίδονται ορισμοί, για τους σκοπούς της συμφωνίας, του «εργαζόμενου ορισμένου χρόνου» και του «αντίστοιχου εργαζόμενου αορίστου χρόνου». Με τις ρήτρες 4 και 5 καθορίζεται το ρυθμιστικό πλαίσιο εντός του οποίου δύναται να κινηθεί ο εθνικός νομοθέτης για την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών της συμφωνίας.

Ειδικότερα, στην ρήτρα 4 καθιερώνεται η αρχή της μη διάκρισης, σύμφωνα με την οποία «όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζόμενους αορίστου χρόνου μόνον επειδή έχουν σύμβαση ή σχέση ορισμένου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους» (παράγρ. 1), περαιτέρω δε προβλέπεται ότι «οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας ρήτρας καθορίζονται από τα Κράτη Μέλη, ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και από τους κοινωνικούς εταίρους, λαμβάνοντας υπόψη της Κοινοτική νομοθεσία και τη νομοθεσία, τις σ.σ. και την πρακτική σε εθνικό επίπεδο» (παράγρ. 3).

Στην δε ρήτρα 5 της συμφωνίας, υπό τον τίτλο «Μέτρα για την αποφυγή κατάχρησης», ορίζεται, ότι: «Για να αποτραπεί η κατάχρηση, που μπορεί να προκύψει από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, τα Κράτη Μέλη, ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, σ.σ. ή πρακτική ή/και οι κοινωνικοί εταίροι, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα νομοθετικά μέτρα, για την πρόληψη των καταχρήσεων λαμβάνουν κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες ειδικών τομέων ή/και κατηγοριών εργαζομένων, ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση τέτοιων συμβάσεων ή σ.ε.· β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σ.ε. ορισμένου χρόνου· γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σ.ε. 2. Τα Κράτη Μέλη, ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου: α) θεωρούνται «διαδοχικές»· β) χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου».

Από τις ανωτέρω διατάξεις της συμφωνίας πλαισίου συνάγεται, κατ' αρχάς, ότι οι ρυθμίσεις της, εφ' όσον δεν γίνεται σχετική διάκριση (βλ. ρήτρα 2, παράγρ. 1), αναφέρονται σε όλους τους εργαζόμενους με σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, ανεξαρτήτως του ζητήματος, αν απασχολούνται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα κατά την νομοθεσία ενός εκάστου Κράτους Μέλους.

Περαιτέρω, ο σκοπός της συμφωνίας πλαισίου είναι διττός και συνίσταται αφ' ενός μεν στην διασφάλιση της αρχής της μη διάκρισης, όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, των εργαζομένων με σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου έναντι των εργαζομένων με σύμβαση ή σχέση εργασίας αορίστου χρόνου, αφ' ετέ-

ρου δε στην καθιέρωση ενός ελάχιστου αναγκαίου ρυθμιστικού πλαισίου για την αποτροπή της κατάχρησης που προκαλείται από την χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Οι ρυθμίσεις του εθνικού νομοθέτη πρέπει, για να είναι σύμφωνες με τον δεύτερο σκοπό της συμφωνίας πλαισίου, να περιλαμβάνουν ένα τουλάχιστον από τα περιοριστικά μέτρα που υποδεικνύονται στην παράγρ. 1 της ρήτρας 5 της συμφωνίας πλαισίου για την αποτροπή της κατάχρησης που είναι δυνατόν να προκύψει από την σύναψη διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (δηλαδή αντικειμενικούς λόγους, που να δικαιολογούν την ανανέωση τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας, μέγιστη επιτρεπτή συνολική διάρκειά τους και μέγιστο επιτρεπτό αριθμό ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας).

Για την περίπτωση δε της παραβάσεως των ως άνω περιορισμών, ο εθνικός νομοθέτης δύναται να καθορίζει, «όταν χρειάζεται», υπό ποιες συνθήκες οι διαδοχικές συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου.

Με τις ως άνω ρυθμίσεις δεν τίθενται κανόνες παράγωγου Κοινοτικού Δικαίου άμεσης εφαρμογής, τα δε Κράτη Μέλη διαθέτουν ευρεία ευχέρεια επιλογής μεταξύ περισσοτέρων λύσεων για να αποτρέπουν την καταχρηστική χρησιμοποίηση των διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου, χωρίς να επιβάλλεται, σε περίπτωση συνάψεως τέτοιων συμβάσεων, ο χαρακτηρισμός αυτών ως συμβάσεων ή σχέσεων αορίστου χρόνου, καθ' όσον τούτο προβλέπεται ως μέτρο δυναμικό («όταν χρειάζεται»).

Συνεπώς, δεν αποκλείεται η πρόβλεψη άλλων, πρόσφορων κατά την κρίση του εθνικού νομοθέτη, κυρώσεων εις βάρος του εργοδότη για την αποτελεσματική προστασία του εργαζόμενου που, ως οικονομικά ασθενέστερος, συχνά υποχρεώνεται αδικαιολόγητα στην σύναψη ασύμφωνων για τον ίδιο διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου αντί της συνάψεως συμβάσεως αορίστου χρόνου, όπως είναι η ακυρότητα των συναπτομένων συμβάσεων, με παράλληλη εξασφάλιση για τον εργαζόμενο των αποδοχών για την εργασία που παρέσχε και αποζημίωσης.

Η ευχέρεια του νομοθέτη να προβλέπει άλλες πρόσφορες κυρώσεις, πλην του χαρακτηρισμού των ανεπιτρεπτών διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου ως συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας αορίστου χρόνου, συνάγεται και από την παράγρ. 3 του προοιμίου της συμφωνίας πλαισίου, στην οποία ορίζεται, ότι «η παρούσα συμφωνία καθορίζει τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την εργασία ορισμένου χρόνου, αναγνωρίζοντας, ότι για τις λεπτομέρειες της εφαρμογής της πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά στοιχεία των συγκεκριμένων εθνικών, τομεακών και εποχιακών καταστάσεων», καθώς και από την υπ' αριθμ. 10 γενική παρατήρηση αυτής, όπου ορίζεται, ότι «η παρούσα συμφωνία παραπέμπει στα Κράτη Μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους για τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής των γενικών αρχών της, των ελάχιστων απαιτήσεων και διατάξεων, ώστε να ληφθεί υπόψη η κατάσταση σε κάθε Κράτος Μέλος και οι ιδιαίτερες συνθήκες ορισμένων τομέων και επαγγελματών, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων εποχικής φύσης».

11. ΕΠΕΙΔΗ, στο άρθρο 103, παράγρ. 1 έως 6, του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: [παραλείπεται το κείμενο].

13. ΕΠΕΙΔΗ, για την αποτροπή της κατάχρησης της μισθωτής εργασίας, που προκαλείται από την χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και δε σε συμμόρφωση, καθ' όσον αφορά το Δημόσιο και τα άλλα ν.π.

Δ.Α.Ε. & Ε.Π.Ε. 1.11.2007

του δημόσιου τομέα, με τις ρήτρες 2 και 5 της από 18.3.1999 συμφωνίας πλαισίου των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, UNICE και CEEP που ενσωματώθηκε στην Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, το Π.Δ. 164/2004 περιέλαβε τις διατάξεις των άρθρων 5, 6 και 7.

Οι διατάξεις αυτές, των οποίων η ισχύς αρχίζει από την δημοσίευση του Π.Δ. στην Ε.τ.Κ. σύμφωνα με το άρθρο 12 αυτού, ορίζουν τα εξής: «**Άρθρο 5. Διαδοχικές συμβάσεις. 1.** Απαγορεύονται οι διαδοχικές συμβάσεις, που καταρτίζονται μεταξύ του ίδιου εργοδότη και του ίδιου εργαζόμενου με την ίδια ή παρεμφερή ειδικότητα και με τους ίδιους ή παρεμφερείς όρους εργασίας, εφ' όσον μεταξύ των συμβάσεων αυτών μεσολαβεί χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών μηνών. **2.** Η κατάρτιση των συμβάσεων αυτών επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, εφ' όσον δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους. Αντικειμενικός λόγος υφίσταται, όταν οι επόμενες της αρχικής συμβάσεως συνάπτονται για την εξυπηρέτηση ειδικών ομοειδών αναγκών που σχετίζονται ευθέως και αμέσως με τη μορφή ή το είδος ή τη δραστηριότητα της επιχείρησης. **3.** Η σύναψη διαδοχικών συμβάσεων γίνεται εγγράφως και οι λόγοι που την δικαιολογούν αναφέρονται ρητώς στη σύμβαση, εφ' όσον δεν προκύπτουν ευθέως από αυτήν. Κατ' εξαίρεση, ο έγγραφος τύπος δεν απαιτείται, όταν η ανανέωση της σύμβασης, λόγω του ευκαιριακού χαρακτήρα της απασχόλησης, δεν έχει διάρκεια μεγαλύτερη του ενός μηνός, εκτός αν ο έγγραφος τύπος προβλέπεται ρητά από άλλη διάταξη. Αντίγραφο της σύμβασης παραδίδεται στον εργαζόμενο εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από την έναρξη της απασχόλησής του. **4.** Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός των διαδοχικών συμβάσεων δεν επιτρέπεται να είναι μεγαλύτερος των τριών, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του επόμενου άρθρου. **Άρθρο 6. Ανώτατη διάρκεια συμβάσεων. 1.** Συμβάσεις που καταρτίζονται διαδοχικώς και εκτελούνται μεταξύ του ίδιου εργοδότη και του ίδιου εργαζόμενου με την ίδια ή παρεμφερή ειδικότητα και με τους ίδιους ή παρεμφερείς όρους εργασίας, απαγορεύεται να υπερβαίνουν τους είκοσι τέσσερις (24) μήνες σε συνολικό χρόνο διάρκειας της απασχόλησης, είτε συνάπτονται κατ' εφαρμογήν του προηγούμενου άρθρου είτε συνάπτονται κατ' εφαρμογήν άλλων διατάξεων της κειμένης νομοθεσίας. **2.** Συνολικός χρόνος διάρκειας απασχόλησης άνω των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών επιτρέπεται μόνον σε περιπτώσεις ειδικών, από τη φύση και το είδος της εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων που προβλέπονται από την κειμένη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή οιοδήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς. **Άρθρο 7. Συνέπειες παραβάσεων. 1.** Οποιαδήποτε σύμβαση συνάπτεται κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 5 και 6 του παρόντος διατάγματος είναι αυτοδικαίως άκυρη. **2.** Σε περίπτωση που η άκυρη σύμβαση εκτελέστηκε εν όλω ή μέρει, καταβάλλονται στον εργαζόμενο τα οφειλόμενα βάσει αυτής χρηματικά ποσά, τυχόν δε καταβληθέντα δεν αναζητούνται. Ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα, για το χρόνο που εκτελέστηκε η άκυρη σ.ε., να λάβει ως αποζημίωση το ποσό το οποίο δικαιούται ο αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεώς του. Εάν οι άκυρες συμβάσεις είναι περισσότερες, ως χρόνος για τον υπολογισμό της αποζημίωσης λαμβάνεται η συνολική διάρκεια απασχόλησης με βάση τις άκυρες συμβάσεις. Τα

χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τον εργοδότη στον εργαζόμενο καταλογίζονται στον υπαίτιο. **3.** Όποιος παραβαίνει τις διατάξεις των άρθρων 5 και 6 του παρόντος διατάγματος τιμωρείται με φυλάκιση (άρθρο 5, ν. 1338/1983, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6, παράγρ. 5, του ν. 1440/1984). Αν το αδίκημα διαπράχθηκε από αμέλεια, ο υπαίτιος τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους. Η ίδια παράβαση στοιχειοθετεί παράλληλα και σοβαρό πειθαρχικό αδίκημα».

Με τις διατάξεις αυτές του Π.Δ. 164/2004 προσαρμόστηκε, από 19.7.2004, η ελληνική νομοθεσία στο Κοινοτικό Δίκαιο, καθ' όσον αφορά την λήψη μέτρων για την αποτροπή της κατάχρησης της μισθωτής εργασίας που είναι δυνατόν να προκαλείται σε περιπτώσεις χρησιμοποίησης, από το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα, διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου.

Συγκεκριμένα, απαγορεύθηκαν, κατ' αρχήν, οι «διαδοχικές» σ.ε. ορισμένου χρόνου, ήτοι οι συμβάσεις μεταξύ των οποίων μεσολαβεί χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών μηνών, καθορίστηκαν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, η σύναψη μέχρι τριών διαδοχικών, κατά την ως άνω έννοια, συμβάσεων με συνολική διάρκεια απασχόλησης μέχρι είκοσι τεσσάρων μηνών, καθώς και οι ειδικές περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται η υπέρβαση, των ως άνω ορίων στην σύναψη διαδοχικών συμβάσεων, όλως κατ' εξαίρεση και για αντικειμενικούς λόγους, που συνδέονται με την φύση και το είδος της εργασίας κατηγοριών εργαζομένων.

Ως κύρωση για την περίπτωση της παράνομης, ήτοι κατά παράβαση των ως άνω κανόνων, κατάρτισης διαδοχικών συμβάσεων, προβλέφθηκε η αυτοδίκαιη ακυρότητά τους και η καταβολή στον εργαζόμενο τόσο των αποδοχών για την εργασία που παρέσχε, εφ' όσον οι άκυρες συμβάσεις εκτελέστηκαν εν όλω ή εν μέρει, όσο και αποζημίωσης ίσης με το ποσόν που δικαιούται ο «αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου» σε περίπτωση καταγγελίας της συμβάσεώς του, τέλος δε θεσπίστηκε ποινική και πειθαρχική ευθύνη για την παράβαση των κανόνων αυτών.

Με τα δεδομένα αυτά, η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στο Κοινοτικό Δίκαιο έγινε, δυνάμει των ως άνω διατάξεων, με σεβασμό της απαγόρευσης μετατροπής σ.ε. ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, που θεσπίστηκε με την παράγραφο 8 του άρθρου 103 του Συντάγματος, καθ' όσον δεν προβλέφθηκε, ως κύρωση για την χρησιμοποίηση από το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα διαδοχικών συμβάσεων ορισμένου χρόνου, η μετατροπή αυτών σε συμβάσεις αορίστου χρόνου.

14. ΕΠΕΙΔΗ, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην έβδομη και στην όγδοη σκέψη, το Π.Δ. 164/2004 έπρεπε να περιλάβει ρυθμίσεις, που να εξασφαλίζουν οπωσδήποτε από 10.7.2002 την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου.

Δεδομένου ότι οι διατάξεις των άρθρων 5, 6 και 7 του Π.Δ. ισχύουν από 19.7.2004, όπως εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, για την κάλυψη του προγενέστερου χρονικού διαστήματος τουλάχιστον μέχρι την 10.7.2002 προστέθηκαν στο Π.Δ. οι διατάξεις του άρθρου 11, ως μεταβατικές, οι οποίες ορίζουν τα εξής: [**παράλείπεται το κείμενο**].

15. ΕΠΕΙΔΗ, όπως εκτέθηκε ήδη στην δέκατη σκέψη, η μετατροπή των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου είναι ένα από τα μέτρα, που θα μπορούσε, κατ' αρχήν, να θεσπίσει ο εθνικός νομοθέτης για την προστασία των εργαζομένων σε συμμόρφωση προς την

από 18.3.1999 συμφωνία των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, UNICE και CEEP που ενσωματώθηκε στην **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου** και προσέλαβε ισχύ παράγωγου Κοινοτικού Δικαίου. Η τυχόν πρόβλεψη, όμως, του μέτρου αυτού στις πάγιες διατάξεις **των άρθρων 5, 6 και 7 του Π.Δ. 164/2004** θα ήταν, οπωσδήποτε, ανεπίτρεπτη εν όψει της κατηγορηματικής απαγόρευσης μετατροπής των σ.ε. ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, η οποία θεσπίζεται με τη διάταξη **της παραγρ. 8 του άρθρου 103 του Συντάγματος** που προστέθηκε, κατά τα ήδη εκτεθέντα, με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής. Πλην, η πρόβλεψη του εν λόγω μέτρου της μετατροπής των διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου στις μεταβατικές διατάξεις **του άρθρου 11 του Π.Δ. 164/2004**, δεν αντίκειται **στην παράγρ. 8 του άρθρου 103 του Συντάγματος**.

Τούτο δε, διότι από τις συζητήσεις στην Ζ' Αναθεωρητική Βουλή κατά την, μετά την έναρξη της ισχύος της Οδηγίας, αναθεώρηση του Συντάγματος, δεν συνάγεται ότι βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη ήταν, σε περίπτωση προσαρμογής της ελληνικής έννομης τάξεως στην Οδηγία μετά την λήξη της προβλεπόμενης από αυτήν προθεσμίας, να απαγορεύσει στον κοινό νομοθέτη ή στην κατ' εξουσιοδότηση τούτου κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση να μετατρέψουν συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου των απασχολουμένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, εφ' όσον οι συμβάσεις αυτές, έστω και αν συνήφθησαν το πρώτον μετά την λήξη της εν λόγω προθεσμίας, ανανεώθηκαν εν πάση περιπτώσει στη συνέχεια αλληλοδιαδόχως, με σκοπό να καλυφθούν πάγιες και διαρκείς ανάγκες. Άλλωστε, το γεγονός ότι ο αναθεωρητικός νομοθέτης δεν είχε ως σκοπό να αποκλείσει τη δυνατότητα μετατροπής των συμβάσεων ορισμένου χρόνου που συνέδεαν τους εργαζομένους με φορείς του δημόσιου τομέα σε σ.ε. αορίστου χρόνου συνάγεται και από την προστεθείσα κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του έτους 2001 διάταξη **της παραγράφου 7 του άρθρου 118 του Συντάγματος**.

Και να μεν η συνταγματική αυτή διάταξη, η οποία αναφέρεται σε διατάξεις νόμων που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος των αναθεωρημένων διατάξεων (όπως π.χ. **του άρθρου 17 του ν. 2839/2000**), δεν μπορεί να εφαρμοσθεί ευθέως στην υπό κρίση περίπτωση, αφού η επίμαχη Οδηγία δεν θεσπίζει διατάξεις άμεσης εφαρμογής και δεν είχε μεταφερθεί στην ελληνική έννομη τάξη κατά την έναρξη ισχύος των αναθεωρημένων διατάξεων, πλην όμως εκδηλώνει τη σαφή βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη να ανεχθεί την τακτοποίηση εκκρεμών συμβασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου και, ειδικότερα, τη μετατροπή τους σε σ.ε. αορίστου χρόνου, όταν, μάλιστα, η μετατροπή αυτή προβλέπεται, κατά τα εκτεθέντα, από υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις (της πιο πάνω Οδηγίας) και αποβλέπει, κατά κοινή πείρα, στην αποτελεσματικότερη προστασία των εργαζομένων, οι οποίοι, εν αγνοία των δυναμένων να αντληθούν από την Οδηγία δικαιωμάτων τους, συνέχισαν και μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής να συνάπτουν, διαδοχικώς, σ.ε. ορισμένου χρόνου.

Κατόπιν των ανωτέρω και για την ταυτότητα της νομικής αιτίας, η εν λόγω συνταγματική διάταξη καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις καταχρηστικής χρησιμοποίησης διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου από το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα μέχρι τον χρόνο της θέσπισης των παγίων διατάξεων των άρθρων 5, 6 και 7 του Π.Δ. 164/2004 και την προσαρμογή της ελληνικής

νομοθεσίας στην Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου δυνάμει των διατάξεων αυτών για το μέλλον, εν όψει του ότι, πάντως, με τις πιο πάνω διατάξεις ορίστηκε ρητά ότι τέτοιες διαδοχικές σ.ε. ορισμένου χρόνου με το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα είναι πλέον απαγορευμένες και αυτοδικαίως άκυρες και προβλέφθηκε η επιβολή ποινικών και πειθαρχικών κυρώσεων για την αποτροπή σύναψης τέτοιων συμβάσεων.

Επομένως, επιτρεπτός, από απόψεως συμφωνίας με τη διάταξη της **παραγρ. 8 του άρθρου 103 του Συντάγματος**, προβλέπεται, με τις μεταβατικές διατάξεις **του άρθρου 11 του Π.Δ. 164/2004**, προς αντιμετώπιση της καταστάσεως που δημιουργήθηκε από το γεγονός ότι η προσαρμογή της ελληνικής έννομης τάξεως στην Οδηγία συντελείται μετά την λήξη του προβλεπόμενου χρόνου προσαρμογής, η μετατροπή για το μέλλον των διαδοχικών σ.ε.ι.δ. ορισμένου χρόνου σε σ.ε. αορίστου χρόνου, εφ' όσον, μετά την τήρηση της διαγραφόμενης στο εν λόγω **άρθρο 11** διαδικασίας και υπό τον τελικό έλεγχο του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.), διαπιστωθεί, ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου αυτού.

Η ΜΕΙΟΝΟΨΗΦΗΣΑΣΑ ΓΝΩΜΗ

*Κατά την γνώμη, όμως, του Προέδρου του Τμήματος, Αντιπροέδρου Γ. Σταυρόπουλου, του Συμβούλου Γ. Τσιμέκα και του Παρέδρου Κ. Πισπρίγκου, οι διατάξεις του άρθρου 11 του Π.Δ. 164/2004 είναι αντισυνταγματικές. Τούτο δε, διότι η προστεθείσα κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος μεταβατική διάταξη της **παραγρ. 7 του άρθρου 118** αναφέρεται σαφώς, όπως συνάγεται τόσο από την γραμματική, όσο και από την ιστορική της ερμηνεία, σε νομοθετικές ρυθμίσεις, που αφορούν τακτοποίηση υπηρεσιακής κατάστασης προσωπικού, οι οποίες είχαν ήδη θεσπισθεί κατά το χρόνο της αναθεώρησης (17.4.2001).*

*Επομένως, η Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου δεν εμπίπτει στην εξαιρετική αυτή συνταγματική διάταξη, αφού δεν θεσπίζει διατάξεις άμεσης εφαρμογής και δεν είχε μεταφερθεί στην ελληνική έννομη τάξη κατά την έναρξη ισχύος των αναθεωρημένων διατάξεων, ούτε ήταν επιβεβλημένη βάσει αυτής η μετατροπή σ.ε. ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου. Η εν λόγω μετατροπή δεν μπορεί δε να θεωρηθεί, κατ' ανάλογη εφαρμογή της διατάξεως αυτής (**118**, παράγρ. 7), ως νομοθετικό μέτρο τακτοποίησης προσωπικού «εν ευρεία εννοία», **δεδομένου ότι** δεν μπορεί να χωρήσει ανάλογη και μάλιστα επεκτατική εφαρμογή εξαιρετικών διατάξεων του Συντάγματος, οι οποίες είναι, ως εκ της φύσεως και του σκοπού τους, στενώς ερμηνευτές, εφ' όσον, πάντως, δεν υπάρχει σαφής περί του αντιθέτου βούληση του αναθεωρητικού νομοθέτη.*

*Αντιθέτως, μάλιστα, όπως ήδη σημειώθηκε, ο αναθεωρητικός νομοθέτης αποδοκίμασε έντονα την πρακτική προσλήψεων, που είχε ακολουθηθεί κατά το παρελθόν, με την προπεριγραφείσα διαδικασία μονιμοποίησης ή μετατροπής σ.ε. ορισμένου χρόνου σε σ.ε. αορίστου χρόνου (σκέψη 12), ως αντίθετη προς τις αρχές της διαφάνειας, της ισότητας ενώπιον του νόμου και της αξιοκρατίας, για τον λόγο δε αυτό θωράκισε τις συνταγματικές αυτές αρχές με τις διατάξεις περί προσλήψεων που προσέθεσε με **την παράγρ. 7 στο άρθρο 103 του Συντάγματος** και περί απαγόρευσης μονιμοποίησης και μετατροπής σ.ε. ορισμένου χρόνου σε σ.ε. αορίστου χρόνου που θέσπισε με την προσθήκη **της παραγρ. 8 στο ίδιο άρθρο**.*

*Ανέχθηκε δε, όπως συνάγεται και από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της αναθεώρησης του Συντάγματος (**θλ**). Πρακτικά*

Ολομέλειας της Βουλής Συνεδρίαση ΡΜΕ´/21.3.2001, σελ. 783, όπου γίνεται λόγος για «ισχύουσες νωπές ρυθμίσεις που τακτοποιούν κάποιους από τους υπηρετούντες με σύμβαση έργου ή με σύμβαση ορισμένου χρόνου. Οι διαδικασίες αυτές βρίσκονται σε εξέλιξη...», τη συνέχιση, μέχρις ολοκληρώσεώς τους, μόνον των ευρισκομένων ήδη σε εξέλιξη κατά το χρόνο εκείνο (δηλ. στις 17.4.2001) διαδικασιών τακτοποίησης συγκεκριμένων κατηγοριών εργαζομένων και όχι ενός αορίστου εν γένει κύκλου ενδιαφερομένων προσώπων (και μάλιστα ανεξάρτητα από το χρόνο σύναψης της αρχικής τους σύμβασης), η πρόθεσή του δε αυτή συνδεόταν, προδήλως, με την ανάγκη σταθερότητας των νομικών καταστάσεων εκείνων και μόνον από τους εργαζόμενους με σ.ε. ορισμένου χρόνου οι οποίοι είχαν ήδη υπαχθεί σε νομοθετικές ρυθμίσεις και, επομένως, είχαν – αυτοί και μόνο – την δικαιολογημένη πράγματι πεποίθηση ότι οι εν λόγω νομοθετικές ρυθμίσεις δεν θα ανατραπούν λόγω του γενικού απαγορευτικού κανόνα της μετατροπής των σ.ε. ορισμένου χρόνου σε σ.ε. αορίστου χρόνου τον οποίο εισήγαγε με την αναθεώρηση (τέτοιες ρυθμίσεις αποτελούν **τα άρθρα 17 του ν. 2839/2000, 21, παράγρ. 2, του ν. 2738/1999, 32 του ν. 2508/1997 κ.ά.**).

Συνεπώς, κατά την γνώμη αυτή, ούτε τα ιστορικά δεδομένα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 συνηγορούν για μια διασταλτική ερμηνεία της εξαιρετικής διατάξεως **του άρθρου 118, παράγρ. 7, του Συντάγματος**, ώστε να καταλάβει και νομοθετικές ή κανονιστικές εν γένει ρυθμίσεις τακτοποίησης προσωπικού που δεν είχαν καν προβλεφθεί κατά την θέση σε ισχύ του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ´ Αναθεωρητικής Βουλής, όπως οι επίμαχες ρυθμίσεις των μεταβατικών διατάξεων **του Π.Δ. 164/2004**.

Κατ' ακολουθίαν, σύμφωνα με την γνώμη που μειοψήφησε, η μετατροπή διαδοχικών σ.ε. ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, η οποία προβλέπεται στις μεταβατικές διατάξεις **του άρθρου 11 του Π.Δ. 164/2004**, δεν δύναται να στεγασθεί στην εξαίρεση που απορρέει από την ειδική μεταβατική διάταξη **της παραγρ. 7 του άρθρου 118 του Συντάγματος** και, επομένως, παραβιάζει την γενική απαγορευτική διάταξη **του άρθρου 103, παράγρ. 8 αυτού**, εν όψει μάλιστα και του ότι για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου**, λόγω της καθυ-

στερημένης μεταφοράς της στην εθνική έννομη τάξη, ο εθνικός νομοθέτης είχε, αναμφιβόλως, την ευχέρεια να προβλέψει αποζημίωση υπέρ των καταχρηστικώς απασχοληθέντων με διαδοχικές σ.ε. ορισμένου χρόνου με το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα, θεσπίζοντας διατάξεις ανάλογες με τις πάγιες ρυθμίσεις **των άρθρων 5, 6 και 7 του Π.Δ. 164/2004** ή να λάβει άλλα, κατά την κρίση του, πρόσφορα μέτρα.

Η ΜΕΙΟΝΟΨΗΦΗΣΑΣΑ ΓΝΩΜΗ

Τέλος, κατά την γνώμη της Παρέδρου Π. Καρλή, δεν υφίσταται συνταγματική ανοχή για την τακτοποίηση εργασιακών σχέσεων που προέκυψαν από σύναψη με το Δημόσιο και τα άλλα ν.π. του δημόσιου τομέα αρχικής συμβάσεως ορισμένου χρόνου μετά την θέση σε ισχύ του από 6.4.2001 Ψηφίσματος της Ζ´ Αναθεωρητικής Βουλής (17.4.2001).

Περαιτέρω, κατά την ίδια γνώμη, δεν δύναται να στεγασθεί στις εξουσιοδοτικές διατάξεις περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στο Κοινοτικό Δίκαιο, κατ' επίκληση των οποίων εκδόθηκε το **Π.Δ. 164/2004**, η τακτοποίηση εργασιακών σχέσεων που δεν είχαν ακόμη προκύψει με σύναψη αρχικής συμβάσεως ορισμένου χρόνου κατά τον χρόνο λήξεως της προθεσμίας συμμορφώσεως προς την **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου (10.7.2002)**.

Με τα δεδομένα αυτά, το **Π.Δ. 164/2004** θα ήταν δυνατόν να προβλέψει, κατά συνταγματική ανοχή, εν όψει και της διατάξεως **του άρθρου 118, παράγρ. 7, του Συντάγματος**, την μετατροπή σε συμβάσεις αορίστου χρόνου μόνον εκείνων των εργασιακών σχέσεων που είχαν προκύψει από σύναψη αρχικής συμβάσεως ορισμένου χρόνου πριν από την 17.4.2001, υπό την περαιτέρω προϋπόθεση ότι η σχέση ήταν ενεργός κατά την 10.7.2002, ανεξαρτήτως δε του ζητήματος αν η σχέση διατηρήθηκε περαιτέρω μέχρι και την θέση σε ισχύ του εν λόγω Π.Δ. (19.7.2004) που είναι χρόνος τυχαίος, διότι έπεται τη λήξεως της προθεσμίας συμμορφώσεως προς την **Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου**.

16. ΕΠΕΙΔΗ, σύμφωνα με την ερμηνεία που δόθηκε στο **άρθρο 118, παράγρ. 7, του Συντάγματος** από την κρατήσασα γνώμη, όλοι οι προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως περί αντισυνταγματικότητας **του άρθρου 11 του Π.Δ. 164/2004** είναι απορριπτέοι, ως αβάσιμοι, όπως και η αίτηση στο σύνολό της.

20 Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΥΝΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕΙ ΤΗ ΒΑΣΗ ΣΙΩΠΗΡΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

μεταξύ εργαζόμενου και εργοδότη, του οποίου η σχετική συμπεριφορά απαιτείται να είναι γενική και απρόσωπη, μακροχρόνια και ομοιόμορφη και μπορεί να αναφέρεται ακόμα και στην αναγνώριση προϋπηρεσίας των μισθωτών

Α.Π. 1263/2005 (Τμ. Β2΄ Πολ.)

**Προεδρεύων: Ρ. ΚΕΔΙΚΟΓΛΟΥ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής: Γ. ΧΛΑΜΠΟΥΤΑΚΗΣ, Αρεοπαγίτης**

ΕΠΕΙΔΗ, η επιχειρησιακή συνήθεια, δηλαδή η πρακτική, που έχει διαμορφωθεί από μακροχρόνιο, ομοιόμορφο χειρισμό ορισμένων ζητημάτων που ανάγονται στις σχέσεις εργοδότη και μισθωτού μέσα στο χώρο μιας επιχείρησης δεν αποτελεί από μόνη της πηγή γένεσης αξιώσεων μπορεί όμως να αποτελέσει βάση σιωπηρής συμφωνίας.

Αυτό συμβαίνει, όταν ο εργοδότης, είτε ρητά με ανακοίνωση του υπόσχεται στους εργαζομένους τη χορήγηση μελλοντικών παροχών υπό ορισμένες προϋποθέσεις, είτε χωρίς θετική υπόσχεση, χορηγεί συνεχώς τέτοιες στους εργαζομένους, οπότε η

αποδοχή των παροχών αυτών από τους εργαζομένους, παρέχει τη βάση συμβατικής δέσμευσης και αφαιρεί από την πράξη το χαρακτήρα της μονομερούς και, συνεπώς, ελευθέρως ανακλητής θέλησης. Για την ύπαρξη επιχειρησιακής συνήθειας απαιτείται η συμπεριφορά του εργοδότη να είναι γενική και απρόσωπη, να αντιμετωπίζεται δηλαδή το ίδιο θέμα κατά τρόπο γενικό, μακροχρόνιο και ομοιόμορφο, μπορεί δε η συνήθεια αυτή να αναφέρεται και στην αναγνώριση της προϋπηρεσίας των μισθωτών (**Α.Π. 2/1992**).

Εξάλλου, η κατά **τα άρθρα 288 Α.Κ., 22, παράγρ. 1, του Συντάγματος και 141 της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας**, που κυρώθηκε με τον **ν. 3001/2002** (πρώην άρθρο 119), αρχή της ίσης μεταχείρισης των μισθωτών που απασχολούνται στον ίδιο εργοδότη επιβάλλει όπως ο εργοδότης, όταν

προβάνει από κάποιο λόγο, που ελεύθερα εκτιμά, σε εκούσια παροχή στους μισθωτούς του να μην εξαιρεί από αυτή κάποιον ή κάποιους μισθωτούς, οι οποίοι ανήκουν στην ίδια κατηγορία και παρέχουν εργασία κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Α.Π. Ολομ. 348/1985, Α.Π. Ολομ. 1191/1983).

Έτσι, οι «οικειοθελείς» παροχές του εργοδότη αποτελούν το κύριο αντικείμενο τόσο της επιχειρησιακής συνθήειας – πρακτικής της εκμετάλλευσης όσο και της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Αλλά η επιχειρησιακή συνθήεια προϋποθέτει τη μακροχρόνια και ομοιόμορφη χορήγηση της παροχής στο προσωπικό και εφόσον σ' αυτή προβάνει ο εργοδότης ανεπιφύλακτα, ανακύπτει η σιωπηρή συμφωνία βάσει της οποίας ο εργοδότης υποχρεούται να συνεχίσει να χορηγεί την παροχή αυτή η οποία παύει πλέον να είναι οικειοθελής και παρέχει τη βάση συμβατικής δέσμευσης.

Κατά την αρχή της ίσης μεταχείρισης ο εργοδότης που χορηγεί την οικειοθελή παροχή στο προσωπικό, ανεξάρτητα αν έχει δημιουργηθεί ή όχι συμβατική δέσμευση χορήγησής της και στο μέλλον και επομένως ανεξάρτητα αν η παροχή αυτή έχει αποτελέσει αντικείμενο δεσμευτικής πρακτικής – επιχειρησιακής συνθήειας, υποχρεούται, για όσο διάστημα τη χορηγεί, να μεταχειρίζεται τους εργαζομένους κατά τον ίδιο τρόπο.

Κατά συνέπεια η αξίωση του εργαζομένου είναι δυνατό να θεμελιώνεται στην επιχειρησιακή συνθήεια και στην αρχή της

ίσης μεταχείρισης. Έτσι, αν ο εργοδότης παρά την ύπαρξη μιας διαμορφωμένης πλέον στο χώρο της εκμετάλλευσης επιχειρησιακής συνθήειας με αντικείμενο πρόσθετη χρηματική παροχή, εξαιρεί αυθαίρετα από αυτή έναν ή περισσότερους εργαζομένους τότε αυτοί έχουν αφενός αξίωση που στηρίζεται στην επιχειρησιακή συνθήεια και αφετέρου αξίωση που στηρίζεται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Στην περίπτωση αυτή, αν αποδειχθεί η ύπαρξη επιχειρησιακής συνθήειας ο εργαζόμενος έχει ήδη αξίωση βάσει της σιωπηρής συμφωνίας, που δημιουργεί τη συμβατική δέσμευση (άρθρο 361, Α.Κ.). Η αρχή της ίσης μεταχείρισης έχει επικουρικό χαρακτήρα και για τη θεμελίωσή της αρκεί ότι ο εργοδότης εξαιρεί αυθαίρετα από την παροχή έναν ή περισσότερους εργαζομένους υπό τις αυτές συνθήκες και προϋποθέσεις, αν και οφείλει να τους μεταχειρίζεται κατά τον ίδιο τρόπο, ανεξάρτητα από την επιχειρησιακή συνθήεια και την εντεύθεν συμβατική πλέον δέσμευση.

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το Εφετείο δέχθηκε, κατά κρίση ανέλεγκτη, τα εξής [παραλείπεται το κείμενο].

ΣΗΜ. : Αντίγραφο των προαναφερόμενων αποφάσεων μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από την Νομική Υπηρεσία του Συνδέσμου.

21 Η ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ - ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ

συνιστά την ποινικώς κολάσιμη πράξη της νόθευσης εγγράφου, που έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του

Α.Π. 919/2006 (Τμ. Β1΄ Πολ.)

Προεδρεύων: Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής: Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ, Αρεοπαγίτης

ΕΠΕΙΔΗ, η επιβολή πειθαρχικής ποινής από τον εργοδότη (ή από πειθαρχικό συμβούλιο, που ενεργεί ως όργανό του), όπως προβλέπεται είτε από την εργασιακή σύμβαση, είτε από το νόμο, αποσκοπεί στην ευταξία και την εύρυθμη λειτουργία της επιχειρήσεως και, άρα, συνιστά άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο προαναφερόμενος σκοπός του δικαιώματος αυτού (άρθρο 281, Α.Κ.).

Εξάλλου με το άρθρο 46 του ν. 2169/1993 «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και άλλες διατάξεις» ορίζονται τα ακόλουθα: Το προσωπικό, που προσλαμβάνεται από τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, είναι α) τακτικό, που καλύπτει πάγιες και διαρκείς ανάγκες της Οργάνωσης και καταλαμβάνει θέσεις, οι οποίες προβλέπονται από τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της και β) με σ.ε.ο.χ., που καλύπτει ειδικές, έκτακτες, εποχιακές και πρόσκαιρες ανάγκες της Οργάνωσης.

Η υπηρεσιακή κατάσταση προσωπικού των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων ρυθμίζεται με την 27346/1990 κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Εργασίας «Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης Προσωπικού Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων» (Φ.Ε.Κ. 700/7.11.1990 τ. Β΄), όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα για όσα θέματα δεν αντίκεινται στις διατάξεις του νόμου αυτού.

Κατά το άρθρο 56 του Κανονισμού αυτού – ο οποίος έχει ισχύ

νόμου – η υπαλληλική σχέση του τακτικού (μόνιμου) προσωπικού των αγροτικών συνεταιρισμών, στο οποίο ανήκει το υπόλοιπο προσωπικό, εκτός από το έκτακτο, που προσλαμβάνεται με σ.ο.χ. μη δυναμένου να υπερβεί το δωδεκάμηνο για την αντιμετώπιση έκτακτων ή εποχιακών αναγκών (άρθρα 6, 7, 8), λύεται, εκτός άλλων, και με απόλυση.

Κατά το άρθρο 58 του ίδιου Κανονισμού η σ.ε. λύεται : α) αυτοδικαίως με τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας που ορίζεται το 65ο έτος, β) αυτοδικαίως με τη συμπλήρωση 35ετούς πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, γ) λόγω σωματικής ή πνευματικής ανικανότητας, δ) λόγω επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής απόλυσης και ε) λόγω καταργήσεως θέσεως.

Περαιτέρω κατά το άρθρο 50, παράγρ. 1, του Κανονισμού οι πειθαρχικές ποινές επιβάλλονται από το Δ.Σ. και είναι α) γραπτή επίπληξη, β) το πρόστιμο αποδοχών μέχρι ενός μήνα, γ) η προσωρινή (μέχρι τριών μηνών) απόλυση, με στέρηση αποδοχών και δ) η οριστική απόλυση.

Κατά την παράγρ. 2 του ίδιου άρθρου οι παραπάνω πειθαρχικές ποινές επιβάλλονται ανάλογα με τη σοβαρότητα του παραπτώματος κατά δίκαιη κρίση, ειδικά δε οι ποινές της προσωρινής και της οριστικής απόλυσης επιβάλλονται για σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις έντονης και αντιπειθαρχικής συμπεριφοράς, η οποία διατάραξε ή μπορεί να διαταράξει τη συνεργασία στις σχέσεις του προσωπικού, την πειθαρχία και την εύρυθμη λειτουργία της Οργάνωσης.

Στο άρθρο 49 του Κανονισμού ορίζεται η έννοια του πειθαρχικού αδικήματος και ενδεικτικά αναφέρονται πειθαρχικά παραπτώματα, μεταξύ των οποίων και η απρεπής συμπεριφορά του υπαλλη-

λου προς τους συναδέλφους του, τους συνεταιίρους ή τους συναλλασσόμενους με την Οργάνωση, καθώς και η διάπραξη οποιασδήποτε αξιόποινης πράξης.

Τέλος **στα άρθρα 51 και 52 του Κανονισμού** καθορίζονται τα όργανα ασκήσεως πειθαρχικού ελέγχου και οι σχετικές εγγυήσεις υπέρ του εγκαλούμενου, ορίζεται δε περαιτέρω, ότι πειθαρχικές αποφάσεις, που επιβάλλουν ποινή βαρύτερη από την προσωρινή απόλυση τριών μηνών δεν έχουν ισχύ και δεν εκτελούνται, εάν δεν τύχουν προηγουμένως της εγκρίσεως του Πενταμελούς Πειθαρχικού Συμβουλίου που λειτουργεί στην ΠΑΣΕΓΕΣ.

Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προβαλλόμενη απόφαση, το Εφετείο δέχθηκε τα ακόλουθα: [παραλείπεται το κείμενο].

Ειδικότερα επενέθη στον ηλεκτρονικό υπολογιστή – μηχανογραφικό σύστημα της πρώτης εναγομένης και με την προσθήκη μη ορθών στοιχείων στα τηρούμενα από τον υπολογιστή στοιχεία, επαύξησε τα ποσά της μεσιτικής αμοιβής, που εδικαιοούνται να λάβουν οι ως άνω μεσίτες κατά τα ποσά των 998.907 δρχ. και 118.790 δρχ., πλην απέτυχε του σκοπού του, καθόσον η αρμόδια υπάλληλος της εναγομένης αντιλήφθηκε την παράνομη επέμβαση στον υπολογιστή και αρνήθηκε να καταβάλει σ' αυτούς τα παραπάνω ποσά.

Όταν διαπιστώθηκε η παραποίηση – αλλοίωση των στοιχείων του υπολογιστή διενεργήθηκε έρευνα, κατά τη διάρκεια της οποίας ο ενάγων ομολόγησε την πράξη του και στη συνέχεια ασκήθηκε κατ' αυτού ποινική δίωξη για την πράξη της νόθευσης εγγράφου κατ' εξακολούθηση, ύστερα από την υποβολή της από 2.4.2001 σχετικής μηνυτήριας αναφοράς της πρώτης εναγομένης.

Συγχρόνως ο ενάγων διώχθηκε πειθαρχικώς για την παραπάνω πράξη του, για την οποία επιβλήθηκε σ' αυτόν η ποινή της οριστικής απόλυσης με τη 1424/6.4.2001 απόφαση του Δ.Σ. της πρώτης εναγομένης (που ενεργούσε ως το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο), η οποία επικυρώθηκε με την 141/29.11.2001 απόφαση του

πειθαρχικού συμβουλίου της δεύτερης εναγομένης και ήδη δεύτερης αναιρεσίβλητης ΠΑΣΕΓΕΣ, που ενεργούσε ως δευτεροβάθμιο πειθαρχικό όργανο.

Η πειθαρχική αυτή ποινή δεν είναι υπέρμετρα αυστηρή, αλλά ανάλογη με τη βαρύτητα του παραπτώματος του ενάγοντος, το οποίο – έστω και με εντολή του διευθυντή της επιχειρήσεως της πρώτης εναγομένης – πέραν της πειθαρχικής απαξίας, συνιστά και αξιόποινη πράξη, πλημμεληματικού μάλιστα χαρακτήρα, που έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση και κατά κατάχρηση των υπηρεσιακών καθηκόντων του, μπορούσε δε να προκαλέσει σοβαρή οικονομική ζημία προς όφελος τρίτων και σε βάρος της πρώτης εναγομένης, ανεξαρτήτως του ότι δεν επήλθε τελικώς το αποτέλεσμα αυτό από λόγους ανεξάρτητους της θελήσεώς του ειδικότερα λόγω της εξειδικασμένης επιμέλειας και προσοχής που επέδειξαν άλλοι υπάλληλοι αυτής, οι οποίοι αντιλήφθηκαν εγκαίρως τα τεκταινόμενα.

Η πράξη αυτή του ενάγοντος μπορούσε να προκαλέσει επίσης και ηθική ζημία και μείωση του κύρους της πρώτης εναγομένης, ως συλλογικού οργάνου εκπροσώπησης των παραγωγών – μελών των αγροτικών συνεταιρισμών, που τη συγκροτούν.

Με βάση τις παραδοχές αυτές, το Εφετείο – επικυρώνοντας την πρωτόδικη απόφαση – έκρινε, ότι η απόλυση του αναιρεσιότου δεν υπερβαίνει τα όρια της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του κοινωνικού και οικονομικού σκοπού του δικαϊώματος, που ασκήθηκε διά μέσου της ως άνω πειθαρχικής διαδικασίας.

Με την κρίση του αυτή, δεν παραβίασε τις διατάξεις που προεκτέθηκαν ευθέως ή εκ πλαγίου, με ανεπαρκείς αιτιολογίες ως προς το ζήτημα της αναλογίας της πειθαρχικής ποινής της οριστικής απολύσεως του αναιρεσιότου προς την βαρύτητα του παραπτώματός του και επομένως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου, από **τους αριθμούς 1 και 19 του άρθρου 559, Κ.Πολ.Δ.**, δύο λόγοι της αναιρέσεως.

22

ΜΙΣΘΟΙ ΔΕΔΟΥΛΕΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΥΠΕΡΗΜΕΡΙΑΣ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΝΤΑΕΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ

Η παραγραφή αρχίζει μόλις λήξει το έτος, μέσα στο οποίο οι μισθολογικές απαιτήσεις έγιναν απαιτητές και κατέστη δυνατή η δικαστική επιδίωξή τους

Α.Π. 924/2006 (Τμ. Β' Πολ.)

**Προεδρεύων : ΧΡ. ΜΠΑΛΑΝΤΑΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής : ΓΕΩΡ. ΧΛΑΜΠΟΥΤΑΚΗΣ, Αρεοπαγίτης**

ΕΠΕΙΔΗ, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 656, 250, αρ. 6 και 17, 251, 253 Α.Κ., οι μισθοί υπερημερίας υπόκεινται στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 250 Α.Κ., όπως και οι δεδουλευμένοι μισθοί. Η παραγραφή αυτή αρχίζει μόλις λήξει το έτος μέσα στο οποίο οι μισθολογικές απαιτήσεις έγιναν απαιτητές και κατέστη δυνατή η δικαστική επιδίωξή τους.

Εξάλλου, κατά τη διάταξη του άρθρου 937 Α.Κ. η απαίτηση από αδικοπραξία παραγράφεται μετά πενταετία, αφότου ο παθών έμαθε τη ζημία και τον υπόχρεο σε αποζημίωση.

Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εκτός από τη γνώση της ζημίας απαιτείται για την έναρξη της πενταετούς παραγραφής και η γνώση των πραγματικών περιστατικών, με βάση τα οποία μπορεί ο ζημιωθείς να εγείρει αγωγή κατά ορισμένου προσώπου, συνεπάγεται, επομένως, ότι η άγνοια νοείται μόνον στα πλαίσια

της άγνοιας των πραγματικών περιστατικών και όχι της άγνοιας περί το δίκαιο.

Τέλος, για να θεμελιωθεί απαίτηση με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό του άρθρου 904 Α.Κ., η οποία από ουσιαστική και από δικονομική άποψη (ως αγωγή), έχει επιβληθητικό ή επικουρικό χαρακτήρα, θα πρέπει η περιουσιακή μετακίνηση προς τον λαβόντα να επήλθε χωρίς νόμιμη αιτία, δηλαδή αιτία που να έχει ως πηγή τη σύμβαση ή το νόμο.

Συνεπώς, η αξίωση του αδικαιολογήτου πλουτισμού δεν βρίσκει πεδίο εφαρμογής στην περίπτωση κατά την οποία ο πλουτισμός επήλθε από διάταξη νόμου ή έγκυρη σύμβαση παρά μόνον αν υπάρχει διάταξη νόμου που επιτρέπει την αναζήτησή του.

Στην περίπτωση της παραγραφής της αξίωσης, η ωφέλεια αυτή για τον υπόχρεο είναι δικαιολογημένη, διότι στηρίζεται στο νόμο (άρθρο 272, παρ. 1, Α.Κ.), η διάταξη δηλαδή για την παραγραφή συνιστά νόμιμη αιτία πλουτισμού.

Στην προκείμενη περίπτωση **[παραλείπεται το κείμενο]**.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ

23

ΣΗΜΑ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΕΚΤΟ, ΕΦΟΣΟΝ Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΛΗ ΠΙΣΤΗ

και τέτοια είναι η κατάθεση σήματος, που εμφανίζει σημαντική ομοιότητα προς διακριτικό γνώρισμα άλλου σήματος, το οποίο προχρησιμοποιείται, ανεξάρτητα αν το τελευταίο τελεί υπό προστασία. Ο χαρακτηρισμός του προϊόντος ως έχοντος ιδιαίτερως καλή φήμη

Σ.Τ.Ε. 726/2005 (Τμ. Β΄)

Προεδρεύων: ΗΛ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Σύμβουλος
Εισηγήτρια: ΕΛ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, Πάρεδρος

3. ΕΠΕΙΔΗ, με τις διατάξεις των άρθρων 1, παράγρ. 2, περίπτ. ε', και 9 του ν. 1406/1983 (Α΄ 182) υπήχθησαν, από 11ης Ιουνίου 1984, στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, πλην άλλων, και οι διαφορές που αναφέρονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας περί σημάτων, ορίσθηκε δε ειδικότερα ότι για την υπαγωγή στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων τούτων λαμβάνεται υπ' όψη ο χρόνος κατά τον οποίο εκδόθηκε η διοικητική πράξη ή συντελέστηκε η παράλειψη από την οποία ανεφύη η διαφορά.

Περαιτέρω, με το άρθρο 11 του ίδιου νόμου, το μέχρι τότε προβλεπόμενο από τον **Αν.ν. 1998/1939** (Α΄ 420) Πρωτοβάθμιο Διοικητικό Δικαστήριο Σημάτων κατηργήθη και ιδρύθη όργανο της διοικήσεως με το όνομα «*Διοικητική Επιτροπή Σημάτων*», το οποίο κατέστη αρμόδιο να κρίνει για την αποδοχή ή την απόρριψη δηλώσεων περί καταθέσεως σημάτων.

Από το σύνολο των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται, ότι από 11ης Ιουνίου 1984 τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια κατέστησαν αρμόδια για την εκδίκαση διαφορών, οι οποίες αναφύονται από πράξεις της ανωτέρω «Διοικητικής Επιτροπής Σημάτων», ενώ για τις υποθέσεις που αφορούν άσκηση εφέσεως, τριτανakoπήs κ.λπ. κατά αποφάσεων των πρώην διοικητικών δικαστηρίων σημάτων, προγενεστέρων του ανωτέρω χρόνου (11.6.1984), διατηρήθηκε και μετά από αυτόν η αρμοδιότητα των εν λόγω ειδικών διοικητικών δικαστηρίων (Σ.Τ.Ε. 2264/1994 κ.α΄.).

Παραδεκτώσ, συνεπώς, εν προκειμένω, επελήφθη της παρούσης διαφοράs το προβλεπόμενο από τον **Αν.ν. 1998/1939** Δευτεροβάθμιο Διοικητικό Δικαστήριο Σημάτων, εφ' όσον η εκκληθείσα απόφαση του Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου είχε δημοσιευθεί στις 16.5.1984.

4. ΕΠΕΙΔΗ, στο άρθρο 3, παράγρ. 2, του **Αν.ν. 1998/1939**, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3205/1955 (Α΄ 109), ορίζεται, ότι, ανεξαρτήτως των λοιπών περιπτώσεων απαραδέκτου, δεν είναι δεκτό προς κατάθεση οποιοδήποτε σήμα, του οποίου η κατάθεση αντίκειται στην καλή πίστη.

Κατά την έννοια της διατάξεως αυτήs, μπορεί να αντίκειται στην καλή πίστη η κατάθεση σήματος, που εμφανίζει σημαντική ομοιότητα προς διακριτικό γνώρισμα άλλου που προχρησιμοποιείται, ανεξάρτητα αν το τελευταίο αυτό τελεί ή όχι υπό προστασία, αν συντρέχουν και άλλες ειδικές περιστάσεις, όπως όταν με το διακριτικό αυτό γνώρισμα διακρίνονται προϊόντα που απολαύουν ιδιαίτερως καλής φήμης στο καταλωτικό κοινό (Σ.Τ.Ε. 1772/1981 κ.α΄.).

5. ΕΠΕΙΔΗ, στην προκειμένη περίπτωση όπως εκτίθεται στην προεβαλλόμενη απόφαση, η ήδη αναιρεσίβλητη εταιρεία προέβαλε με την έφεσή της ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου σημάτων ότι εσφαλμένως κρίθηκε με την πρωτόδικη απόφαση ότι είχε προβληθεί αορίστως και αναποδείκτως με την τριτανakoπή της ίδιαs κατά της αρχικής αποφάσεως του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, ο λόγος περί κακής πίστεως της δικαιoπαρόχου της αναιρεσειούσης εταιρείας κατά την κατάθεση από αυτή του ενδίκου σήματος «Κ.Π.» για τη διάκριση ειδών μπισκοτοποιίας, καραμελοποιίας και ζαχαροπλαστικής.

Το ως άνω δευτεροβάθμιο δικαστήριο εδέχθη με την απόφαση του αυτή, ότι η ήδη αναιρεσίβλητη εταιρεία με την τριτανakoπή της, όπως αυτή παραδεκτά είχε συμπληρωθεί με το από 21.6.1983 υπόμνημα, ισχυρίστηκε, ότι η δικαιoπάροχος της ήδη αναιρεσειούσας γνώριζε καλώς ή άλλως όφειλε να γνωρίζει, ως κατασκευάστρια ομοειδών προς τα δικά της προϊόντα σοκαλοτοποιίας, ότι τα εν λόγω προϊόντα (της αναιρεσίβλητης), με τα διακριτικά γνωρίσματα «Η.Κ.» και «Κ», κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα ανελλιπώς από το 1977 μέχρι την κατάθεση του ενδίκου σήματος αλλά και μεταγενέστερα, ότι στην Ελλάδα είχε εισαγάγει και διαθέσει με τα ειδικώς κατά ημερομηνία μνημονευόμενα τιμολόγια, μεγάλες ποσότητες ομοειδών προϊόντων, τα οποία είναι παγκοσμίου φήμης, με τα ανωτέρω διακριτικά γνωρίσματα που έχουν κατατεθεί ως σήματα σε είκοσι οκτώ ρητά κατονομαζόμενες χώρες (Αφρικανική Ένωση, Φιλιππίνες κ.λπ.) και αναμενόταν η καταχώρισή τους σε άλλες δέκα τρεις χώρες (Αργεντινή, Βενεζουέλα κ.λπ.), στις οποίες είχε προβεί στις νόμιμες διαδικασίες και ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου και η έδρα της εταιρείας, σχετικό σήμα της είχε καταχωρισθεί από το έτος 1923 με προηγούμενη κυκλοφορία αναγόμενη στο έτος 1907.

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εδέχθη, τέλος, με την αυτή ως άνω απόφασή του, ότι η αναιρεσίβλητη στην τριτανakoπή της, όπως συμπληρώθηκε με το ανωτέρω υπόμνημά της, παρέθετε στοιχεία της εμπορικής δραστηριότητάs της στο διάστημα της 20ετίας 1960 – 1980 με τη διάθεση 300.000.000 χιλιογράμμων σοκολάτας, για να επιβεβαιώσει τη διεθνή της φήμη και την εξέχουσα θέση που κατείχε στην παγκόσμια αγορά και την Ελλάδα ειδικότερα.

Εν όψει όλων αυτών το ως άνω δικαστήριο έκρινε, ότι στην ένδικη τριτανakoπή που είχε το ανωτέρω περιεχόμενο «είχαν παρατεθεί κατά τρόπο αρκούντως ορισμένο οι θεμελιωτικοί του δικαιώματος της τριτανakoππουσας ισχυρισμοί» και ότι έσφαλε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που δέχθηκε με την απόφασή του ότι η ήδη αναιρεσίβλητη θεμελίωνε κατά τρόπον αόριστο τον ισχυρισμό της περί αντιθέσεως της καταθέσεως του ενδίκου σήματος στην καλή πίστη, για το λόγο δε αυτό δέχθηκε την έφεση, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση και εξέτασε κατ' ουσίαν τους ισχυρισμούς,

που είχαν προβληθεί με την τριτανakoπή περί παραβάσεως της διατάξεως του άρθρου 3, παράγρ. 2, του Αv.v. 1998/1939 (άρθρο 5, v. 3205/1955) κατά την κατάθεση του εν λόγω σήματος, δεχθέν ότι από τα έγγραφα, που προσκόμισαν και επικαλέστηκαν οι διάδικοι αποδείχθηκε πράγματι ότι η τριτανakoπoύσα (ήδη αναιρεσίβλητη) είχε επιβληθεί στο διεθνή χώρο με την κυκλοφορία προϊόντων σοκολάτας με τα διακριτικά γνωρίσματα «Κ.» και «Η.Κ.» που είχαν καταχωρισθεί ως σήματα σε είκοσι οκτώ χώρες και επέκειτο κατά το χρόνο εκείνο (πριν το 1981) η αναγνώριση και σε άλλες χώρες, όπως προέκυπτε από τα αντίγραφα σημάτων που προσκομίστηκαν σε επίσημη κυρωμένη μετάφραση, καθώς και ότι στο χώρο της έδρας της τριτανakoπoύσας (Η.Π.Α.) είχε καταχωρισθεί ως σήμα το «Η.Κ.» από το έτος 1923.

Το ίδιο δικαστήριο δέχθηκε, επίσης, ότι αποδείχθηκε από σειρά τιμολογίων που προσκόμισε και επικαλέστηκε η τριτανakoπoύσα (ήδη αναιρεσίβλητη) υπό ημερομηνίες 10.3.1977, 6.1.1978, 5.10.1978, 4.3.1980 και 20.11.1980, ότι η εταιρεία αυτή εισήγαγε και διέθετε στην ελληνική αγορά σε ικανές ποσότητες προϊόντα σοκολάτας με το διακριτικό γνώρισμα («ένδειξη») «Κ.» στα τιμολόγια, χωρίς προηγουμένως να έχει κινήσει διαδικασία καταχώρισεως του διακριτικού αυτού γνωρίσματος ως σήματος στην Ελλάδα και στη συνέχεια, αφού δέχθηκε ότι τα αναγνωρισθέντα δύο σήματα «Κ.» και «Κ.Π.» της Α.Ε. «Σ.Π.», δικαιοπαρόχου της ήδη αναιρεσειούσης, κατατέθηκαν σε χρόνο μεταγενέστερο (2.3.1981) και απέρριψε ως αναποδείκτους τους ισχυρισμούς της τελευταίας αυτής εταιρείας περί προγενέστερης κυκλοφορίας των ως άνω προϊόντων με το σήμα «Κ.» από το έτος 1974 και περί αγνοίας της ως προς την αποδεδειγμένη κυκλοφορία των προϊόντων της αναιρεσίβλητης στην Ελλάδα με τα διακριτικά γνωρίσματα «Κ.» και «Η.Κ.» από το έτος 1977, κατέληξε στην κρίση ότι η συμπεριφορά της αναιρεσειούσης αντιβαίνει στην καλή πίστη με την αιτιολογία ότι στο καταναλωτικό κοινό δημιουργείται σύγχυση ως προς την προέλευση των προϊόντων της, παρά την προσθήκη στο ένα από τα ως άνω σήματα της λέξεως «Π.» και ότι με την κυκλοφορία από αυτήν (την αναιρεσειούσα) προϊόντων της με την ανωτέρω ονομασία, έγινε εκμετάλλευση της γνωστής στην Ελλάδα και την αλλοδαπή φήμης των προϊόντων της αναιρεσίβλητης προς όφελός της.

Η κρίση όμως αυτή του δικάσαντος δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, κατά την οποία αποδείχθηκε, ότι η αναιρεσίβλητη εταιρεία «έχει επιβληθεί στο διεθνή χώρο» με την κυκλοφορία προϊόντων σοκολάτας με τα ανωτέρω διακριτικά γνωρίσματα, υπό την έννοια ότι τα προϊόντα αυτά της αναιρεσίβλητης απολαύουν ιδιαίτερως καλής φήμης στο καταναλωτικό κοινό, είναι πλημμελώς αιτιολογημένη διότι στηρίζεται μόνον στην διαπίστωση ότι τα εν λόγω διακριτικά γνωρίσματα είχαν καταχωρισθεί ως σήματα σε 28 χώρες, επέκειτο η καταχώρισή τους και σε

άλλες, στη δε έδρα της εταιρείας (Η.Π.Α.), είχε καταχωρισθεί το ένα από τα δύο ως σήμα από το έτος 1923, καθώς και στο ότι από σειρά τιμολογίων προέκυψε ότι η αναιρεσίβλητη είχε εισαγάγει και διαθέσει στην ελληνική αγορά προϊόντα σοκολάτας «σε ικανές ποσότητες». Η καταχώριση, όμως, του διακριτικού γνωρίσματος, υπό το οποίο κυκλοφορούσαν τα προϊόντα της αναιρεσίβλητης, ως σήματος σε πολλές χώρες δεν αποδεικνύει, αυτή καθαυτή, την ιδιαίτερως καλή φήμη των προϊόντων αυτών, η εισαγωγή δε των εν λόγω προϊόντων «σε ικανές ποσότητες» (μη προσδιοριζόμενες, πάντως, αριθμητικώς στην προσβαλλόμενη απόφαση, που αναφέρει μόνο τις χρονολογίες των τιμολογίων, που επικαλέστηκε η αναιρεσίβλητη), μόνον την κυκλοφορία των προϊόντων αυτών στην Ελλάδα σε ωρισμένα χρονικά σημεία και όχι την ιδιαίτερως καλή τους φήμη δύναται να αποδείξει.

Εξ άλλου, αναφέρεται μεν στην προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η αναιρεσίβλητη είχε επικαλεσθεί ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου στοιχεία της εμπορικής της δραστηριότητας στο διάστημα της 20ετίας 1960 -1980 με τη διάθεση 300.000.000 χιλιογράμμων σοκολάτας, για να επιβεβαιώσει τη διεθνή της φήμη και την εξέχουσα θέση, που κατείχε στην παγκόσμια αγορά και την Ελλάδα ειδικότερα, το δικάσαν όμως δευτεροβάθμιο δικαστήριο έλαβε υπ' όψη το γεγονός αυτό μόνον για να κρίνει, ότι δεν ήταν αόριστοι οι σχετικοί ισχυρισμοί της τριτανakoπής και παρέλειψε να εκτιμήσει τα ανωτέρω στοιχεία και να διατυπώσει αιτιολογημένη κρίση ως προς το εάν από αυτά αποδεικνυόταν πράγματι η διάθεση της εν λόγω ποσότητας κατά το ως άνω χρονικό διάστημα, καθώς και ως προς το κατά πόσο από το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με άλλα, προέκυπτε ότι τα ως άνω προϊόντα της αναιρεσίβλητης απολαύουν ιδιαίτερως καλής φήμης στο καταναλωτικό κοινό.

Συνεπώς, για τους λόγους αυτούς, που προβάλλονται βασίμως, πρέπει η κρινόμενη αίτηση να γίνει δεκτή και η προσβαλλόμενη απόφαση να αναιρεθεί, παρελκούς ως αλυσιτελούς της εξέτασεως των υπολοίπων λόγων που προβάλλονται με την αίτηση αυτή, είναι δε απορριπτέα ως αβάσιμα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με το από 31.3.2004 υπόμνημα της αναιρεσίβλητης εταιρείας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ : Το σκεπτικό της παραπάνω απόφασης φαίνεται ελλιπές, γιατί κατ' επανάληψη αναφέρει μόνον τα στοιχεία, που θεωρεί, ότι δεν αποδεικνύουν την καλή φήμη. Προκειμένου όμως να αξιολογηθεί η ορθότητα της κρίσης της, θα έπρεπε να προσδιορίσει και τα ελλείποντα από το δικόγραφο της αναίρεσης στοιχεία, που την υποδεικνύουν.

Γ. Ι. Α.

ΣΗΜ. : Η Σ.τ.Ε. 2264/1994 έχει δημοσιευθεί στο τεύχος της 1.10.1997 (σ. 397) του «Δελτίου» με τον τίτλο : «Η αποτίμηση σήματος δεν αναιρείται από μη σημαντικές διαφορές και από το ότι τα προϊόντα, τα οποία διακρίνει, δεν είναι μεν τα αυτά, αλλά πάντως είναι συγγενή».

24

Ο ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΠΟΣΟΥ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

είναι σύμφωνος προς τις διατάξεις των άρθρων 2, παράγρ. 1, και 14, παράγρ. 1 και 2, του Συντάγματος, καθώς και του άρθρου 10, παράγρ. 1, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Α.Π. 1462/2005 (Τμ. Α' Πολ.)

Προεδρεύων : Δ. ΣΟΥΛΤΑΝΙΑΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής : Ι. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Αρεοπαγίτης

Ι. Κατά το άρθρο μόνο παρ. 1 του ν. 1178 της 14/16.7.1981 (ΦΕΚ Α' 187), περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τιμών διατάξεων, ο ιδιοκτήτης κάθε εντύπου υποχρεούται σε πλήρη

αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία, καθώς και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που προξενήθηκαν υπαίτια με δημοσίευμα, το οποίο θίγει την τιμή ή την υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά **το άρθρο 914 Α.Κ.** υπαιτιότητα, η κατά **το άρθρο 919 Α.Κ.** πρόθεση και η κατά **το άρθρο 920 Α.Κ.** γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στον συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν ο τελευταίος είναι άγνωστος στον εκδότη ή στο διευθυντή συντάξεως του εντύπου.

Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο μόνο παρ. 4, ν. 2243/1994, η κατά **το άρθρο 932 του Α.Κ.** χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από κάποια από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις ορίζεται, εφόσον αυτές τελέσθηκαν δια του Τύπου, κατά την κρίση του δικαστή, όχι κατώτερη των δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) δρχ. για τις ημερήσιες εφημερίδες Αθηνών και Θεσσαλονίκης, καθώς και για τα περιοδικά που κυκλοφορούν μέσω των Πρακτορείων Εφημερίδων και των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) δρχ. για τις άλλες εφημερίδες ή περιοδικά, εκτός αν ζητήθηκε, από τον ενάγοντα, μικρότερο ποσό και αυτό ανεξάρτητα από την απαίτηση προς αποζημίωση για περιουσιακή ζημία.

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει σαφώς, ότι αναφέρονται μόνο στην ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου, φυσικού ή νομικού προσώπου, και όχι στο συντάκτη του επιλήψιμου δημοσιεύματος ή τον εκδότη του εντύπου (αν αυτός δεν ταυτίζεται με τον ιδιοκτήτη) ή τον διευθυντή συντάξεως.

Αυτό δεν σημαίνει, βέβαια, ότι ο συντάκτης (του επιλήψιμου δημοσιεύματος), ο εκδότης (αν δεν είναι και ιδιοκτήτης του εντύπου) ή ο διευθυντής συντάξεως παύουν να ευθύνονται προς αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας ή της ηθικής βλάβης, που έχει προκληθεί από επιλήψιμο δημοσίευμα, αλλά η ευθύνη τους θεμελιώνεται στις κοινές διατάξεις των άρθρων 57, 59, 914, 919, 920, 932 Α.Κ. σε συνδυασμό με τα άρθρα 361 - 363 Π.Κ.

Εξάλλου, κατά **το άρθρο 57 Α.Κ.**, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον, ενώ αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται, κατά δε **το άρθρο 59 Α.Κ.** και στην περίπτωση **του άρθρου 57 Α.Κ.**, το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού, που έχει προσβληθεί.

Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.

Τέτοιο προστατευόμενο αγαθό είναι και η τιμή κάθε ανθρώπου, η οποία αντικατοπτρίζεται στην υπόληψη, εκτίμηση και αξία που αποδίδεται σ' αυτόν από τους άλλους και σε περίπτωση προσβολής της, με κάποια παράνομη ενέργεια, δικαιούται ν' απαιτήσει την άρση της και την παράλειψή της στο μέλλον, χωρίς τη συνδρομή υπαιτιότητας (αντικειμενική ευθύνη), η οποία, όμως, είναι αναγκαία προκειμένου περί ικανοποίησης ηθικής βλάβης.

Κατά **το άρθρο 914 Α.Κ.**, όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει, ενώ κατά **το άρθρο 932 Α.Κ.** σε περίπτωση αδικοπραξίας ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε την ελευθερία του.

Επίσης, σύμφωνα με τη διάταξη **του άρθρου 361**, παρ. 1, Π.Κ. «όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (**άρθρα 362 και 363**), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται ...», με τη διάταξη **του άρθρου 362 Π.Κ.** «όποιος με οποιοδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται ...» και με τη διάταξη **του άρθρου 363 Π.Κ.** «αν στην περίπτωση **του άρθρου 362**, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται ...».

Τέλος, κατά **το άρθρο 367**, παρ. 1, περ. α' - δ', Π.Κ. το άδικο των προβλεπόμενων **στα άρθρα 361 επ. του ίδιου κώδικα** πράξεων αίρεται, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, και όταν πρόκειται για εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για την διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή σε ανάλογες περιπτώσεις (περ. γ' και δ'). Η τελευταία αυτή διάταξη (Π.Κ. 367) για την ενότητα της έννομης τάξης εφαρμόζεται αναλογικά και στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου, όπως αυτός οριοθετείται από τις προαναφερόμενες διατάξεις **των άρθρων 57-59 ΑΚ και 914 επ. ΑΚ.**

Επομένως, αιρομένου του άδικου χαρακτήρα των προαναφερθεισών αξιόποινων πράξεων (με την επιφύλαξη, όπως κατωτέρω, της Π.Κ. 367, παρ. 2) αποκλείεται και το στοιχείο του παρανόμου της επιζήμιας συμπεριφοράς ως όρου της αντίστοιχης αδικοπραξίας του αστικού δικαίου.

Έτσι, η προβολή περιπτώσεων **του άρθρου 367**, παρ. 1, του Π.Κ. αποτελεί αυτοτελή ισχυρισμό καταλυτικό της αγωγής του προσβληθέντος από δημοσίευμα εφημερίδας προσώπου (ένσταση) λόγω άρσεως του παρανόμου της προσβολής.

Δικαιολογημένο ενδιαφέρον, που πηγάζει από την συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του τύπου (**άρθρο 14**, παρ. 1-2, του Συντάγματος, σχετικό και **το άρθρο 10**, παρ. 1, εδ. α' και β', της Ε.Σ.Δ.Α.), έχουν και τα πρόσωπα που συνδέονται με τη λειτουργία του, κυρίως οι δημοσιογράφοι, για τη δημοσίευση σχολίων σχετικών με τις πράξεις και τη συμπεριφορά φυσικών ή νομικών προσώπων ή ομάδων προσώπων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για το κοινωνικό σύνολο. Γι' αυτό μπορούν να δημοσιευθούν ειδήσεις και σχόλια για τη σχετική πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού και με οξεία ακόμη κριτική ή δυσμενείς χαρακτηρισμούς.

Όμως, ο άδικος χαρακτήρας του δημοσιεύματος, ως προς τις εξυβριστικές ή δυσφημιστικές εκφράσεις, που περιέχει, δεν αίρεται λόγω δικαιολογημένου ενδιαφέροντος κ.λπ. και συνεπώς παραμένει η ποινική ευθύνη των κατά νόμο υπευθύνων, άρα και η υποχρέωσή τους προς αποζημίωση κατά το αστικό δίκαιο, όταν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις **του άρθρου 367**, παρ. 2, Π.Κ., δηλαδή όταν οι επίμαχες κρίσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία του αδικήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης **των άρθρων 363-362 Π.Κ.** ή όταν από τον τρόπο εκδηλώσεως, ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή πρόθεση που κατευθύνεται ειδικά στην προσβολή της τιμής άλλου, με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του ή με ονειδισμό, καταφρόνηση ή περιφρόνηση αυτού. Η προβολή δε από τον προσβληθέντα περιπτώσεως από **το άρθρο 367**, παρ. 2, Π.Κ. αποτελεί αντένσταση κατά της εκ **του άρθρου 367**, παρ. 1, Π.Κ. ενστάσεως.

Σημειωτέον ακόμη, ότι ειδικός σκοπός εξυβρίσεως υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της εξυβριστικής ή (απλής) δυσφημιστικής

κής συμπεριφοράς, όταν δεν ήταν πραγματικά αναγκαίος για να αποδοθεί όπως έπρεπε το περιεχόμενο της σκέψης του ενεργήσαντος προς προστασία δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και ο τελευταίος, αν και γνώριζε την έλλειψη της αναγκαιότητας του τρόπου αυτού, εντούτοις τον χρησιμοποίησε για να προσβάλει την τιμή του άλλου.

Για το λόγο αυτό και επειδή η ύπαρξη ειδικού σκοπού εξυβρίσεως αποτελεί νομική έννοια υποκείμενη στον έλεγχο του Αρείου Πάγου το δικαστήριο της ουσίας, που δέχεται ότι από τον τρόπο εκδηλώσεως ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέσθηκε η πράξη προκύπτει η ύπαρξη ειδικού σκοπού εξυβρίσεως, πρέπει να αναφέρει τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία συμπεράνει, ότι ο τρόπος αυτός δεν ήταν αναγκαίος για να εκφραστεί ο δράστης, δηλαδή ποιες, αντί από εκείνες που χρησιμοποίησε, εκφράσεις, μπορούσε να χρησιμοποιήσει για να εκδηλώσει το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του και ότι αυτός καίτοι γνώριζε τον άλλο αυτό τρόπο χρησιμοποίησε το συγκεκριμένο μη αναγκαίο, έχοντας ειδικό σκοπό προσβολής της τιμής του άλλου. Αν δεν το πράξει παραβιάζει εκ πλαγίου τις διατάξεις του άρθρου 367, παρ. 1 και 2, του Π.Κ. και η παραβίασή του αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 559, αριθ. 19, Κ.Πολ.Δ., είναι λόγος αναιρέσεως της αποφάσεώς του (Α.Π. 1653/1983, 617/2000, 825/2002, 784/2005).

Τέλος, με το λόγο αναιρέσεως από τον αριθμό 1 της Κ.Πολ.Δ. 559 (παραβίαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου) ελέγχονται τα σφάλματα του δικαστηρίου κατά την εκτίμηση του νόμου βασίμου της αγωγής και των ισχυρισμών των διαδίκων, καθώς και τα νομικά σφάλματα κατά την έρευνα της ουσίας της διαφοράς, ενώ με το λόγο από την Κ.Πολ.Δ. 559, αριθ. 19, η οποία αποτελεί κύρωση της παραβάσεως του άρθρου 93, παρ. 3, του Συντάγματος, ελέγχεται η ορθότητα της ελάσσονος προτάσεως του νομικού συλλογισμού, από την άποψη εάν οι παραδοχές της αποφάσεως πληρούν το πραγματικό του κανόνα δικαίου που εφήρμοσε.

Στην προκείμενη περίπτωση [παραλείπεται το κείμενο].

II. Η προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου μόνου παρ. 2 του ν. 1178/1981, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 του άρθρου μόνου του ν. 2243/1994 [παραλείπεται το κείμενο].

Ειδικότερα, ο νομοθέτης μπορεί να προσδιορίζει αφενός μεν τις προϋποθέσεις αποζημιώσεως και χρηματικής ικανοποιήσεως, λόγω ποινικού ή αστικού αδικήματος, αφετέρου δε τη μορφή και τη φύση της αποζημιώσεως ή της χρηματικής ικανοποιήσεως, καθώς και το ελάχιστο ποσό στο οποίο αποτιμάται η προσβολή της τιμής και της υπολήψεως του προσβληθέντος, όπως ακριβώς δικαιούται, στο πεδίο του ποινικού δικαίου, να καθορίζει τα πλαίσια των στερητικών της ελευθερίας ή των χρηματικών ποινών, μέσα στα οποία έχει υποχρέωση να κινείται ο δικαστής. Το δικαστήριο, πάντως, οφείλει να ερευνά μήπως στη συγκεκριμένη περίπτωση, με την επιδίκαση της προβλεπόμενης από το νόμο ελάχιστης

χρηματικής ικανοποιήσεως παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας μεταξύ του χρησιμοποιούμενου μέσου και του επιδιωκόμενου σκοπού, η οποία απορρέει από τη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου και έχει ήδη ρητώς καθιερωθεί, κατά την πρόσφατη αναθεώρηση, στο άρθρο 25, παρ. 1, του Συντάγματος, υιοθετείται δε παγίως από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Επομένως, το Εφετείο, που έκρινε, ότι η προαναφερθείσα διάταξη εναρμονίζεται προς το Σύνταγμα, δεν παραβίασε κανόνες του ουσιαστικού δικαίου, ενώ η κρίση του ότι το ποσό της χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω της ηθικής βλάβης του αναιρεσιβλήτου, του οποίου προσβλήθηκε η τιμή και υπόληψη και θίχτηκε η προσωπικότητά του τόσο ως ατόμου όσο και ως πνευματικού ανθρώπου και επαγγελματία, ανέρχεται σε 58.000 ευρώ (έλασσον του αιτηθέντος) δεν ενέχει παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, ενόψει του είδους και της βαρύτητας της προσβολής, όπως αυτή εκτέθηκε ανωτέρω, του πταίσματος του συντάκτη του δημοσιεύματος και του εναγόμενου διευθυντή συντάξεως (ειδικός σκοπός εξυβρίσεως) της δημοσιότητας που έλαβε, ανά το πανελλήνιο, της ιδιότητας του αναιρεσιβλήτου και της κοινωνικής και οικονομικής καταστάσεως αυτού και των αναιρεσιδόντων.

Συνακόλουθα, ο έκτος και τελευταίος προς έρευνα λόγος της αναιρέσεως, από το άρθρο 559, αριθ. 1, Κ.Πολ.Δ., με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.

Εξάλλου, όπως ήδη προλέχθηκε, με την ως άνω κρίση του, το Εφετείο δεν παραβίασε τα άρθρα 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.) και 19 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που κυρώθηκαν, αντιστοίχως, με το ν.δ. 53/1974 και το ν. 2462/1997 και απέκτησαν την αυξημένη ισχύ που ορίζει το άρθρο 28, παρ. 1, του Συντάγματος, διότι το δικαίωμα στην ελευθερία της εκφράσεως, το οποίο περιλαμβάνει και την ελευθερία μεταδόσεως πληροφοριών, που προβλέπεται από τις διατάξεις αυτές, υπόκειται, κατά την άσκησή του, σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις (άρθρα 10, παρ. 2, της Ε.Σ.Δ.Α. και 19, παρ. 3, του Διεθνούς Συμφώνου) σε περιορισμούς και κυρώσεις, που προβλέπονται από το νόμο και αποσκοπούν, εκτός άλλων, στην προστασία της υπολήψεως και των δικαιωμάτων τρίτων.

Κατ' ακολουθίαν τούτων η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως, που ασκήθηκε νομοτύπως και εμπροθέσμως, πρέπει να απορριφθεί, και να καταδικασθούν οι αναιρεσιδόντες στη δικαστική δαπάνη του αναιρεσιβλήτου (Κ.Πολ.Δ. 176, 183, 191, παρ. 2).

ΣΗΜ. : Αντίγραφο των προαναφερόμενων αποφάσεων μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από την Νομική Υπηρεσία του Συνδέσμου.

25 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Συγκατάθεση του υποκειμένου δεν απαιτείται και όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας ή τρίτου, όπως για δυσμενή στοιχεία οικονομικής συμπεριφοράς

Α.Π. 1923/2006 (Τμ. Α2 Πολ.)

Προεδρεύων : Γ. ΧΛΑΜΠΟΥΤΑΚΗΣ, Αντιπρόεδρος
Εισηγητής : ΔΗΜ. ΔΑΛΙΑΝΗΣ, Αρεοπαγίτης

Σε συμμόρφωση προς τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981 (που κυρώθηκε με τον ν. 2068/1992) και την 95/46/ΕΚ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενωσης της 24.10.1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών εξεδόθη ο ν. **2472/1997** «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ο οποίος ορίζει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

Στο άρθρο 2, ότι: «Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου νοούνται ως : **α)** “Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα”, κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων.... **β)**... **γ)** “Υποκείμενο των δεδομένων”, το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από άποψη φυσική, βιολογική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική. **δ)** “επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” (“επεξεργασία”), κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται, από το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζεται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή. **ε)** “Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” (“αρχείο”), σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας και τα οποία τηρούνται είτε από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο. **στ)**... **ζ)** “Υπεύθυνος επεξεργασίας”, οποιοσδήποτε καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός. Όταν ο σκοπός και ο τρόπος της επεξεργασίας καθορίζονται με διατάξεις νόμου ή κανονιστικές διατάξεις εθνικού ή κοινοτικού δικαίου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται η επιλογή του καθορίζονται αντίστοιχα από το εθνικό ή το κοινοτικό δικαίο. **η)** “εκτελών την επεξεργασία”, οποιοσδήποτε επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό υπεύθυνου επεξεργασίας, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός. **θ)** “τρίτος”, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία, ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, εκτός από το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπεύθυνου επεξεργασίας. **ι)** “Αποδέκτης”, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή ή υπηρεσία, ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, στον οποίο ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για τρίτο ή όχι. **ια)** “Συγκατάθεση” του υποκειμένου των δεδομένων, κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρη επιγνώσει και με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που

αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα. **ιβ)** “Αρχή”, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα που θεσπίζεται στο κεφάλαιο Δ' του παρόντος νόμου».

Στο άρθρο 4, ότι: «**1.** Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμη επεξεργασία πρέπει: **α)** Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών **β)** Να είναι συναφή, προσφορά, και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται ενόψει των σκοπών της επεξεργασίας. **γ)** Να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση, **δ)** ... Η τήρηση των διατάξεων της παραγράφου αυτής βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας...».

Στο άρθρο 5, ότι : «**1.** Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του. **2.** Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση, όταν: **α)...** **β)...** **γ)...** **δ)...** **ε)** Η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών...».

Στο άρθρο 11, ότι: «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, κατά το στάδιο της συλλογής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να ενημερώνει με τρόπο πρόσφορο και σαφή το υποκείμενο για τα εξής τουλάχιστον στοιχεία: **α)** την ταυτότητά του και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του, **β)** τον σκοπό της επεξεργασίας, **γ)** τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων και **δ)** την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης. **2. ... 3.** Εάν τα δεδομένα ανακοινώνονται σε τρίτους, το υποκείμενο ενημερώνεται για την ανακοίνωση πριν από αυτούς...».

Στο άρθρο 12, ότι: «**1.** Καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως...».

Στο άρθρο 13, ότι: «**1.** Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν...».

Στο άρθρο 15, ότι: «**1.** Συνιστάται Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Αρχή), με αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής του παρόντος νόμου και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται κάθε φορά...».

Στο άρθρο 19, ότι: «**1.** Η αρχή έχει τις εξής ιδίως αρμοδιότητες: **α)...** **β)...** **γ)...** **δ)...** **ε)...** **στ)...** **ζ)...** **η)...** **θ)...** **ι)** εκδίδει κανονιστικές πράξεις για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων, στα οποία αναφέρεται ο παρών νόμος...».

Στο άρθρο 23, ότι: «Φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, που κατά παράβαση του παρόντος νόμου προκαλεί περιουσιακή βλάβη, υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση. Αν προκάλεσε ηθική βλάβη, υποχρεούται σε χρηματική ικανοποίηση. Η ευθύνη υπάρχει και όταν ο υπόχρεος όφειλε να γνωρίζει την πιθανότητα να επέλθει βλάβη σε άλλον. **2.** Η κατά το άρθρο 932 Α.Κ. χρηματική

Δ.Α.Ε. & Ε.Π.Ε. 1.11.2007

ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης για παράβαση του παρόντος νόμου ορίζεται κατ' ελάχιστο στο ποσό των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) δραχμών, εκτός αν ζητήθηκε από τον ενάγοντα μικρότερο ποσό ή η παράβαση οφείλεται σε αμέλεια. Η χρηματική αυτή ικανοποίηση επιδικάζεται ανεξαρτήτως από την αιτούμενη αποζημίωση για περιουσιακή βλάβη...».

Στο άρθρο 24, ότι: «1... 2... 3... Για αρχεία που λειτουργούν και επεξεργασίας που εκτελούνται κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου οι υπεύθυνοι επεξεργασίας οφείλουν να προβούν στην κατά την παρ. 1 του άρθρου 11 ενημέρωση των υποκειμένων μέσα σε έξι (6) μήνες από την έναρξη λειτουργίας της Αρχής. Η ενημέρωση, εφόσον αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων μπορεί να γίνει και δια του τύπου. Στην περίπτωση αυτή τις λεπτομέρειες καθορίζει η Αρχή...».

Στο πλαίσιο της παρεχόμενης από τα άρθρα 19, παρ. 1, στοιχ. ι και 24, παρ. 3, αυτού του νόμου ειδικής εξουσιοδότησεως, η οποία εναρμονίζεται προς το άρθρο 43, παρ. 2, του Συντάγματος, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα (εφεξής: Αρχή) εξέδωσε την 1/1999 κανονιστική πράξη (ΦΕΚ Β' 555/1999), η οποία, κατά παρέκκλιση από τον κανόνα της ατομικής ενημερώσεως του υποκειμένου των δεδομένων, ορίζει στο άρθρο 3, παρ. 3, εδ. β', ότι «κατ' εξαίρεση και ύστερα από άδεια της Αρχής, η οποία παρέχεται είτε για επί μέρους κλάδους ή τομείς δραστηριότητας ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων, είτε για συγκεκριμένο κάθε φορά αρχείο ύστερα από αίτηση του υπευθύνου επεξεργασίας, όταν η ενημέρωση αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων, επιτρέπεται η ενημέρωσή τους δια του τύπου, είτε με οποιονδήποτε άλλον πρόσφορο και σαφή τρόπο, σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας του οικείου κλάδου ή τομέα εφόσον υπάρχουν». Η αόριστη νομική έννοια «του μεγάλου αριθμού υποκειμένων» εξειδικεύεται με την 408/1998 κανονιστική απόφαση της Αρχής (ΦΕΚ Β' 1250/1998) σύμφωνα με την οποία «υπεύθυνοι επεξεργασίας αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και υπόχρεοι σε ενημέρωση σύμφωνα με το άρθρο 24, παρ. 3, του ν. 2472/1997 μπορούν να ενημερώνουν δια του τύπου τα υποκείμενα σε επεξεργασία άτομα, όταν ο αριθμός των ατόμων αυτών είναι ίσος ή υπέρτερος των χιλίων (1000)» (άρθρο 1).

Οι ως άνω κανονιστικές αποφάσεις της Αρχής ευρίσκονται εντός των ορίων της εξουσιοδοτικής διατάξεως του άρθρου 24, παρ. 3, του ν. 2472/1997, η οποία εκφράζει ευρύτερο και πάγιο πνεύμα του νομοθέτη, και ως εκ τούτου η ρυθμιστική της εμβέλεια, όταν πρόκειται για ενημέρωση μεγάλου αριθμού υποκειμένων (τουλάχιστον χιλίων) δεν περιορίζεται μόνο στις κατά την έναρξη ισχύος του νόμου εκτελούμενες επεξεργασίες, αλλά καλύπτει αναλόγως και τις μεταγενέστερες επεξεργασίες, καθόσον, ενόψει και της ομοιότητας αμφοτέρων των περιπτώσεων, δεν δικαιολογείται διαφοροποίηση στη νομοθετική τους μεταχείριση.

Από τις εκθεθείσες διατάξεις, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες διατάξεις της κοινοτικής Οδηγίας 95/46/ΕΚ, προκύπτει ότι, στο πλαίσιο του σκοπούμενου συγκερασμού αφενός της προστασίας του ατόμου και την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων (άρθρο 9 Α Συντάγματος) και αφετέρου της διασφάλισης της ελεύθερης κυκλοφορίας και χρήσεώς τους (άρθρο 5 Α Συντάγματος), η νομιμότητα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, α) την ακρίβεια και επικαιρότητα των δεδομένων, β) την εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας ενημέρωση του υποκειμένου και γ) τη συγκατάθεση του υποκειμένου.

Η ακρίβεια και ενημέρωση (επικαιροποίηση) των δεδομένων βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ο οποίος κατά τη συλλογή ή (και) την

εν συνεχεία επεξεργασία των δεδομένων, οφείλει, με μέτρο την επιμέλεια του μέσου συνेतού και επιμελούς ανθρώπου του εν λόγω κύκλου δραστηριότητας, να ελέγχει την ακρίβεια των δεδομένων. Η ενημέρωση των υποκειμένων, εφόσον ο αριθμός τους είναι μεγάλος (ίσος ή υπέρτερος των χιλίων), μπορεί να γίνει δια του τύπου, με την τήρηση των ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων που προβλέπονται στις ως άνω δύο κανονιστικές αποφάσεις της Αρχής.

Η συγκατάθεση του υποκειμένου δεν είναι απαραίτητη για το επιτρεπτό της επεξεργασίας, μεταξύ άλλων εξαιρέσεων, και όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας ή του τρίτου, προς τον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα, και υπό τον όρο ότι το συμφέρον αυτό υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων του υποκειμένου και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες του.

Η ανωτέρω εξαίρεση μπορεί να συντρέχει, εφόσον η επεξεργασία γίνεται για ορισμένες κατηγορίες δεδομένων και για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος ορισμένων αποδεκτών.

Έτσι, όταν πρόκειται για δυσμενή δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς (όπως είναι οι διαταγές πληρωμής) και για αποδέκτες που έχουν έννομο συμφέρον να λάβουν γνώση των εν λόγω δεδομένων (όπως είναι οι τράπεζες), η επεξεργασία, η οποία αποσκοπεί στην εκ μέρους του αποδέκτη αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστοληπτών και γίνεται από εταιρείες ή άλλους υπευθύνους επεξεργασίας, που έχουν εκπληρώσει τις προβλεπόμενες στον ν. 2472/1997 υποχρεώσεις (γνωστοποίηση του αρχείου, ακρίβεια των δεδομένων, ενημέρωση του υποκειμένου κ.λπ.), είναι επιτρεπτή και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου.

Και τούτο, γιατί α) η επεξεργασία αυτή είναι πράγματι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος των συγκεκριμένων αποδεκτών, για την άσκηση δηλαδή από αυτούς του δικαιώματος οικονομικής ελευθερίας βάσει ορθών και επίκαιρων πληροφοριών σχετικών με την οικονομική φερεγγυότητα των πιστοληπτών και για την ταυτότητα του λόγου των εγγυητών τους και β) το έννομο τούτο συμφέρον υπερέχει προδηλώς του εννόμου συμφέροντος του πιστολήπτη για πληροφοριακό αυτοκαθαρισμό, του, η δε ικανοποίησή του δεν θίγει και πάντως «θίγει» κατά τρόπο ανεκτό τις θεμελιώδεις ελευθερίες του υποκειμένου.

Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 23 του ν. 2472/1997 και του ταυτάριθμου άρθρου της κοινοτικής Οδηγίας 95/46/ΕΚ, σε συνδυασμό με τις αναλόγως εφαρμοζόμενες διατάξεις των άρθρων 57, 59, 299 και 932 ΑΚ, συνάγεται, ότι, σε περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας προκαλεί ηθική βλάβη στο υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων, η ευθύνη του πρώτου για χρηματική ικανοποίηση του τελευταίου είναι νόθος αντικειμενική και προϋποθέτει α) συμπεριφορά (πράξη ή παράλειψη), που παραβιάζει τις διατάξεις του ν. 2472/1977 ή (και) των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθεισών κανονιστικών πράξεων της Αρχής, β) ηθική βλάβη, γ) αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της συμπεριφοράς και της ηθικής βλάβης και δ) υπαιτιότητα, ήτοι γνώση ή υπαίτια άγνοια αφενός των περιστατικών, που συνιστούν την παράβαση και αφετέρου της πιθανότητας να επέλθει ηθική βλάβη. Η ύπαρξη υπαιτιότητας τεκμαίρεται, και ως εκ τούτου ο υπεύθυνος επεξεργασίας, προκειμένου να απαλλαγεί από την ευθύνη του, έχει το βάρος να αποδείξει ότι ανυπαίτιως αγνοούσε τα θεμελιωτικά του πταίσματός του πραγματικά γεγονότα. Για τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης επιδικάζεται, κατ' ελάχιστο όριο, ποσό 2.000.000 δραχμών, εκτός αν ζητήθηκε μικρότερο ποσό ή η παράβαση οφείλεται σε αμέλεια.

Εν προκειμένω [παραλείπεται το κείμενο].

ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ Δ.Ε.Κ.

26

Η ΠΑΡΟΧΗ ΕΚΠΤΩΣΕΩΝ Ή ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ, ΚΑΤΕΧΟΥΣΑ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΘΕΣΗ, ΜΟΝΟΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα) της 15ης Μαρτίου 2007, στην υπόθεση C-95/04 Ρ «Αίτηση αναιρέσεως - Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως - Αεροπορική εταιρεία - Συμφωνίες, που συνήφθησαν με τα πρακτορεία ταξιδιών - Πριμοδοτήσεις, που συνδέονται με την αύξηση των πωλήσεων εισιτηρίων της εν λόγω εταιρείας κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου σε σχέση με μία περίοδο αναφοράς - Πριμοδοτήσεις, που καταβάλλονται για το σύνολο των εισιτηρίων, που πωλήθηκαν κατά την συγκεκριμένη περίοδο και όχι μόνο για τα εισιτήρια, που πωλήθηκαν μετά την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου πωλήσεων»

I. Η British Airways plc, με έδρα το Waterside (Ηνωμένο Βασίλειο), υπέβαλε αίτηση με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, ασκηθείσα στις 25 Φεβρουαρίου 2004.

Με την αίτηση της, ζητεί την αναιρέση της απόφασης του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 17ης Δεκεμβρίου 2003, T-219/99, British Airways κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. II-5917), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή της, την ακύρωση της απόφασης 2000/74/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Ιουλίου 1999, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 82 της Συνθήκης ΕΚ (IV/D-2/34.780 Virgin κατά British Airways, ΕΕ 2000, L 30, σ. 1), που επιβάλλει στην ΒΑ πρόστιμο λόγω καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά των υπηρεσιών πρακτορείου αεροπορικών ταξιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου.

II. Ιστορικό της διαφοράς

Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση διαφοράς, όπως προκύπτουν από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Πρωτοδικείο και εκτίθενται στις σκέψεις 4 έως 19 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, έχουν συνοπτικώς ως εξής: [παράλειπται το κείμενο].

Στις 14 Ιουλίου 1999, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση, με την οποία διαπίστωσε, ότι, εφαρμόζοντας τις εμπορικές συμφωνίες και το νέο σύστημα ανταμοιβής επιδόσεων στους εγκατεστημένους στο Ηνωμένο Βασίλειο ταξιδιωτικούς πράκτορες, η ΒΑ προέβη σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσεως που κατέχει στη βρετανική αγορά των υπηρεσιών πρακτορείου αεροπορικών ταξιδιών. Η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά, ανταμείβοντας την πιστή πελατειακή σχέση των ταξιδιωτικών πρακτόρων και προβαίνοντας σε δυσμενείς διακρίσεις μεταξύ αυτών, έχει ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της ΒΑ από τις βρετανικές αγορές αεροπορικών μεταφορών.

III. Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναι-

ρέσεως, η ΒΑ προβάλλει πέντε λόγους, που αντλούνται αντιστοίχως:

α) από νομική πλάνη στο μέτρο, που το

Πρωτοδικείο εφάρμοσε εσφαλμένο κριτήριο προκειμένου να εκτιμήσει το αποτέλεσμα αποκλεισμού των επίδικων συστημάτων πριμοδοτήσεων και να συναγάγει, ότι τα εν λόγω συστήματα δεν είχαν αντικειμενική οικονομική δικαιολογία.

β) από νομική πλάνη στο μέτρο, που το

Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι οι χορηγηθείσες από την ΒΑ προμήθειες δεν είχαν ουσιαστική επίδραση στους ανταγωνιστές της·

γ) από νομική πλάνη στο μέτρο, που

το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε αν υπήρξε «ζημία των καταναλωτών» υπό την έννοια του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', ΕΚ·

δ) από νομική πλάνη στο μέτρο, που

το Πρωτοδικείο έκρινε εσφαλμένως ότι το νέο σύστημα ανταμοιβής επιδόσεων είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τις εμπορικές συμφωνίες παρά τη διαφορετική διάρκεια της αντίστοιχης περιόδου, που λαμβάνεται υπόψη και δεν ανέλυσε ούτε ποσοτικοποίησε τα αποτελέσματα του εν λόγω συστή-

ματος επί των ανταγωνιστών της ΒΑ·

ε) από εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο

γ', ΕΚ όσον αφορά την εκτίμηση των δυσμενών διακρίσεων που δημιουργούν τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων για τους ταξιδιωτικούς πράκτορες του Ηνωμένου Βασιλείου.

Επί του πρώτου λόγου

Στο πλαίσιο του λόγου αυτού η ΒΑ επικρίνει τις διαπιστώσεις, που περιλαμβάνονται στις σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, σύμφωνα με τις οποίες οι χορηγηθείσες εκ μέρους της ΒΑ πριμοδοτήσεις, αφενός, έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πιστής πελατειακής σχέσεως και οδηγούν, επομένως, σε αποκλεισμό και, αφετέρου, δεν δικαιολογούνται από οικονομικής απόψεως.

Ειδικότερα επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου, σχετικά με το κριτήριο, που καθιστά δυνατή την εκτίμηση του ενδεχομένου αποτελέσματος αποκλεισμού των επίδικων συστημάτων πριμοδοτήσεων

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Κατ' αρχάς, ως προς τον λόγο αναιρέσεως, που αντλείται από το ότι το Πρωτοδικείο εσφαλμένως δεν βασίστηκε στα κριτήρια του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', ΕΚ για να εκτιμήσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των επίδικων συστημάτων πριμοδοτήσεων, επισημαίνεται ότι η απαρίθμηση των καταχρηστικών πρακτικών, που περιλαμβάνονται στο άρθρο 82, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, δεν είναι περιοριστική, οπότε οι πρακτικές, που αναφέρονται σ' αυτό αποτελούν παραδείγματα μό-
νον καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως (βλ., υπό την έννοια

αυτή, απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 1996, **C-333/94 P**, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5951, σκέψη 37).

Κατά πάγια νομολογία, πράγματι, η περιλαμβανόμενη στην εν λόγω διάταξη απαρίθμηση των καταχρηστικών πρακτικών δεν εξαντλεί τους τρόπους καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως που απαγορεύονται από τη Συνθήκη ΕΚ (αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1973, 6/72, Euroemballage και Continental Can κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 445, σκέψη 26, και της 16ης Μαρτίου 2000, **C-395/96 P** και **C-396/96 P**, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-1365, σκέψη 112).

Συνεπώς, οι εκπτώσεις και οι πριμοδοτήσεις, που χορηγούνται από τις κατέχουσες δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεις μπορούν να είναι αντίθετες προς το άρθρο 82, ΕΚ ακόμη και αν δεν αντιστοιχούν σε κανένα από τα παραδείγματα που αναφέρονται στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου αυτού.

Έτσι, το Δικαστήριο διαπίστωσε στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής και Michelin κατά Επιτροπής, ότι οι εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών έχουν αποτέλεσμα αποκλεισμού, βασιζόμενο στο άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (το οποίο κατέστη άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ, νυν δε άρθρο 82 ΕΚ) στο σύνολό του και όχι αποκλειστικώς στο δεύτερο εδάφιο του, στοιχείο β'.

Εξάλλου, με την απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 523), που αφορά εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών, το Δικαστήριο ρητώς αναφέρθηκε στο άρθρο 86, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', της Συνθήκης ΕΟΚ, σύμφωνα με το οποίο οι πρακτικές που αποτελούν καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως μπορούν ιδίως να συνίστανται στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό.

Επομένως, ο λόγος αναιρέσεως σύμφωνα με τον οποίο το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομική πλάνη, καθόσον δεν βασίστηκε στα κριτήρια του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', ΕΚ, είναι αβάσιμος.

Οι εκπτώσεις ή οι πριμοδοτήσεις που παρέχει στους αντισυμβαλλομένους της

επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση δεν είναι κατ' ανάγκην καταχρηστικές και, επομένως, δεν απαγορεύονται από το άρθρο 82 ΕΚ.

Κατά πάγια νομολογία, μόνον οι εκπτώσεις ή οι πριμοδοτήσεις που δεν στηρίζονται σε οικονομική παροχή που να τις δικαιολογεί πρέπει να θεωρούνται ως καταχρηστικές. (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσες αποφάσεις Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 90, και Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 73).

Για να καθοριστεί, αν η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση εκμεταλλεύθηκε καταχρηστικώς την εν λόγω θέση εφαρμόζοντας σύστημα εκπτώσεων, το Δικαστήριο έκρινε, ότι πρέπει να εκτιμηθεί το σύνολο των περιστάσεων και ιδίως τα κριτήρια και οι λεπτομέρειες χορηγήσεως της εκπτώσεως, καθώς και να εξεταστεί αν η έκπτωση αποθλέπει, με τη χορήγηση ενός οφέλους, που δεν στηρίζεται σε καμία οικονομική παροχή που να το δικαιολογεί, στο να αφαιρέσει από τον αγοραστή ή να του περιορίσει τη δυνατότητα επιλογής όσον αφορά στις πηγές εφοδιασμού του, να παρεμποδίσει την είσοδο στην αγορά των ανταγωνιστών, να εφαρμόσει σε εμπορικώς συναλλασσόμενους άνισους όρους για ισοδύναμες παροχές ή να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση νοθεύοντας τον ανταγωνισμό (προπαρατεθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 73).

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης, ότι η δέσμευση των αντισυμβαλλομένων έναντι της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης και η ασκουμένη επί αυτών πίεση μπορούν να είναι ιδιαίτερα μεγάλες αν μια έκπτωση ή μια πριμοδότηση δεν αναφέρεται μόνο στην αύξηση του κύκλου εργασιών από αγορές ή πωλήσεις των προϊόντων της εν λόγω επιχείρησης που πραγματοποίησαν οι εν λόγω αντισυμβαλλόμενοι κατά τη διάρκεια της ληφθείσας υπόψη περιόδου, αλλά εκτείνεται επίσης στο σύνολο του κύκλου εργασιών από τις εν λόγω αγορές ή τις εν λόγω πωλήσεις.

Με τον τρόπο αυτό, διακυμάνσεις μικρές – είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω – των κύκλων εργασιών από προϊόντα της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης έχουν δυσανάλογα αποτελέσματα επί των αντισυμβαλλομένων (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 81).

Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 69 της παρούσας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, αφού έκρινε ότι τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων είχαν αποτέλεσμα αποκλεισμού, ορθώς εξέτασε αν για τα εν λόγω συστήματα υπήρχε αντικειμενική οικονομική δικαιολογία.

Η εκτίμηση της οικονομικής δικαιολογίας συστήματος εκπτώσεων ή πριμοδοτήσεων που εφαρμόζει επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση πραγματοποιείται βάσει του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 73).

Επιβάλλεται να προσδιοριστεί αν το αποτέλεσμα αποκλεισμού που απορρέει από αυτό το περιοριστικό του ανταγωνισμού σύστημα μπορεί να αντισταθμιστεί ή ακόμη και να ξεπεραστεί με πλεονεκτήματα ως προς την αποτελεσματικότητα τα οποία ωφελούν επίσης τον καταναλωτή. Αν το αποτέλεσμα αποκλεισμού του συστήματος αυτού δεν έχει σχέση με τα πλεονεκτήματα για την αγορά και τους καταναλωτές ή αν βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη των πλεονεκτημάτων αυτών, το εν λόγω σύστημα πρέπει να θεωρηθεί ως καταχρηστικό.

Συνεπώς, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, χωρίς να υποπέσει σε νομική πλάνη, ότι τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων δημιουργούσαν πιστή πελατειακή σχέση και, επομένως, συνεπάγονταν αποκλεισμό και ότι δεν δικαιολογούνταν από οικονομικής απόψεως.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που αντλείται από νομική πλάνη καθόσον το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε τα πιθανά αποτελέσματα των προμηθειών που χορήγησε η ΒΑ ούτε έλαβε υπόψη αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με τα οποία οι εν λόγω προμήθειες δεν είχαν καμία ουσιαστική επίπτωση στις ανταγωνίστριες αεροπορικές εταιρείες

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Ως προς το επιχείρημα της ΒΑ σύμφωνα με το οποίο το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε τα πιθανά αποτελέσματα των επίδικων συστημάτων πριμοδοτήσεων, αρκεί η διαπίστωση ότι, στις σκέψεις 272 και 273 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επεξήγησε τον μηχανισμό των συστημάτων αυτών.

Αφού τόνισε το «*πάρα πολύ ευαίσθητο οριακό αποτέλεσμα*» [το απολύτως εξαρτώμενο από το περιθώριο της αυξήσεως

αποτέλεσμα], λόγω του κλιμακούμενου χαρακτήρα των αυξανόμενων ποσοστών προμήθειας, περιέγραψε το εκθετικό αποτέλεσμα, επί των ποσοστών αυτών, της αυξήσεως του αριθμού εισιτηρίων ΒΑ που διατέθηκαν στη διάρκεια διαδοχικών χρονικών περιόδων και, αντιστρόφως, τη δυσανάλογη μείωση των εν λόγω ποσοστών, ακόμη και στην περίπτωση μικρής μείωσης των πωλήσεων εισιτηρίων ΒΑ σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο.

Επί της βάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο βασίμως συμπέρανε, χωρίς να υποπέσει σε νομική πλάνη, ότι τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων δημιουργούσαν πιστή πελατειακή σχέση. Συνεπώς, η αιτίαση της ΒΑ ότι το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε τα πιθανά αποτελέσματα των εν λόγω συστημάτων δεν είναι βάσιμη.

Το Πρωτοδικείο συνήγαγε εξ αυτού ευλόγως, ότι τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων είχαν ως αποτέλεσμα να ανταμειβεται με διαφορετικά ποσοστά η πώληση ιδίου αριθμού εισιτηρίων ΒΑ από τους ταξιδιωτικούς πράκτορες του Ηνωμένου Βασιλείου ανάλογα με το αν οι εν λόγω πράκτορες είχαν εκπληρώσει ή όχι τους στόχους τους αυξήσεως των πωλήσεων σε σχέση με την περίοδο αναφοράς.

Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομική πλάνη κρίνοντας ως ισοδύναμες τις παροχές ταξιδιωτικών πρακτόρων, των οποίων οι πωλήσεις εισιτηρίων ΒΑ σε απόλυτους αριθμούς ήσαν του αυτού επιπέδου κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου. Επομένως, η δεύτερη αυτή αιτίαση είναι αβάσιμη.

Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του πέμπτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτο και εν μέρει αβάσιμο.

Με το δεύτερο σκέλος του πέμπτου λόγου αναιρέσεως, η ΒΑ υποστηρίζει, ότι, για την ορθή εφαρμογή του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', ΕΚ, η απλή διαπίστωση του Πρωτοδικείου, σύμφωνα με την οποία η ικανότητα των ταξιδιωτικών πρακτόρων να ανταγωνίζονται οι μεν με τους δε, «επηρεαζόταν φυσικά από τους όρους δυσμενούς διακρίσεως, συμφυείς προς τα [επίδικα] συστήματα [πριμοδοτήσεων] όσον αφορά την αμοιβή», δεν αρκεί, εφόσον απαιτείται η συγκεκριμένη απόδειξη περί ανταγωνιστικού μειονεκτήματος.

Η ειδική απαγόρευση της δυσμενούς διακρίσεως του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', ΕΚ αποτελεί τμήμα του

καθεστώτος, που εξασφαλίζει, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ, **ανόθευτο ανταγωνισμό** εντός της εσωτερικής αγοράς.

Η εμπορική συμπεριφορά της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως δεν πρέπει να νοθεύει τον ανταγωνισμό σε προηγούμενο ή σε μεταγενέστερο στάδιο εμπορίας, ήτοι τον ανταγωνισμό μεταξύ προμηθευτών ή μεταξύ πελατών της επιχειρήσεως αυτής. Οι αντισυμβαλλόμενοι της εν λόγω επιχειρήσεως δεν πρέπει να ευνοούνται ή να περιέρχονται σε μειονεκτική θέση στο πλαίσιο του μεταξύ τους ανταγωνισμού.

Συνεπώς, για να συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', ΕΚ, επιβάλλεται η διαπίστωση, ότι η συμπεριφορά της κατέχουσας στην αγορά δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως όχι μόνον εισάγει δυσμενείς διακρίσεις, αλλά, επιπλέον, τείνει να νοθεύσει αυτή τη σχέση ανταγωνισμού, ήτοι να βλάψει την ανταγωνιστική θέση μέρους των εμπορικώς συναλλασσομένων της επιχειρήσεως αυτής σε σχέση με τους άλλους (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 523 και 524).

Ως προς το σημείο αυτό, τίποτε δεν εμποδίζει η δυσμενής διάκριση εμπορικώς συναλλασσομένων, οι οποίοι τελούν σε σχέση ανταγωνισμού, να θεωρηθεί ως καταχρηστική, όταν η συμπεριφορά της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως τείνει, ενόψει του συνόλου των συγκεκριμένων περιστάσεων, σε στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των εν λόγω εμπορικών εταίρων.

Στο πλαίσιο αυτής της καταστάσεως, δεν μπορεί να απαιτείται η επιπλέον προσκόμιση της αποδείξεως περί μιας πραγματικής, ποσοτικοποιήσιμης χειροτερεύσεως της ατομικής ανταγωνιστικής θέσεως των εμπορικών εταίρων.

IV. Η απόφαση του Δ.Ε.Κ.

Επειδή κανένας εκ των λόγων, που προέβαλε η ΒΑ προς στήριξη της αιτήσεως της αναιρέσεως, δεν μπορεί να γίνει δεκτός, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει: 1) απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως και 2) καταδικάζει την αιτούσα στα δικαστικά έξοδα.

ΣΗΜ. : Αντίγραφο του πλήρους κειμένου μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες από την Νομική Υπηρεσία του Συνδέσμου.

Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, ότι οι ταξιδιωτικοί πράκτορες του Ηνωμένου Βασιλείου επιδίδονται σε έντονο ανταγωνισμό και ότι η ικανότητά τους αμοιβαίου ανταγωνισμού εξαρτάται από δύο στοιχεία, ήτοι, πρώτον, «την ικανότητά τους να προσφέρουν στις πτήσεις θέσεις προσαρμοσμένες στις επιθυμίες των επιβατών, και τούτο σε εύλογο κόστος», και, δεύτερον, τους ατομικούς οικονομικούς τους πόρους.

Εξάλλου, στο τμήμα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, που αφορά την εξέταση του, αν τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων συνεπάγονται δημιουργία πιστής πελατειακής σχέσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, ότι αυτά μπορούν να καταλήξουν σε αλματώδεις και σημαντικές μεταβολές των εσόδων των ταξιδιωτικών πρακτόρων.

Ενόψει της πραγματικής αυτής καταστάσεως, το Πρωτοδικείο βασίμως, στο πλαίσιο της εξετάσεώς του των επίδικων συστημάτων πριμοδοτήσεων έναντι του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', ΕΚ, κατέληξε απευθείας στο συμπέρασμα, χωρίς λεπτομερή ενδιάμεση ανάλυση, ότι οι δυνατότητες των εν λόγω ταξιδιωτικών πρακτόρων να ανταγωνίζονται μεταξύ τους είχαν περιοριστεί από τους εισάγοντες διακρίσεις όρους ανταμοιβής της ΒΑ.

Επομένως, δεν είναι δυνατόν να προσάπτεται στο Πρωτοδικείο, ότι υπέπεσε σε νομική πλάνη μη ελέγχοντας, ή ελέγχοντας κατά τρόπο συνοπτικό, αν και κατά πόσο οι εν λόγω όροι είχαν επηρεάσει την ανταγωνιστική κατάσταση των εμπορικών εταίρων της ΒΑ.

Συνεπώς, το Πρωτοδικείο, ορθώς έκρινε, ότι τα επίδικα συστήματα πριμοδοτήσεων συνεπάγονταν δυσμενείς διακρίσεις υπό την έννοια του άρθρου 82, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ', ΕΚ. Το δεύτερο σκέλος του πέμπτου λόγου αναιρέσεως είναι, επομένως, αβάσιμο. Επομένως, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

[συνέχεια από την σελ. 2]

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- 8. Η αυτοσυμπλήρωση των κενών μελών του Δ.Σ. με τον διορισμό προσωρινών συμβούλων** ισχύει μόνον μέχρι τη πρώτη μετά το διορισμό τους Γ.Σ., μετά την οποία παύουν οι εξουσίες τους, εάν δεν επανεκλεγούν **(Α.Π. 1179/2006)** **438**
- 9. Ο υποκατάστατος του Δ.Σ. της Α.Ε. δεν έχει ανάγκη ειδικής πληρεξουσιότητας ή εξουσιοδότησης**, ούτε βεβαίωσης του γνησίου της υπογραφής των Μελών του Δ.Σ., όταν το απαιτεί νομοθετική διάταξη, όπως όταν πρόκειται για την υποβολή εγκλήσεως ή για δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής. Υποκατάσταση Δ.Σ. με εξωτερική συμφωνία δεν είναι νόμιμη **(Α.Π. 1653/2006)** **439**
- 10. Σε περίπτωση αντιδικίας του διαχειριστή Ε.Π.Ε. με την εταιρεία διορίζεται προσωρινός διαχειριστής.** Δεν συντρέχει ο ίδιος λόγος στην περίπτωση, κατά την οποία εταίρος μη διαχειριστής Ε.Π.Ε. εγείρει αγωγή και ζητεί την λύση της λόγω σπουδαίου λόγου, οφειλόμενου σε υπαιτιότητα του διαχειριστή **(Μον. Πρωτοδ. Αθην. 3189/2006)** **440**
- 11. Μέλη Δ.Σ., διαχειριστές και ανώτατα διευθυντικά στελέχη θυγατρικών και υποκαταστημάτων εταιρειών, υπήκοοι τρίτων Χωρών**, που ασκούν νόμιμα εμπορική δραστηριότητα στην Ελλάδα, δικαιούνται άδειας παραμονής **(Ν.Σ.Κ. γνωμ. 38/2007)** **441**
- 12. Σε περίπτωση τροποποίησης από Α.Ε. του Ισολογισμού της μετά την προθεσμία κλεισίματός του, ο τροποποιημένος Ισολογισμός δεν αναγνωρίζεται από πλευράς εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Υπ. Οικ. έγγραφο 1097032/11059/12.10.2007)** **442**

- σκάφος με προορισμό τη μεταφορά και πετρελαίου χύμα ως φορτίου**, σύμφωνα με τις διατάξεις της Διεθνούς Συμβάσεως των Βρυξελλών του 1969 ή CLC, που έχει κυρωθεί και από την Ελλάδα «περί αστικής ευθύνης συνεπεία ζημιών εκ ρυπάνσεως πετρελαίου». Η έννοια του θαλάσσιου ναυπηγήματος **(Α.Π. 1436/2005)** **443**
- 14. Χερσαία και όχι ναυτική θεωρείται η πρόσληψη μισθωτού ως φύλακα παροπλισμένου πλοίου** και μάλιστα ειδικώς και αποκλειστικώς για όσο χρόνο το πλοίο είναι προσδεμένο στο λιμάνι για επισκευή, συντήρηση ή είναι παροπλισμένο και ο φύλακας δεν έχει υποχρέωση συμμετοχής σε πλόες του πλοίου **(Α.Π. 1285/2006)** **443**

Φ Ο Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Α - Δ Α Σ Μ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Α

- 15. Το αδίκημα της φοροδιαφυγής με την έκδοση πλαστών ή νοθευμένων τιμολογίων χαρακτηρίζεται ως πλαστογραφία** με βάση την αρχή της ειδικότητας, όχι, όμως, και όταν η απατηλή ενέργεια του δράστη κατατείνει όχι μόνο στη φοροδιαφυγή, αλλά και στην παράνομη ωφέλεια ή βλάβη τρίτων ή την πρόκληση και άλλης ζημίας του Δημοσίου ή στον προσπορισμό και άλλου οφέλους **(Α.Π. 249/2006)** **444**

Τ Ε Χ Ν Ι Κ Ε Σ - Ε Ρ Γ Ο Λ Η Π Τ Ι Κ Ε Σ Α . Ε .

- 16. Δεν ισχύει αναδρομικά η κράτηση υπέρ του Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. επί λογαριασμών πληρωμής των εργολάβων**, που επιβλήθηκε με τον ν. 2166/1993, του οποίου οι διατάξεις ερμηνεύονται εν όψει και της αρχής της προστατευομένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου προς το Κράτος δικαίου **(Σ.Τ.Ε. 492/2006)** **446**
- 17. Για την ορθολογική πολεοδομική διαμόρφωση της χώρας εκδίδεται «πράξη εφαρμογής» της**, με την κύρωση της οποίας και την μεταγραφή της επέρχονται όλες οι αναφερόμενες σε αυτή μεταβολές στις ιδιοκτησίες, εκτός από εκείνες τις ιδιοκτησίες, στις οποίες οφείλεται αποζημίωση, οι οποίες μπορεί να καταβληθούν μόνο μετά την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών και την καταβολή των αποζημιώσεων **(Α.Π. 1175/2005)** **447**

Ε Ν Θ Ε Τ Ο :**Οι σελίδες της Διαμεσολάβησης**

- 1. Η Διαμεσολάβηση στη Γερμανία και στην Αυστρία** **45**

Ν Α Υ Τ Ι Λ Ι Α Κ Ε Σ Α . Ε .

- 13. Πλοίο θεωρείται κάθε κινούμενο στη θάλασσα**

[συνέχεια στην σελίδα 466]

[συνέχεια από την σελ. 465]

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- 18. Επί χωριστής κάθετης ιδιοκτησίας στο ίδιο οικόπεδο δικαίωμα ανεγέρσεως μη εφαπτομένου κτιρίου έχει ο συνιδιοκτήτης** στο καθορισμένο γι' αυτόν τμήμα του κοινού οικοπέδου και δικαιούται να καλύψει τόση επιφάνεια αυτού, όση αναλογεί στο συμβατικώς καθορισμένο ποσοστό συγκυριότητάς του στο ενιαίο οικόπεδο (Α.Π. 26/2006) 448

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ

- 19. Αυτοδίκαια άκυρες είναι οι διαδοχικές σ.ε. και η μετατροπή τους σε αορίστου χρόνου** όλων των εργαζομένων με εργασία ορισμένου χρόνου, ανεξάρτητα αν απασχολούνται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα. Οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις (Σ.τ.Ε. 1253/2006) 449

- 20. Η επιχειρησιακή συνήθεια στο χώρο της επιχείρησης μπορεί να αποτελέσει τη βάση σιωπηρής συμφωνίας** μεταξύ εργαζόμενου και εργοδότη, του οποίου η σχετική συμπεριφορά απαιτείται να είναι γενική και απρόσωπη, μακροχρόνια και ομοιόμορφη και μπορεί να αναφέρεται ακόμα και στην αναγνώριση προϋπηρεσίας των μισθωτών (Α.Π. 1263/2005) 453

- 21. Η παραποίηση - αλλοίωση των στοιχείων του ηλεκτρονικού υπολογιστή από τον εργαζόμενο** συνιστά την ποινικώς κολάσιμη πράξη της νόθευσης εγγράφου, που έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του (Α.Π. 919/2006) 454

- 22. Μισθοί δεδουλευμένοι και υπερημερίας** υπόκεινται σε πενταετή παραγραφή. Η παραγραφή αρχίζει μόλις λήξει το έτος, μέσα στο οποίο οι μισθολογικές απαιτήσεις έγιναν απαιτητές και κατέστη δυνατή η δικαστική επιδίωξή τους (Α.Π. 924/2006) 455

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ

- 23. Σήμα δεν γίνεται δεκτό, εφόσον η κατάθεσή του** αντίκειται στην καλή πίστη και τέτοια είναι η κατάθεση σήματος, που εμφανίζει σημαντική

ομοιότητα προς διακριτικό γνώρισμα άλλου σήματος, το οποίο προχρησιμοποιείται, ανεξάρτητα αν το τελευταίο τελεί υπό προστασία. Ο χαρακτηρισμός του προϊόντος ως έχοντος ιδιαιτέρως καλή φήμη. Για τον χαρακτηρισμό σήματος ως ιδιαιτέρως καλής φήμης δεν αρκεί το γεγονός, ότι έχει καταχωρισθεί σε πολλές χώρες και επίκειται η καταχώρισή του και σε άλλες (Σ.τ.Ε. 726/2005) 456

- 24. Ο νομοθετικός προσδιορισμός ελαχίστου ποσού αποτίμησης της προσβολής της τιμής και της υπόληψης προσώπου** είναι σύμφωνος προς τις διατάξεις των άρθρων 2, παράγρ. 1, και 14, παράγρ. 1 και 2, του Συντάγματος, καθώς και του άρθρου 10, παράγρ. 1, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) (Α.Π. 1462/2005) 457

- 25. Οι προϋποθέσεις για την νομιμότητα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων.** Συγκατάθεση του υποκειμένου δεν απαιτείται και όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας ή τρίτου, όπως για δυσμενή στοιχεία οικονομικής συμπεριφοράς (Α.Π. 1923/2006) 459

ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ

- 26. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ Δ.Ε.Κ. - Η παροχή εκπτώσεων ή επιχορηγήσεων από επιχείρηση, κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, μόνον σε επιλεγμένους ενδιάμεσους πελάτες της είναι καταχρηστική** 462

Ιδιοκτήτης:

Σύνδεσμος Ανωνύμων Εταιρειών και Ε.Π.Ε.
Εκδότης: ΘΕΟΔ. Κ. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Υπεύθυνος ύλης:

ΙΩΑΝΝΑ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Δ.Ν, Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Πανεπιστημίου 16 * 106 72 Αθήνα
τηλ. 210.36.20.274 * FAX 210.36.26.610
e-mail : sae@hol.gr * url : http://www.sae-επε.gr

Κωδικός εντύπου : 3948

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Υιοί Θεοδ. Βγόντζα Ο.Ε.
Ανδραβίδας 7 * Αχαρνές * τηλ. 210.34.10.436